

Äitiyskeskustelun paikka.

**Kirjoittajien suhtautuminen vauvakuume-keskusteluketjuun
ja sen sisällä tapahtuvaan toimintaan Suomi24.fi:n
keskustelupalstalla**

Maisterintutkielma

Mira-Maria Heinonen

Suomen kieli

Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto

Huhtikuu 2016

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Mira-Maria Helena Heinonen	
Työn nimi – Title Äitiyskeskustelun paikka. Kirjoittajien suhtautuminen vauvakuume-keskusteluketjuun ja sen sisällä tapahtuvaan toimintaan Suomi24.fi:n keskustelupalstalla	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year Huhtikuu 2016	Sivumäärä – Number of pages 96
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Maisterintutkielmassani tarkastelen, kuinka äitiys- ja vauva-aiheiseen internetin keskusteluketjuun kirjoittavat arvottavat tekstejään sekä millaisia äitiyteen ja äitiyskeskusteluun liittyviä representaatioita ja diskursseja teksteissä syntyy. Aineistonani on Suomi24.fi-keskustelupalstan nuorten äitien vauvakuume-aiheinen keskusteluketju, jota analysoin kriittisen diskurssianalyysin keinoin. Tutkimukseni sijoittuu kielitieteellis-yhteiskunnallisen diskurssintutkimuksen kenttään. Pohjaan sekä tutkimukseni teorian että metodit Hallidayn systeemis-funktionaaliseen kieli-teoriaan. Sovellan analyysissäni suhtautumisen teoriaa (<i>appraisal theory</i>), jota käytän työkaluna representaatioiden tutkimiseen. Tarkastelen tekstejä myös Foucault'n jälkistrukturalistisen diskurssikäsitteilyn kautta.</p> <p>Sekä genreyhteisön ulkoapäin tuleva että genreyhteisöön kuuluvien kirjoittajien itsensä esille tuoma arvottaminen äitiyskeskustelua kohtaan näyttävät olevan ristiriidassa kirjoittajien tunteiden kanssa. Vallalla oleva negatiivinen, ulkopuolelta tuleva suhtautuminen pilkahtelee myös itse genreyhteisöön kuuluvien teksteissä niin sananvalinnoissa, lauserakenteissa kuin henkilöviittaussuhteissakin. Analyysin perusteella keskusteluun ja keskusteluketjuun suuntautuva positiivisen suhtautumisen ilmaiseminen sijoittuu eksplisiittiseen reaktion ilmaisuun, kun taas negatiivinen suhtautuminen sijoittuu arvon ja soveliaisuuden arvioimiseen. Aineistosta rakentuu kuva, että keskusteluketjun positiiviseen arvottamiseen liittyy jotain häpeällistä, kun taas negatiivinen arvottaminen näyttää sosiaalisesti hyväksyttävämpänä. Tämä voi tarkoittaa sitä, että genreyhteisön jäsenet kokevat keskusteluketjun itselleen tärkeänä, mutta eivät usko sen olevan sosiaalisesti arvokasta ja pelkäävät leimautuvansa osallistuessaan epäsoveliaaseen toimintaan.</p> <p>Aineistoni kirjoittajien suhtautumisen keskusteluketjuunsa voi ajatella kertovan myös laajemmin suhtautumisesta äitiyskeskusteluiden genreen. Suhtautumisella näyttää olevan yhteys mediatekstien rakentamiseen suhtautumiseen, joka kohdistuu internetin äitiyskeskusteluiden genreen. Keskusteluketjussa esiin tulevat vanhemmuuden, äitiyden ja äitiydestä puhumisen representaatiot paljastavatkin puhujille asetetut rajat, jotka elävät yhteiskunnassa vallalla olevissa diskursseissa ja ideologioissa.</p> <p>Suhtautumisen teorian näkökulmasta internetkeskusteluiden tutkimusta Suomessa on tehty melko vähän erityisesti äitiyskeskusteluiden kannalta. Suomenkielisiä suhtautumisen teorian sovelluksia on toistaiseksi ylipäänsä melko niukasti teorian tuoreuden takia. Tutkielmani tuokin uutta näkökulmaa sekä sosiaalisen median että sukupuolen tutkimukseen. Pyrkimykseni on saada lukija tietoiseksi kielen ja diskurssien voimankäytön tavoista, mitä äitiyskeskusteluiden tai minkä tahansa muun keskustelun arvottaminen on.</p>	
Asiasanat – Keywords Diskurssintutkimus, genre, internetkeskustelu, representaatio, suhtautuminen, äitiys	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, suomen kielen oppiaine	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen lähtökohdat	1
1.2	Aikaisempi tutkimus	3
2	DISKURSSINTUTKIMUS JA MERKITYKSEN RAKENTUMINEN	7
2.1	Kehyksenä genre	8
2.2	Konstruktivistinen kieliteoria	11
2.3	Representaatio	12
2.4	Diskurssi	15
2.5	Kriittinen diskurssianalyysi ja lingvistiikka	17
3	SUHTAUTUMISEN TEORIA JA LINGVISTINEN ANALYYSI	20
3.1	Sitoutuminen	23
3.2	Asennoitumisen systeemi	25
3.2.1	Tunteet	26
3.2.2	Inhimillisen toiminnan ja asioiden arvottaminen	28
3.3	Henkilöviittaukset suhtautumisen resursseina	32
4	AINEISTO JA METODIT	35
4.1	Suomi24:n keskusteluketju tutkimuskohteena	35
4.2	Tutkimuksen tavoitteet ja analyysin kulku	40
5	ÄITIYSKESKUSTELUN ARVOTTAMINEN	44
5.1	Sitoutuminen keskusteluketjussa	44
5.2	Yleinen asennoituminen keskusteluketjussa	53
5.3	Suhtautuminen keskusteluketjun genreen ja sen sisäiseen toimintaan	64
5.4	Suora ja epäsuora henkilöviittaus keskusteluketjussa	74
6	ÄITIYSKESKUSTELUN REPRESENTAATIOITA JA DISKURSSEJA	83
6.1	Äitiyden ja äitiyskeskustelujen representaatioita	83
6.1.1	Hyvän vanhemmuuden representaatioita	83
6.1.2	Genreyhteisön jäsenten ja yhteisön ulkopuolisen kirjoittajan representaatioita	84
6.1.3	Keskusteluketjun ja äitiyskeskustelun representaatioita	86
6.2	Taistelevat diskurssit	87
7	POHDINTA	90
	LÄHTEET	94

Kuviot

Kuvio 1. Tutkimuksen kehikko.	7
Kuvio 2. Suhtautumisen teorian systeemi.	22
Kuvio 3. Inhimillisen toiminnan arviointi ja asioiden/esineiden arviointi institutionaalistuneina affekteina.	26
Kuvio 4. Tunteiden jaottelu tunteen lähteen, tunteen kohteen, esitystyylin ja kategorian mukaan.	27
Kuvio 5. Suhtautumisen ilmaisujen jakautuminen Suomi24.fi:n vauvakuumeketjussa.	54
Kuvio 6. Positiivisten ja negatiivisten ilmaisujen jakautuminen Suomi24.fi:n vauvakuumeketjussa.	55
Kuvio 7. Positiiviset ja negatiiviset arvottamisen ilmaisut ketjua/ketjun sisällä toimimista kohtaan Suomi24.fi:n vauvakuumeketjussa.	65

Taulukko

Taulukko 1. Moniäänisen sitoutumisen resursseja.	24
Taulukko 2. Inhimillisen toiminnan arvottaminen.	29
Taulukko 3. Asia-arvottamisen jaottelu.	30
Taulukko 4. Asioiden ja asiantilojen arviointi.	31
Taulukko 5. Suhtautumisen ilmaisut esimerkissä 5.	56
Taulukko 6. Suhtautumisen ilmaisut esimerkissä 6.	60
Taulukko 7. Suhtautumisen ilmaisut esimerkissä 7.	61
Taulukko 8. Suhtautumisen ilmaisut esimerkissä 8.	62
Taulukko 9. Genreä kohtaan ilmenevät suhtautumisen ilmaisut vauvakuumeketjussa.	66

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Mediassa internetin äitiyskeskustelut näkyvät lähinnä silloin, kun ne ylittävät sovinnaisuuden rajan: *Iltalehdessä* (19.7.2011) esimerkiksi uutisoidaan *Vauva.fi*:n keskustelupalstasta otsikolla ”Äidit latasivat tissikuvat nettiin”. Toinen *Iltalehdessä* (26.7.2010) kohua nostanut artikkeli ”Alapääkuvat nettiin” on kirjoitettu *KaksPlus*-lehden keskustelupalstan pohjalta. *Keskisuomalaisen* verkkosivuilla ilmestyvässä blogissaan Marko Ahonen (3.8.2012) on puolestaan nostanut internetin äitiyskeskustelut esille tekstissään ”Vauvassa on pahuutta”. Blogikirjoituksessaan Ahonen paljastaa seuraavansa *Vauva.fi*:n keskusteluja mutta kertoo häpeävänsä niiden lukemista ja kuvailee äitiyskeskusteluita negatiivisin sanankääntein. *Iltasanomissa* (27.11.2014) *Vauva.fi*:n keskustelu on nostettu esille jutussa ”Uskomaton riisiväittely jatkunut Suomessa jo yli kuusi vuotta. Mitä oikeasti tarkoittaa 1 osa riisiä, kaksi osaa vettä?”. Tämä on melko kattava kuvaus vauva- ja äitiyskeskusteluiden tämänhetkisestä edustuksesta mediassa.

Kuten edellä esitetyissä esimerkeissä tulee ilmi, suhtautuminen on näissä teksteissä hyvin homogeenista: äitiyskeskusteluissa käyty keskustelu on niiden mukaan, jos ei suoraan esitettynä niin implisiittisesti, epärelevanttia ja häpeällistä. Julkisessa keskustelussa ei olekaan alustavien lehtiarkistohakujen mukaan – muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta – juuri noussut esille foorumeiden positiivisia puolia; ei ainakaan valtamediassa, eikä varsinkaan äitiyskeskusteluihin kirjoittavien itsensä toimesta. Se, mikä puuttuu ja mikä jätetään sanomatta, on kuitenkin diskurssitutkimuksen näkökulmasta myös merkittävää. Median kuvaamasta internetin äitiyskeskustelusta puuttumaan jää itse kirjoittajien kokemus ja heidän suhtautumisenensa genreä kohtaan. Genreen osallistuvista puhutaan, mutta heidän äänensä ei tule kuuluviin. Äitiyskeskusteluista näyttää mediassa olevan esillä – ja vallalla – vain yksi diskurssi. Tätä diskurssia kutsun tutkielmassani häpeän diskurssiksi.

Ahosen blogikirjoitus edustaa oman kokemukseni mukaan vallalla olevaa diskurssia, jossa internetin vauva- ja äitiyskeskusteluista puhutaan. Työssäni ylläpitäjänä äitiys- ja lapsi-aiheisella foorumilla sekä pitkänlinjan vauvafoorumien seuraajana olen havainnut, että samanlainen asenne vauva-foorumeita sekä esimerkiksi Facebookissa käytävää äitiyskeskustelua kohtaan vallitsee myös valtamedian ulkopuolella, niin sosiaalisissa medioissa kuin arkipäiväisessä puheessa kahvihuoneissa ja lenkkipoluilla. Jo pelkkä keskustelun lukeminen näh-

dään nolona. Sitä pidetään asiana, jonka paljastamista hävetään ja jota oikeastaan tuleekin hävetä.

Kenties media on osaltaan vaikuttanut negatiivisen mielikuvan syntyyn, jota toistetaan ja vahvistetaan eri konteksteissa. Joka tapauksessa monilla genren ulkopuolisilla on syytä tai toisesta ennakkoluuloja ja negatiivisia mielikuvia vauva- ja äitiyskeskustelun genreä kohtaan. Tämä herättää kysymyksen, miksi nämä foorumit kuitenkin pysyvät pystyssä ja voivat hyvin. Miksi tällainen genre ylipäättään on olemassa? Tarkasteltuani tarkemmin internetin vauva- ja äitiyskeskusteluja huomasin, että kirjoittajien välille syntyy usein syvä yhteisöllisyyden tunne. Kandidaatintutkielmassani (Heinonen 2012) olenkin tutkinut, kuinka yhteisöllisyys rakentuu kielellisesti Suomi24.fi:n vauvakuumeuketjussa. Aineistostani nousi yhteisöllisyyden lisäksi esille, että genrellä on hyvin vahva merkitys monen naisen elämässä ja että tämäntapaisille ketjuille näyttää olevan suuri tarve. Kirjoittajat kokevat tärkeäksi, että heillä on kanava, jossa voivat keskustella itselle selvästi tärkeästä asiasta, mikä usein ei omassa arkiympäristössä vaikuta mahdolliselta.

Jos ajatellaan funktionalistisen lähestymistavan mukaisesti, että genre rakentuu jonkin tarkoituksen pohjalle (mm. Shore & Mäntynen 2006: 21–22; Pietikäinen & Mäntynen 2009: 49–51), on äitiyskeskustelugenren ja tarkasteleman vauvakuumeuketjun olemassaolo selvä. Genren pääfunktioita ovat vertaistuen saaminen ja omien tunteiden reflektointi (ks. Heinonen 2012). Tästä näkökulmasta tarkasteltuna julkisesta keskustelusta välittyvä huvittunut ja negatiivinen suhtautuminen genreen on mielenkiintoinen ilmiö. Genren ulkopuolelta tuleva arvottaminen ja genreyhteisöön kuuluvien kirjoittajien omat tunteet genreä kohtaan näyttävät olevan suuresti ristiriidassa keskenään.

Genren sisältä ja ulkoapäin tulevien tunteiden ristiriitaisuus herättivät kysymyksiä siitä, kuinka tätä genreä arvotetaan – ei pelkästään ulkoapäin, vaan erityisesti keskustelun keskiössä olevien, ketjuihin kirjoittavien toimesta. Pro gradu -tutkielmassani tarkastelenkin sitä, kuinka nimenomaan genren kirjoittajat itse arvottavat tekstejään. Aineistonani on Suomi24.fi-keskustelupalstan keskusteluketjusta *nuoria kuumeilijoita/yrittäjiä!!* :) poimitut 60 ensimmäistä viestiä, joita analysoimalla pyrin saamaan selville, millaisia tunteita ja arvottamista keskusteluketjua ja sen sisällä tapahtuvaa toimintaa kohtaan löytyy sekä kuinka nämä representoituvat keskusteluketjussa. Tutkimuskysymykseni ovat: 1) millaista arvottamista tekstissä nousee vauvakuumekeskustelua kohtaan ja 2) mistä tekstissä esiintyvä arvottaminen on peräisin? Toisin sanoen haluan selvittää, millaisia merkityksiä itse ketjuun kirjoittavat antavat

käymälleen keskustelulle sekä käyttämälleen keskusteluympäristölle ja miten näitä merkityksiä rakennetaan, sekä tietoisesti että tiedostamatta.

Tutkielmani sijoittuu kielitieteellis-yhteiskunnallisen diskurssintutkimuksen kenttään. Teoriapohjaksi ja analyysimenetelmiksi olenkin pyrkinyt sovittamaan yhteen sekä lingvistisiä että diskurssianalyttisiä teorioita ja analyysitapoja. Tutkimukseni nojaa niin Hallidayn systeemis-funktionaaliseen kieliteoriaan (SF-teoria), Foucault'n jälkistrukturalistiseen diskurssikäsitteeseen kuin myös diskurssintutkimuksen kenttään kuuluvaan suhtautumisen teoriaan (mm. Martin & White 2005). Hallidayn (1985: 192–193) tapaan ajattelen kieltä sosiaalisena merkitysten systeeminä, jossa korostuu puhujan tai kirjoittajan valinnat merkityksen muodostumisessa. Tarkastelen tekstejä myös foucault'laisen jälkistrukturalistisen diskurssikäsitteksen kautta, jonka mukaan merkitys ei ole todellisuuden toisintamista kielessä vaan itse asiassa tulosta diskursiivisesta toiminnasta (Foucault: 1982 [1969]). Nojaan diskurssianalyysissäni erityisesti myös Foucault'lta vaikutteita saaneen Faircloughin (1992; 1997; 2010) ajatuksiin ja teorioihin.

Seuraavassa alaluvussa esittelen soveltuvien osien aiempaa kriittistä diskurssintutkimusta, sukupuolentutkimusta, suhtautumisen teorian sovelluksia, persoonapronominien ja henkilöviittausten tutkimusta sekä keskustelupalstojen kieleen, naisten kieleen ja äitiyteen liittyvää tutkimusta. Luvussa 2 hahmottelen tutkielmani teoreettista kenttää lingvistisen diskurssintutkimuksen näkökulmasta ja avaan tutkielman kannalta tärkeimpiä termejä. Luvussa 3 esittelen analyysissä käyttämäni suhtautumisen teoriaa ja sitä, kuinka henkilöviittaukset toimivat suhtautumisen teorian resurssina. Tutkimuskysymyksiäni ja analyysin kulkua avaan enemmän luvussa 4. Analyysini alkaa luvussa 5 aineistosta nousevan suhtautumisen analyysillä, ja luvussa 6 analysoin ja teen yhteenvetoa keskusteluketjun representaatioista ja diskursseista, jotka suhtautumisen osoittamiseen käytetyistä kielellisistä resursseista ovat tulleet esille. Luvussa 7 teen yhteenvetoa analyysistäni ja pohdin tuloksia suhteessa aiempaan tutkimukseen sekä suomalaiseen yhteiskuntaan.

1.2 Aikaisempi tutkimus

Perinteisesti kriittistä diskurssintutkimusta on käytetty erityisesti politiikan ja median tutkimuksessa, jossa sen tarkoituksena on ollut paljastaa vallalla olevat ideologiat. Usein tutkimuksen kohteena ovatkin olleet poliittinen vallankäyttö, rasismi ja eriarvoisuus erityisesti mediateksteissä (mm. Blommaert 2005; Fairclough 1993; 2010; Hall 1992; 1997; Reisigl & Wodak 2001; van Dijk 1993; Wodak 2010; 2015). Myös sukupuolentutkimuksen piirissä ar-

jen ideologioiden kriittinen tutkimus on ollut tavallista jo 60-luvulta lähtien (ks. esim. Cameron 1996), ja sukupuolen diskursiivista rakentumista on tutkittu myös runsaasti (esim. Wodak 1997). Feministisessä diskurssin- ja kielentutkimuksessa pinnalla on ollut erityisesti ajatus naisten emansipaatiosta eli vapautumisesta patriarkaalisesta hegemoniasta. Suhtautumisen teoriaa on puolestaan sovellettu erityisesti argumentatiivisina pidettyihin teksteihin, kuten mielipidekirjoituksiin, kantaa ottavaan kaunokirjallisuuteen, pääkirjoituksiin ja arvosteluihin, joissa suhtautumista tuodaan esille yleensä voimakkaasti. Suhtautumisen teoriaa on kuitenkin alettu soveltaa myös perinteisiä tutkimuskohteita laajemmin, ja esim. Visakko (2015) on tutkinut väitöskirjassaan asennoituvaa suhtautumista ja identiteetin rakentumista treffipalvelusivustojen deitti-ilmoituksissa.

Kielitieteen lisäksi suhtautumisen teorian näkökulma on tullut yhä suositummaksi myös monilla yhteiskuntatieteiden, sosiaalitieteiden sekä opetuksen aloilla. Suomenkielisiä suhtautumisen teorian sovelluksia ovat tehneet mm. Katajamäki (2006; 2007), Mikkonen (2010), Shore (2012), Juvonen (2014) sekä Penttilä (2015), joita hyödynnän tutkielmassani. Katajamäki (2006; 2007) on tarkastellut taloussanomalehtien pääkirjoituksissa esiintyviä arvottavia ilmauksia ja kyvykkyyden merkityksiä. Mikkonen (2010) puolestaan on hyödyntänyt suhtautumisen teoriaa lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenteen ja argumentointitaitojen tutkimiseen. Juvonen (2014) on tutkinut dialogisuuden hallintaa ylioppilasaineissa käyttäen analyysivälineenään suhtautumisen teoriasta lähtöisin olevaa osallistumisen systeemiä¹. Käytän tutkimuksessani erityisesti Katajamäen ja Mikkosen suomennoksia suhtautumisen teorian termeistä ja tukeudun monin paikoin heidän tulkintoihinsa suhtautumisen teoriasta. Penttilän (2015) maisterintutkielmasta olen lainannut tunteiden jaottelun mallia (ks. kuvio 4), joka havainnollistaa tunteiden analyysia.

Yhdistän suhtautumisen analyysissani myös henkilöviittausten tutkimusta. Luukka (1994: 230–231) kirjoittaa, että vielä viime vuosituhannen lopulla persoonapronomineja on fennistiikan alalla tutkittu lähinnä kieliopillisena ilmiönä, eikä niitä tätä aiemmin ole tutkittu niinkään sosiaalisuuden ja vuorovaikutuksen kannalta. Hakulinen (mm. 2001 [1987]) tosin on tutkinut persoonaviittausten välttämistä ja sen merkityksiä suomalaisessa kielenkäytössä. Sittemmin esimerkiksi Luukka (1994) on tutkinut, kuinka lukijaa rakennetaan mukaan tekstiin persoonapronominien kannalta. Laitinen (1995) on puolestaan tutkinut nollapersoonan semantiikkaa ja pragmatiikkaa. Seppänen (mm. 1998) on tutkinut erityisesti kolmannen persoonan ja demonstratiivipronominien käyttöä keskustelukumppaneihin viittaavassa tarkoituksessa

---

¹ Käytän tutkielmassani termin *osallistumisen systeemi* sijaan termiä *sitoutumisen systeemi*.

monenkeskisissä keskusteluissa. Henkilöviittausten merkitystä ryhmää rakentavina kielenosi-
na on tälle vuosituhannele tultaessa tutkinut Pälli (1999; 2003). Erityisesti em. Pällin, Luu-
kan, Laitisen sekä Hakulisen tutkimukset toimivat pitkälti oman analyysini pohjana henkilö-
viittausten suhteen.

Keskustelupalstoista on alettu 2000-luvulla tehdä paljon tutkimusta humanistisilla, var-
sinkin sosiaalisilla sekä viestinnällisillä aloilla. Esimerkiksi Mazzarella (2005) käsittelee teok-
sessa *Girl Wide Web* nuorten tyttöjen internetkulttuuria ja heidän identiteettinsä muotoutumis-
ta internetkeskusteluissa. Suomalaisessa tutkimuksessa muun muassa Kytölä (2013) on tar-
kastellut monikielisiä kommunikaation resursseja jalkapalloaiheisilla keskustelupalstoilla.
Heimala-Lindqvist (2010) taas on tutkinut keskustelupalstalla käytettyjä kielen variaatioita
sekä sen funktioita suomen kielen maisterintutkielmassaan. Arpo (2005) on puolestaan tutki-
nut internetkeskusteluryhmän keskustelukulttuuria ja puhetapoja. Sociolingvistiikan alalla
tehdäänkin nykyisin paljon tutkimusta sosiaalisessa mediassa esiintyvistä kielenkäytöstä
myös suomenkielisessä tutkimuksessa (mm. teoksessa Helasvuo ym. 2014). Lisäksi keskuste-
lupalstojen yhteisöllisyydestä on kirjoitettu enenevässä määrin, ja esimerkiksi Vähäkuopus
(2001) on tarkastellut viestintätieteiden gradussaan vauva-aiheista keskustelupalstaa yhteisö-
kulttuurin näkökulmasta.

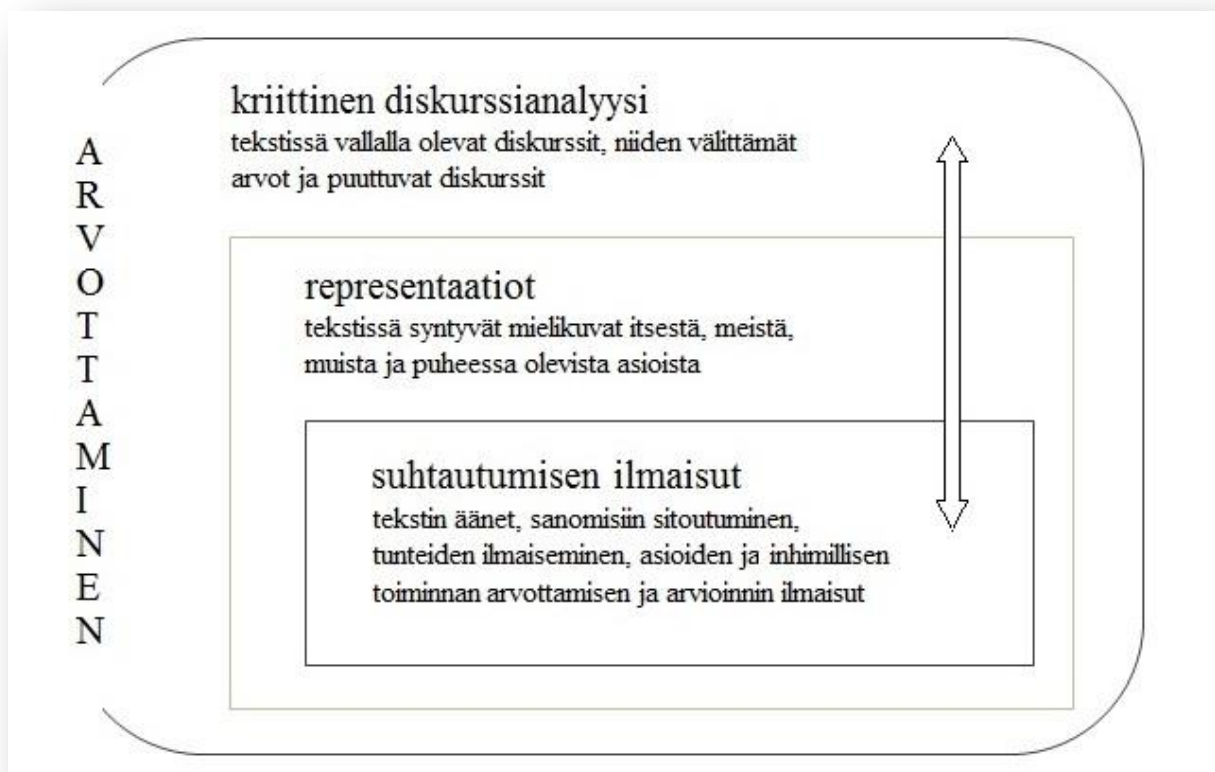
Myös naisten käyttämästä kielestä eli ns. ”naisten kielestä” ja äitiyskulttuurista tehdyistä
tutkimuksista on hyvä mainita tutkielmani taustoittamiseksi, sillä tutkielmani jatkaa osaltaan
naisten kirjoittaman tekstin ja äitiyskulttuurin tutkimusta. Tutkijat ovat kiinnittäneet huomiota
niin naisten kielen tyypillisiin piirteisiin kuin suhtautumiseen naisten kieltä kohtaan (mm.
Allyson 2008; Cameron 1996; Coates 2004; 2013; Gordon 2001; Lakoff 1973; Litosseliti
2006; Mills 2003). Suomenkielistä tutkimusta naisten kielestä ja kielen sukupuolisuudesta
ovat tehneet esimerkiksi Laitinen (1988), Lautamatti (1988), Sorjonen (1988), Hakulinen
(2001 [1992]) ja Tainio (2001). Tutkimuksissa piiryy kuva, että naisten kieltä ei historialli-
sesti ole juuri arvostettu, ja naisten kieli kokonaisuudessaan on perinteisesti leimattu heikom-
maksi kuin miesten kieli (esim. Coates 2004). Gordon (2001) on esimerkiksi havainnut, että
luokkahuonetilanteessa puheliaat tytöt koetaan negatiivisemmin kuin puheliaat pojat. Äitii-
destä suomalaisessa kulttuurissa on kirjoittanut muiden muassa Berg (2008, 2009) ja Veijalai-
nen (2010). Berg (2008) on tutkinut äitiydelle tuotettuja kulttuurisia odotuksia lastensuojelun
perhetyössä toimivien ammattilaisten haastattelujen sekä nais- ja perhelehtien pohjalta. Veija-
lainen (2010) puolestaan on maisterintutkielmassaan tarkastellut diskurssianalyttisestä näkö-
kulmasta, millaisia normaalistavan vallan ilmenemismuotoja yhteiskunnassamme äitiyskult-

tuurissa esiintyy. Ajatus naisten kielen ja äitiyskulttuurin arvostuksesta kulkee taustalla läpi koko tutkielmani. Vertaan analyysini tuloksia pohdinnassa erityisesti Bergin tutkimukseen ja pohdin aineistosta esille nousseita ilmiöitä pitäen mielessäni feministiset tutkimusperinteet.

Maisterintutkielmassani käytän diskurssintutkimusta ja suhtautumisen teoriaa aineistoon, jota ei perinteisesti ole näistä teoreettisista lähtökohdista tutkittu. Tutkielmassani esille tulevat havainnot keskusteluketjun kielestä ja yhteisöllisyydestä tukevat monin osin aiempia tutkimuksia ja piirtävät osaltaan kuvaa naisten käyttämästä kielestä ja siihen kohdistuvasta suhtautumisesta. Keskustelupalstoista ja sosiaalisen median kielestä jo tehdystä tutkimuksesta oma tutkielmani eroaa kuitenkin siten, ettei tutkielmani keskity tarkasti minkään kielen piirteen tarkasteluun tai sosiaalisten ryhmien syntymiseen. Tutkielmassani kiinnitän huomiota erityisesti siihen, kuinka itse aineiston tekstiin, sen kirjoittamiseen ja kirjoitusympäristöön osoitetaan suhtautumista erilaisilla kielenkäytön keinoilla.

2 DISKURSSINTUTKIMUS JA MERKITYKSEN RAKENTUMINEN

Analyysissä käyttämäni menetelmät ovat kietoutuneet niin tiukasti tutkimukseni teoriaan, että teorian ja metodin erottaminen toisistaan on paikoittain haastavaa. Kriittinen diskurssianalyysi toimii tutkimuksessani laajempaa teoreettisena kehyksenä, mutta toisaalta käytän sitä myös pohjana analyysilleni. Se ohjaa tutkimukseen sopivien analyysimetodien valintaa ja toisaalta toimii metodina aineiston analysoinnissa suuremmissa konteksteissa. Suhtautumisen teoria taas tuo sisällön analyysiin systemaattisuutta ja tarkkuutta, ja kriittinen diskurssianalyysi vie analyysia kielen tasolta yhteiskunnalliseen suuntaan. Kuten Pälli (1999: 124) huomauttaa, asenteiden tutkimus kielenkäytöstä ”ei ole niinkään yksilön asenteiden vaan pikemminkin sosiaalisten ja yhteiskunnallisten käytänteiden tutkimista”. Kriittinen diskurssintutkimus ja suhtautumisen teoria muodostavat siis tällä tavalla tutkimuksessani luonnollisen jatkumon. Kuviossa 1 kuvaan tutkimuksen teorian ja metodien suhdetta.

Kuvio 1. Tutkimuksen kehikko.

Sekä kriittinen diskurssintutkimus että suhtautumisen teoria pohjautuvat kumpikin M. A. K. Hallidayn systeemifunktionaaliseen kieliteoriaan (*SF-teoria*), jonka mukaan kieli on

ennen kaikkea merkityksen rakentamisen resurssi, ja teksti² tarkoittaa merkityksen rakentamisen prosessia kontekstissa (Halliday ym. 2014: 3). Hallidayn (mts. 3–31) mukaan sosiaalisten rakenteiden ja kielen välillä on selvä yhteys, ja kielen merkityspotentiaali kytkeytyy kielenkäyttäjän valintoihin. SF-teorian mukaisesti ajattelen kieltä toisiinsa limittyvinä vaihtoehtojen verkostona. Tässä merkityspotentiaali tarkoittaa kielellisten valinnanmahdollisuuksien joukkoa, joka kielenkäyttäjällä on käytettävissään. Tietty merkitys syntyykin juuri siitä, kun kielenkäyttäjä valitsee jonkin vaihtoehdon muiden sijasta. (Mp.) Käsittelen sananvalintojen osuutta merkityksen syntymisessä tarkemmin alaluvussa 2.3, jossa lähestyn merkitysten syntymisen prosessia representaation käsitteen kautta. Suhtautumisen teoriaa esittelen luvussa 3.

2.1 Kehyksenä genre

Tekstintutkimuksen kentällä genren käsite auttaa hahmottamaan erilaisissa rekistereissä ja eri diskursseissa kirjoitettuja tekstejä. Käytänkin genren käsitettä yhtenä tutkimukseni kehyksenä, sillä sen avulla voin määrittää oman aineistoni paikan ja erityispiirteet muiden tekstien joukossa. Genre on käsite, joka määrittää näkökulmasta riippuen eri tavoin. Esimerkiksi kieli-toimiston sanakirjan (KS s.v. *genre*) mukaan genre on 'laatu, laji; taiteen t. kirjallisuuden laji(tyyppi)'. Genre suomennetaan yleensä tekstilajiksi, jonka voi tunnistaa sen vakiintuneista konventioista, kuten tekstin ulkoasun asettelusta, tekstissä käytetystä rekisteristä sekä muista kielenkäytön tavoista (ks. esim. Niemi-Pynttari 2009). Erilaisia tekstuaalisia genrejä ovat esimerkiksi uutinen, tarina ja mainos: ne ovat yleisesti tunnettuja tekstilajeja, ja ne voidaan tunnistaa tyypillisimmistä piirteistään kontekstista irrallaankin. Usein genre onkin ajateltu lähinnä muotiksi, jonka mukaan teksti, kuten uutinen, tulee rakentaa. Perinteisesti on ajateltu, että genre merkitsisi vain tekstin tyyllillistä ja rakenteellista kontrollia. (Mp.)

Kielitieteen näkökulmasta genre on määritelty kielellisesti toteutuneeksi sosiaalisiksi toimintatyyppiksi (Shoren & Mäntysen 2006: 20–21 mukaan Miller 1984; Martin 1985: 25; Fairclough 1992: 126). Genren voi siis ajatella tapana rakentaa ja jäsentää sosiaalista toimintaa. Tästä näkökulmasta katsottuna genret rakentuvat nimenomaan erilaisista diskursseista ja kielenkäytön tavoista, ja siksi ne myös määrittävät, millaista kieltä on tai ei ole mahdollista käyttää tietyn genren sisällä. Vastavuoroisesti genret vaikuttavat myös siihen, miten kieltä käytämme eri tilanteissa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 79–83.) Kuten Heikkinen (1999: 45–46) kirjoittaa, genren tason analyysissä keskitytään eksplikoimaan sitä, millaisia diskurs-

---

² Tekstillä Halliday (2014) tarkoittaa niin puhuttua kuin kirjoitettua kieltä. Teksti on hänen mukaansa yksi kielenkäytön ilmentymä.

sin alan vaihteluja kulttuuri mahdollistaa. Heikkinen (mp.) toteaa, että genreteoriassa ei pelkästään kuvata tekstienvälistä lingvististä variaatiota vaan myös selitetään, kuinka tekstit palvelevat erisuuntaisia intressejä yhteiskunnan diskursiivisessa rakentumisessa.

Swalesilaisittain genre on puolestaan määritelty tietyn *diskurssiyhteisön* vakiintuneeksi *tekstiluokaksi* (Shoren & Mäntysen 2006: 27–29 mukaan Swales 1990: 48–58). Tämä tarkoittaa sitä, että samaan genreen kuuluvilla teksteillä on samat päämäärät sekä prototyypillisesti samanlainen rakenne, sisältö ja muoto. Tässä määrittelyssä diskurssiyhteisön rajaus on tiukka: Diskurssiyhteisöllä tulee olla yhteiset, julkisessa tiedossa olevat päämäärät, vakiintuneet kanavat jäsenten väliseen viestintään ja oma erikoissanasto. Jäsenten kuuluu lisäksi osallistua aktiivisesti toimintaan, ja diskurssiyhteisössä tulee olla sekä asiantuntijajäseniä että noviiseja. (Mp.) Kuten Shore ja Mäntynen (mas. 29) toteavat, harva yhteisö on näin selkeästi rajattu ja määritelty. Omassa tutkielmassani esiintyvä kirjoittajayhteisö ei sekään ole näin selkeästi määritetty, vaikka täyttääkin monin osin määritelmän kohdat (ks. alaluku 4.1).

Tutkielmassani tarkoitan genrellä erityisesti kielellisesti toteutunutta sosiaalista toimintatyyppiä. Tämä käsitystapa korostaa genrejen tavoitteellista luonnetta eli sitä, että niillä pyritään johonkin, ja genreen perustana voi olla esimerkiksi suhteiden ylläpitäminen, kuten arki keskustelussa (Shore & Mäntynen 2006: 21–22). Analysoimani keskusteluketjun funktiot näyttävätkin perustuvan funktionaalisen lähestymistavan mukaisesti enimmäkseen vertaistuen saamiseen (mm. Heinonen 2012). Nimenomaan genre käyttäjät antavatkin genrelle funktion. He tuottavat ja tulkitsevat sitä, ja siksi genreä käyttävä yhteisö on keskeinen osa tutkimustani. Käytän aineistossani esiintyvää yhteisöstä jatkossa nimitystä *genreiyhteisö*, jolla tarkoitan saman genre yhdistämää yhteisöä (mm. Mehdon 2008: 37–39 mukaan Altman 1999: 161)³. Keskusteluketjun kirjoittajaryhmää voisi nimittää myös *virtuaaliyhteisöksi* (ks. Vähäkuopus 2001) tai *diskurssiyhteisöksi* (ks. Swales 1990), mutta käytän *genreiyhteisö*-nimitystä, sillä tutkimukseni on keskittynyt nimenomaan tiettyyn genreen kuuluvaa keskusteluketjua koskevien arvoitusten tutkimiseen. Koen *genreiyhteisö*-termin kuvaavan myös paremmin sitä aluetta, jossa diskursiivinen todellisuuden rakentumisprosessi tapahtuu. Diskurssiyhteisö-nimitys kuvaa tiettyssä diskurssissa toimivaa ryhmää, mutta tarkastelemani keskusteluketjun sisällä tekstistä voi nousta esiin monia mahdollisia diskursseja, jolloin käsite diskurssiyhteisö ei mielestäni ole sopiva valinta.

---

³ Toisin kuin Svinhufvudin (2006: 278) mukaan Bhatia (2004), joka käyttää *genreiyhteisön* termiä (*genre colony*) tarkoittaessaan 'tekstilajien ryhmää, jolla on samankaltaisia kommunikatiivisia tavoitteita'.

Nimitän tutkimaani keskusteluketjuun osallistuvaa kirjoittajajoukkoa *yhteisöksi*, sillä aivan kuten tosielämässä, myös virtuaaliympäristössä ihmisten välille kehittyy sidoksia ja yhteisöllisyyden tunnetta. Mitä rajatumpi aihe keskustelijoita yhdistää, sitä löyhempi yhteisö kirjoittajien joukko kuitenkin on, ja päinvastoin. Tämä tarkoittaa sitä, että hyvin rajatun aiheen ympärillä käytävä kommunikointi liittyy niin pieneen elämänalueeseen, että keskustelija pysyy koossa vain niin kauan kuin aihe on keskustelijoiden kannalta relevantti. Sitä vastoin keskustelun ulottuessa laajemmin eri elämänalueille on todennäköisempää, että keskustelijat luovat läheisempiä suhteita muihin keskustelijoihin ja tutustuvat toisiinsa. He myös muodostavat yleensä tiiviimmän yhteisön, joka saattaa kommunikoida keskenään päivittäin – myös virtuaaliympäristön ulkopuolella. (Aiheesta myös esim. Thurlow ym. 2004: 111–113.)

Vaikka tarkastelemani keskusteluketjuun kirjoittavat ovatkin sitoneet yhteyden toisiinsa vain hyvin rajatun aihepiirin mukaan, muodostavat he silti myös oman pienen, joskin löyhän yhteisönsä. Löyhän siksi, että keskustelijoiden vaihtuvuus on suuri ja jotkut keskustelijat esiintyvät keskustelussa vain kerran tai kaksi. Keskustelijat vaihtuvat, kun pitkäaikaisempia keskustelijoita siirtyy elämäntilanteensa mukaan muihin keskusteluihin, esimerkiksi odottavien äitien keskusteluihin tai lapsettomuuskeskusteluihin. Löyhyyttä aiheuttaa siis nimenomaan se, että keskustelu rajoittuu vain yhdelle keskustelijoiden elämänalueelle. Tämä ei tietenkään estä jatkuvampaa yhteydenpitoa keskustelijoiden kesken, ja joskus ketjun jäsenet jatkavat yhteistä keskustelua vielä siirryttyään toiseen ketjuun. Joskus keskustelijoiden välille voi syntyä pidempiäkin ystävyysuhteita, mutta koko ryhmän kattava yhteisöllisyys ei kuitenkaan yleensä säily tämänkaltaisissa ketjuissa, vaan sen käyttäjäryhmä hajoaa jäsenten tullessa uusiin erilaisiin elämäntilanteisiin. Keskustelupalstan aktiivinen käyttö liittyykin tiettyyn elämänvaiheeseen ja väistyy taka-alalle elämäntilanteen muututtua. Genreyhteisö rakentuu siis samanlaisessa elämäntilanteessa olemisen ja yhteisen kiinnostuksen kohteen varaan, mutta myös omat kommunikaatiotavat ja etikettisäännöt rakentavat yhteisöllisyyden tunnetta.

Pälli (2003: 13) käyttää puolestaan väitöstutkimuksessaan näkökulmaa, jonka mukaan ryhmä on olemassa silloin, kun joukko yksilöitä voidaan tuottaa kielessä ryhmänä. Tässä näkökannassa ryhmä on siis olemassa ensisijaisesti puhemaailmassa. Itse ajattelen aineistoni ryhmän rakentumista erityisesti funktionaalisesta genreyhteisön näkökulmasta, jonka mukaan ryhmä rakentuu tiettyjen diskurssien ympärille. Analyysin kannalta on kuitenkin tärkeä ymmärtää, että ryhmä ja yhteisöllisyys rakennetaan tekstissä kielellisesti, jolloin myös ryhmän käyttämät diskurssit ja niiden takana olevat ideologiat tulevat esille. Tästä näkökulmasta gen-

reyhteisössä käytetyn kielenkäytön tutkiminen on tärkeässä roolissa diskurssien ja ideologioiden tunnistamisessa.

2.2 Konstruktivistinen kieliteoria

Tutkimukseni lähtökohtana on konstruktivistinen kieliteoria, joka on hyvin lähellä sosiaalista konstruktionismia. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan emme pysty tavoittamaan todellisuutta sellaisenaan, vaan maailmaa koskeva tietomme rakentuu sosiaalisessa kanssakäymisessä (esim. Pietikäinen & Mäntynen 2009: 12). Tämän ajattelutavan mukaan kuvamme maailmasta on sosiaalisesti konstruoitua, eikä kieltä pidä ajatella vain todellisuuden kuvaamisen välineenä, vaan itse asiassa todellisuuden rakentamisen resurssina. Lyhyesti sanottuna sosiaalinen konstruktionismi pyrkiikin osoittamaan, että maailma ei piirry mieleemme sellaisena kuin se on vaan kuvamme maailmasta on rakentunut sosiaalisessa kanssakäymisessä luoduin merkityksin. Toisaalta se pyrkii myös selittämään, kuinka ihmiset luovat merkityksiä maailmasta.

Konstruktivistisen kieliteorian mukaan kieli sekä luo määritelmiä että määrittelee toimintaa. Näin ajatellen yhteiskunnallinen todellisuus on sosiaalisesti rakentunut ja kielellä tapahtuvan sosiaalisen muuntelun piirissä. Kielenkäyttö siis toisaalta sekä muokkaa kontekstia että muokkautuu kontekstissa. Samoin kuin sosiaalinen konstruktionismi toteaa, totuuksia ja todellisuutta ei ole olemassa sinällään, vaan merkityksiä todellisuudesta tuotetaan ja uusinnetaan kielenkäytössä kaiken aikaa. Vastavuoroisesti käsityksemme maailmasta vaikuttaa siihen, miten käytämme kieltä eri tilanteissa. Merkitykset nähdäänkin sosiaalisina, kulttuurisina ja kontekstisidonnaisina. (Fairclough 1997: 39–44.) Kun puhutaan tai kirjoitetaan, tuotetaan tekstiä, jota kuulijat ja lukijat tulkitsevat. Kieli on siis erityisesti merkityksen rakentamisen resurssi, ja teksti on kontekstissa rakentuvan merkityksen prosessi (Halliday 2014: 3). Toisin sanoen kieli ei kuvaa maailmaa objektiivisesti, vaan mielikuvat maailmasta ovat aina subjektiivisia, ja niihin vaikuttaa niin informaation tuottaja kuin vastaanottajan tulkintakin.

Kieli merkitsee tutkielmassani todellisuutta kuvaavaa sekä rakentavaa resurssia. Tutkielmani keskiössä on, kuinka kieltä käytetään sosiaalisessa kanssakäymisessä ja kuinka merkitykset siinä syntyvät. Äitiyskeskusteluista luodut kuvat ja asennoitumiset genreä kohtaan ovat nekin pohjimmiltaan sosiaalisesti konstruoituja: Konstruktivistisesta näkökulmasta katsottuna asenteet ovat ennen kaikkea diskurssissa tuotettuja ja diskurssien tuottamia positioita, jotka rakentuvat suhteessa muihin positioihin (Pälli 1999: 128). Tätä sosiaalisesti konstruoitua kuvaa kutsun *representaatioksi*. Voidaankin todeta, että mielikuvat äitiyskeskustelujen gen-

restä ja suhtautumiset siihen ovat muodostuneet representaatioista, jotka ovat rakentuneet genreä koskevassa keskustelussa. Representaation käsitettä ja tutkimusta avaan tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

2.3 Representaatio

Representaatio viittaa kulttuuristen merkityksien muodostamisen prosesseihin. Yksinkertaisesti voisi sanoa, että representaatio tarkoittaa mielikuvaa tai ajatusta, joka edustaa mielen ulkopuolista todellisuutta. Representaation käsite on tärkeä merkityksen muodostumisen ymmärtämisessä, ja siksi keskeisessä osassa tutkimustani. Representaatioilla ei tarkoiteta todellisuuden ja sen ilmiöiden – kuten äitiyskeskusteluiden – kuvaamista sellaisenaan, vaan ne ovat esityksiä todellisuuden ilmiöistä. Representoimista voidaan ajatella jonkin todellisuuden ilmiön uudelleenesittämisenä, saattamista ”uudelleen läsnä olevaksi” (Lehtonen 1998: 44–45). Representaatio on keino, jonka kautta pääsemme käsiksi ulkoiseen todellisuuteen. Kieli taas on väline, jolla siirrämme näitä mielikuvia todellisuudesta toisillemme. (Hall 1997: 1–3.) Kielenkäytön tutkiminen on kriittisessä osassa, kun halutaan päästä kiinni representaatiotapoihin ja niiden välittämiin merkityksiin.

Kulttuurintutkija Stuart Hallin (mm. 1997) mukaan juuri kielellinen representaatio on keskeisessä osassa merkitysten luomisessa. Hänen mukaansa kieli on representaatioiden systeemi, joka koostuu merkeistä. Merkeistä koostuvat kuvat, sanat tai äänneet puolestaan representoivat eli edustavat tai esittävät meitä ympäröivässä maailmassa olevia asioita, esineitä ja abstrakteja ajatuksia. Käyttämällä kieltä luomme representaatioita, jotka edustavat tai esittävät sitä, mitä haluamme sanoa, ilmaista ja kommunikoida toisillemme. Merkitykset taas syntyvät siitä, *miten* representoimme ja *millaisia* representaatioita asioista tuotamme. (Hall 1997: 1–3.) Määttä (1999: 31) toteaaakin, että ajattelu ei ole mentaalisia tai neurologisia representaatioita vaan sosiaalista toimintaa, joka tapahtuu aina tietyssä fyysisessä, sosiaalisessa ja sosiaalipsykologisessa kontekstissa. Tämä tarkoittaa sitä, että merkitykset syntyvät nimenomaan kielenkäytössä tuottamiemme representaatioiden kautta.

Hall (1997: 24–25) jakaa representaation kolmeen lähestymistapaan, jotka ovat reflektiivinen, intentionaalinen ja konstruktiiivinen. Reflektiivinen lähestymistapa kuvaa representaatiota maailmaa objektiivisesti heijastavana käsitteenä. Siinä representaatio nähdään ikkunana tai peilinä, joka heijastaa maailmaa ”totena”, sellaisena kuin se itsessään on. Intentionaalinen lähestymistapa sen sijaan näkee representaation välineenä, jonka kautta yksilö voi vapaasti luoda kielenkäytössä asioista sellaisia merkityksiä kuin haluaa. Konstruktiiivinen lähes-

tymistapa taas korostaa representaation sosiaalista rakentumista. (Mp.) Kriittisen diskurssintutkimuksen mukaisesti en ajattele kielenkäytön olevan koskaan täysin objektiivista. Hylkään siis reflektiivisen lähestymistavan ja tarkastelen seuraavaksi tarkemmin konstruktivistista ja intentionaalista lähestymistapaa.

Konstruktivistisen lähestymistavan mukaan merkitykset syntyvät sosiaalisessa kanssakäymisessä ja ovat sopimuksenvaraisia ja jatkuvasti uudelleen neuvoteltavissa (Hall 1997: 24–25). Merkityksistä neuvotellaan ihmisten välisessä kommunikaatiossa aina uudestaan, ja ne kiertävätkin kulttuurisesti kaiken aikaa samalla muuttuen ja muokkautuen (mts. 9–10). Äitiys esimerkiksi representoituu eri sosiaalisissa tilanteissa eri tavoin riippuen siitä, millaisissa diskursseissa siitä puhutaan. Verkkokeskusteluiden sosiaalisessa kanssakäymisessä äitiys saa täysin erilaisia representaatioita, jos siitä puhutaan esimerkiksi uranaisen tai kotiäidin näkökulmista. Merkitykset rakentuvat tämän lähestymistavan mukaan siis sosiaalisessa kanssakäymisessä kieltä käyttämällä. Representaatiot ovat kuitenkin sidoksissa myös paikkaan ja aikaan, ja eri aikoina eri paikoissa asiat representoituvat eri tavoilla (mts. 9–10). Yhtä ainoaa ”oikeaa” esitystä asioista ei ole, eikä varmasti tule olemaan. Jokaisessa ajassa tietyt representaatiot nousevat hallitseviksi, sosiaalisesti hyväksytyiksi ja oikeina pidetyiksi, ja toisaalta eri representaatiot voivat esiintyä samassakin ajantilassa eri konteksteissa. Esimerkiksi representaatiot avioliiton instituutiosta olivat viisikymmentä vuotta sitten hyvin erilaisia kuin representaatiot avioliitosta tänä päivänä, mutta vaikka 2000-luvulle tultaessa länsimainen mielikuva avioliitosta on muuttunut patriarkaalisen yhteiskunnan institutionaalisesta yksiköstä lähemmäs kahden tasavertaisen ihmisen sopimusta, nousee konservatiivinen representaatio avioliitosta usein esiin tietyissä diskursseissa.

Intentionaalisen lähestymistavan mukaan representaatiot nähdään sen sijaan yksilön välineenä luoda juuri sellaisia merkityksiä kuin hän itse haluaa. Intentionaalisen lähestymistavan ongelma on kuitenkin se, että kieli on kulttuurisesti sosiaalisessa kanssakäymisessä rakentunut. Ymmärrys siis riippuu yhteisistä säännöistä ja koodeista, eivätkä sanat voi tarkoittaa mitä tahansa. (Hall 1997: 25.) Tästä huolimatta yksilö voi kuitenkin yhteisesti neuvoteltujen ja sovittujen merkitysten puitteissa tietyssä määrin valita, kuinka asioita representoi. Yksilö voi esimerkiksi valita, käyttääkö ilmausta *puoliso* vai *eukko* representoimaan vaimoaan. *Puoliso* ja *eukko* sisältävät asenteellisia konnotaatioita, jotka ovat yhteisesti kulttuurissamme jaettuina, mutta juuri kirjoittaja tai puhuja tekee valinnan, kumpaa sanaa käyttää. Näin merkityksiä voi luoda jopa vain yhden sanan kautta. Erilaisia sananvalintoja tekemällä syntyy erilaisia merkityksiä sen mukaan, millaista näkökulmaa kukin kielen käyttäjä haluaa tuoda esiin – täs-

sä tapauksessa, millaisena puhuja vaimonsa haluaa esittää. Erilaisia merkitysresursseja käyttämällä voi samastakin asiasta luoda monta erilaista representaatiota (mm. Hall 1997: 16; Pietikäinen ym. 2009: 53–55).

Yhdellä sanalla voi siis olla suuri valta merkityksenantoprosessissa. Tätä merkityksellistämistä Fairclough (1992: 74) kutsuu termeillä *process of wording* ja *signification* (vapaasti suomennettuna *sanallistamisen ja merkityksellistämisen prosessi*). Kalliokoski (1996a: 20) puolestaan kutsuu tällaista lingvististä kategorisointia *nimeämiseksi*. Joka tapauksessa kyse on siitä, kuinka puhuja tai kirjoittaja sanallistaa asiointiloja ja toimintaan osallistuvia henkilöitä ja näin siirtää niihin oman näkökulmansa mukaisia merkityksiä. Esimerkiksi äitiyskeskusteluissa käytetyt puhutavat muodostavat erilaisia representaatioita sekä keskustelijoista, keskustelusta että puhujasta – riippuen puhujan näkökulmasta. Negatiivisesti tai positiivisesti latautunutta sanaa voi käyttää merkityksellistämään joko puhujaa tai puhunnan kohdetta riippuen siitä, millaisena se halutaan muille esittää. Ei olekaan samantekevää, kutsutaanko esimerkiksi äitiyteen liittyvissä keskusteluketjussa käytävää kirjoittelua *höpöttämiseksi* vai *keskusteluksi*. Ensimmäisenä esitettyyn ilmaukseen liittyy täysin erilaisia konnotaatioita kuin seuraavaksi esitettyyn, melko neutraaliin ilmaukseen. Vakavasti otettavaa puhetta harvemmin kutsutaan höpöttämiseksi – millaisen konnotaation esimerkiksi tasavallan presidentin puhe saa, jos siihen viitataan höpöttämisenä? Merkityksellistämässä kyse on siis siitä, *kuinka* asian representoimme.

Representaatiota voidaan näin ollen käyttää välineenä, jolla puhuja välittää haluamansa mielikuvaa asiasta. Representaatiota voisi näin ollen ajatella joko tiedostamattomasti tai tietoisesti valittuina esityksinä puheessa olevasta asiasta. Kyse on siis kielen käytön valinnasta, joka voi olla joko tiedostamatonta vallalla olevien diskurssien toisintamista tai tietoisempaa, omista intresseistä lähtevää – joskin myös jälkimmäisessä vaihtoehdossa puhujan ympäristössä vallalla olevat diskurssit ja ideologiat ovat ohjaamassa valintaa. Koska representaatiot syntyvät ja rakentuvat aina sosiaalisessa kanssakäymisessä, ei representaation valinta koskaan ole täysin vapaata.

Vaikka kirjoittaja tai puhuja voikin siis jossain määrin valita, kuinka asioita representoi, käsittelen ketjussa syntyviä representaatioita ennen kaikkea yhteiskunnallisina ilmiöinä. Tämän takia representaatio on tärkeässä asemassa tutkimuksessani. Tutkimalla ketjun kirjoittajien sanavalintoja uskon pääseväni käsiksi siihen, miten analysoimani keskusteluketjun keskustelijat representoivat omaa genreään ja toimintaansa kirjoittajina. Representaatioiden kautta on taas mahdollista päästä kiinni siihen, millaiset diskurssit mahdollisesti vaikuttavat rep-

resentaatioiden muodostumiseen. Diskursseihin liittyviä näkökulmia tarkastelen syvemmin seuraavassa alaluvussa.

2.4 Diskurssi

Diskurssin käsite on monitulkintainen, ja sen määritelmiä näyttää olevan yhtä paljon kuin sen käyttäjiäkin. Perinteisesti diskurssi on määritelty joko yksinkertaisesti *puhutuksi sekä kirjoitettuksi kielenkäytöksi* tai *tietynlaiseksi puhettavaksi* (esim. Crystal 1992: 72). Käytän tutkimuksessani Faircloughin diskurssin määritelmää, joka nojaa Michel Foucault'n ajatteluun diskursseista. Foucaultlaisessa ajattelussa diskurssit ovat toiston ja variaatioiden kautta kiteytyneitä puhe-, ajattelu- ja toimintatapoja tietyissä sosiaalisissa tilanteissa ja tiettyinä historiallisina aikoina (mm. Faircloughin 1992: 64). Foucault (2014 [1976]) kuitenkin muistuttaa, että diskurssia ei pidä ajatella pelkästään sanottujen asioiden kokonaisuutena tai tapana, jolla asiat sanotaan. Hän (mp.) huomauttaa, että diskurssia on yhtä lailla se, mitä jätetään sanomatta: mikä tulee esiin eleissä, asenteissa, olemisen tavoissa, käyttäytymiskaavoissa ja tilallisessa järjestymisessä. Viitataan tästä lähtien diskurssilla siis jonkin tietyn asian tai ilmiön kuvaamiseen ja merkityksellistämiseen tietystä näkökulmasta vakiintuneella tavalla.

Diskursseilla tarkoitan tiettynä ajattelu- ja puhemalleja, joista rakentuu ja joilla rakennetaan merkityksiä ja mielikuvia maailmasta. Käytännössä diskurssit konkretisoituvat kielenkäytössä, puheessa, teksteissä ja kuvissa. Sosiaalista konstruktionismia mukailevan ajatus-tavan mukaan ne muotoutuvat sosiaalisessa kanssakäymisessä ja siksi ovat myös vahvasti tilanteeseen, aikaan ja paikkaan sidottuja. Vastavuoroisesti ne myös määrittävät, mahdollistavat ja rajaavat, miten kieltä on mahdollista käyttää missäkin tilanteessa. (mm. Pietikäinen ym. 2009: 49–51.) Diskurssit näin ollen mahdollistavat puheen, mutta rajaavat sen, mitä kohteesta voi sanoa ja mitä ei (mm. Fairclough 1992: 64). Diskurssien maailmaa rakentava puoli tulee esiin viime kädessä juuri merkityksellistämässä eli siinä, millaisia merkityksiä luomme asioista kielenkäytössämme. Eri diskursseissa puhumalla, eli mikrotasolla kommunikaatiotilanteissa erilaisia sananvalintoja tekemällä, syntyy erilaisia merkityksiä sen mukaan, millaista näkökulmaa kukin kielen käyttäjä haluaa tuoda esiin.

Koska diskurssit tuottavat representaatioita maailmasta, ne luonnollisesti ovat tärkeässä roolissa myös sosiaalisessa kategorisaatiossa. Ne rakentavat käsityksiä itsestä, muista, meistä ja heistä. Erilaisia diskursseja käyttämällä pystymme luomaan muille kuvaa esimerkiksi itsestämme tietynlaisena. Sananvalintoja ja muita erilaisia semioottisia välineitä käyttämällä luomme identiteettejä itsestämme ja muista. Eri diskursseissa puhuessamme luomme tietyn-

laista puhetapaa ja kuvailua kohteesta ja puhujasta. (Mm. Hall 1997: 3; Pietikäinen & Mäntynen 2009: 63.) Pekka Pälli (2003: 13) kirjoittaa, että sosiaalinen kategorisaatio on kuitenkin enemmän kuin vain kuvaamista tai viittaamista. Se on myös ryhmäksi rakentamista. Koska juuri kieli antaa keinot tähän rakentamiseen, sosiaalinen kategorisaatio voidaan nähdä yhteydessä lingvistiseen kategorisaatioon eli kielellisiin keinoihin järjestää ja luoda ympäröivän maailman tarkoituksia erilaisina yhteenliittyminä ja erottautumisina. (Mp.) Erilaisten diskurssien käyttö siis myös yhdistää ja erottaa: ryhmät luovat omia identiteettejään käyttämällä omanlaisiaan kommunikoinnin tapoja – liittyi se sitten kieleen tai muihin semioottisiin välineisiin. Toisaalta taas ryhmän käyttämät diskurssit rajoittavat kielenkäyttöä ja sulkevat näin ulos ryhmään kuulumattomia. Saman diskurssin omaavat luovat yhteistä identiteettiä yhteisen asian pohjalle kielenkäytöllä, ja sulkevat muut diskurssinkäyttäjät ulos.

Koska diskurssit määrittävät mitä voi sanoa ja mitä ei, niillä on valta myös määrittää, millaisia mielikuvia niiden avulla luodaan ympäröivästä maailmasta. Diskurssit näin ollen rajoittavat kielenkäyttöä ja luovat tietynlaista puhetapaa ja representaatioita sekä kohteesta että puhujasta. Koska kaikki kielenkäyttö tapahtuu diskurssien sisällä, kieli ohjaa sitä, miten ajattelemme ja näemme maailman. Mielikuvien rakentaminen on yleensä niin hienovaraista ja huomaamatonta, että ne helposti ottaa vastaan valmiina, totuuksina. Foucault (1982 [1969]) huomauttaakin, että ”diskurssit käytäntöjä, jotka systemaattisesti muokkaavat puhuntansa kohteita”. Monesti – voisi sanoa jopa yleensä – diskurssit kuitenkin muotoutuvat huomaamattomasti, melkein kuin itsestään, eikä niiden vaikutusta ajatteluun ja puhekäytäntöihin välttämättä arkielämässä pysähdytä miettimään. Diskurssit eivät usein olekaan suunniteltuja, mutta vaikka merkitykset syntyvät usein kuin itsestään, puhunnan kohde ei kuitenkaan muotoudu sattumanvaraisesti. Diskurssien takana on aina jonkinlainen ideologia, jonka mukaan ne muotoilevat ja merkityksellistävät puheessa olevaa kohdetta. Nämä ideologiat määrittävät, mitä diskurssin sisällä pidetään hyvänä ja mitä huonona ja mitä diskurssin sisällä voi sanoa ja mitä ei. (Fairclough 2010: 58.)

Merkitysten rakentumiseen vaikuttaa myös alkujaan Foucault’n ajatus diskurssijärjestyksestä (*order of discourse*), jolla Fairclough (1997: 77) tarkoittaa diskurssiivisten käytäntöjen kokonaisuutta ja eri diskurssien välisiä suhteita. Se, miten diskurssit keskenään järjestyvät, mitä diskursseja käytetään sekä mitä diskursseja suljetaan puheen ulkopuolelle, vaikuttaa merkityksen rakentumiseen. Diskurssijärjestys tarkoittaa toisin sanoen sitä, että diskurssit eivät ole yhtäläillä esillä vaan niiden arvostus ja voima riippuvat niin puhujasta, puhetavasta kuin ympäröivistä asenteista: mitä halutaan merkityksellistää, miten ja mikä käsitys asiasta on

yleinen (mm. Pietikäinen & Mäntynen 2009: 58). Kyse on siis siitä, mikä diskurssi on enemmän esillä ja mikä vähemmän. Ajatustavat, ja siten myös kielenkäytöntavat, ovat liikkeessä jatkuvasti: välillä jokin toinen diskurssi saa enemmän tilaa kuin toinen. Huomion arvoista on myös se, mikä diskurssi puuttuu ja mitä tämä kertoo yhteiskunnasta. Kuten johdannossa olen tuonut esille, äitiysaiheiset internetkeskustelut näkyvät mediassa lähinnä häpeän diskurssin kautta. Esillä on siis yksi esitystapa, ja muut diskurssit puuttuvat – mitä tämä voisi kertoa mediasta ja yhteiskunnastamme?

Yhden diskurssin nouseminen hegemoniseen asemaan yhteiskunnassa tai pienemmässä sosiaalisessa piirissä on sekin diskurssien järjestäytymisen tulosta (van Dijk 2008: 14–15). Blommaert (2005: 30) kirjoittaa, että hegemonioiden muutos tai vaihtuminen ja niiden prosessi voidaan nähdä diskursiivisessa muutoksessa: uusien diskurssien ilmeneminen, normaalin määrittelemine ja vallan käyttö näkyy siinä, miten diskurssi esitetään, uudelleen puhutaan ja kirjoitetaan. Koska hegemoniseen asemaan nousseet diskurssit ovat muuttuneet normeiksi ja niitä pidetään itsestäänselvyyksinä, toistavat ihmiset niitä omasta vapaasta tahdostaan, usein huomaamatta ja kyseenalaistamatta. (Mp.) Sama tulee esille myös omassa aineistossani: keskusteluketjuun kirjoittavat näyttävät toistavan erityisesti implisiittisesti vallalla olevia diskursseja esimerkiksi hyvästä vanhemmuudesta, vaikka eksplisiittisesti pyristelevät vallalla olevia ajatustapoja vastaan. Hegemonian tunnistamiseksi ja avaamiseksi tarvitaankin diskurssintutkimuksen työkaluja. Diskurssijärjestyksiä havainnoimalla voidaankin paljastaa vallalla olevia hegemonioita ja kyseenalaistaa niin sanotusti ”ainoa totuus”.

2.5 Kriittinen diskurssianalyysi ja lingvistiikka

Nojaan tutkimuksessani erityisesti kriittiseen diskurssianalyysiin (*Critical Discourse Analyse, CDA*), joka sekin pohjautuu sosiaaliseen konstruktionismiin. Van Dijk (2008: 85) esittää, että kriittinen diskurssintutkimus ei ole niinkään suuntaus tai koulukunta monien muiden näkökulmien joukossa, vaan ennemminkin se pyrkii tarjoamaan erilaisen perspektiivin koko diskurssintutkimuksen alan teoriointiin, analyysiin ja sovelluksiin. Heikkinen (1999: 28–29) puolestaan toteaa, että kriittisen lingvistiikan ja kriittisen diskurssintutkimuksen suhde on läheinen, ja että paikoin ne ovat jopa erottamattomissa. Heikkisen (mp.) mukaan Fairclough ja Wodak (1997: 262–268) kuvaavat kriittistä lingvistiikkaa yhdeksi tavaksi tehdä kriittistä diskurssianalyysia. Kriittinen diskurssianalyysi on keskittynyt siihen, kuinka kielenkäyttö tuottaa näkökulmia, arvoja ja vallalla olevia puhetapoja. Lingvistisessä tekstintutkimuksessa kriittisyyden taas ajatellaan alkavan tekstipinnan kuvaamisesta, sen näyttämisestä, miten tekstissä

tuotetaan mahdollisuuksia tietynlaisten merkitysten tulkitsemiseen. (Heikkinen ym. 2000: 13.) Keskeisessä asemassa kriittisessä diskurssintutkimuksessa ja lingvistiikassa on siis *kielen, vallan ja ideologian* suhde.

Kuten edellisissä luvuissa toin esille, kielenkäytöllä emme pelkästään kuvaa ymmärtämäämme maailmaa vaan luomme myös itse merkityksiä. Siksi kielenkäytöllä on myös paljon valtaa (mm. Fairclough & Wodak 2010: 103). Silti arkielämässä on vaikea käsittää, kuinka voimakkaasti kielenkäytöllä on vaikutusvaltaa mielipiteiden ja vallalla olevien totuuksien rakentumisessa. Kriittisen diskurssintutkimuksen tavoitteena onkin tehdä nämä vallan rakenteet läpinäkyviksi tutkimalla diskursseja. Esimerkiksi johdannossa esiin nostamani *Keskisuomalaisen, Iltalehden* sekä *Iltasanomien* tekstit toistavat äitiyskeskusteluihin liittyvää häpeän diskurssia. Tämä ei kuitenkaan kerro (pelkästään) näiden kirjoittajien äitiyskeskustelugenren vastaisuudesta vaan pikemminkin sellaisista sosiaalisista rakenteista ja ideologioista, jotka mahdollistavat ja tuottavat tällaisia mielipiteitä. Juuri näiden kielenkäytössä syntyvien valtarakennelmien tarkasteluun ja purkamiseen kriittinen diskurssintutkimus keskittyy (van Dijk 2008: vii).

Blommaert (2005: 33) esittää, että kriittisen diskurssianalyysin tulisi johtaa nimenomaan piilotettujen vallan ulottuvuuksien korkeampaan tiedostamiseen. Kriittisessä diskurssianalyysissä kieltä ei siis koskaan nähdä neutraalina objektina: kielenkäyttö on aina jollain tapaa samalla vallan käyttämistä. Oikeastaan kaikkea ihmisten välistä kommunikaatiota voisi pitää osapuolien neuvotteluna ja politiikantekona eli vallan käyttämisenä. Kriittisen diskurssintutkimuksen parissa on keskittytykin juuri diskursiivisesti toisinnettuihin valtasuhteisiin, mutta huomion arvoista on myös eri diskurssien valtataistelun ja diskurssien välisten valtasuhteiden vaihtuminen, kuten Fairclough ja Wodak (2010: 102–103) kirjoittavat.

Käsitän kriittisen diskurssianalyysin siis vallalla olevien, totuuksina pidettyjen ajatusmallien kyseenalaistamiseksi. Käsitksemme normaalista ja ”totuudesta” piilee nimenomaan diskurssien muovaamissa merkityksissä ja niiden välittämässä ideologioissa. Analyysini nojaa ajatukseen, että ideologiat on mahdollista kaivaa esille kriittisen diskurssianalyysin keinoin tekstin mikro- ja makrotasoilta, tekstin rakenteista sekä diskursiivisesti rakentuvista sosiaalisista konstruktioista. Tutkimalla esimerkiksi diskursseissa esiintyviä konventioita, kuten sananvalintoja ja representaatioita, voi saada otteen diskurssin takana vaikuttavasta ideologiasta. Eriyksen kiinnostava kysymys kriittisessä diskurssianalyysissä onkin, kuinka valta teksteissä diskursiivisesti rakentuu ja kenen ääni diskurssien takana on: Kenellä oikeastaan on valta? Mitkä ideologiat diskurssin taustalla vaikuttavat?

Kriittinen diskurssianalyysi on saanut osakseen kritiikkiä muun muassa epämääräisistä käsitteistään ja yksipuolisesta analyysistä, ja sitä moititaan analyysin häilyvyydestä ja monitulkintaisuudesta. Täytyy kuitenkin muistaa, että teksti ei aina – jos koskaan – olekaan yksiselitteisesti tulkittavissa vaan siitä on monia mahdollisia tulkintoja. Yhtä ja samaa diskurssikokonaisuutta voi tulkita monin eri tavoin jopa samassa kontekstissa. Tämä johtuu siitä, että yhdellä diskurssi-kokonaisuudella on enemmän kuin vain yksi tarkoitus ja yksi merkitys. (Blommaert 2005: 31–32.) Kriittistä diskurssianalyysia tehdessä keskeistä onkin romuttaa ajatus, että diskurssi-kokonaisuudesta olisi vain yksi oikea tulkinta (mts. 33–34). Mahdollisia tulkintoja on monia, ja sekä tutkimuksen tekijän että lukijan on hyvä pitää tämä mielessä.

Yksi selvä kriittisen diskurssianalyysin ongelma on toki myös se, että analyysiprosessi on väistämättä dialogista, eikä tutkijan näkökulma voi näin ollen olla vaikuttamatta tulkinnaan. Riskinä on, että tutkijan oma ääni tukahduttaa tutkittavien äänen, eikä kriittisen diskurssianalyysin pyrkimys voimaannuttaa objektejaan analyysin kautta täyty. (Blommaert 2005: 33.) Kvalitatiivinen tutkimus on kuitenkin joka tapauksessa aina subjektiivista, ja siksi analyysia tehdessä on tärkeää muistaa tutkimuksen subjektiivisuus. Tutkijan täytyy tarkastella kriittisesti myös omia tulkintojaan ja pyrkiä tekemään valintansa mahdollisimman läpinäkyviksi. Olenkin valinnut yhdeksi metodikseni suhtautumisen teorian, jonka yksityiskohtaisen analyysimallin avulla pyrin avaamaan analyysiani ja analyttisiä valintojani mahdollisimman kattavasti.

3 SUHTAUTUMISEN TEORIA JA LINGVISTINEN ANALYYSI

Tarkastelen aineistoani erityisesti Martinin ja Whiten (2005: 8) vuosituhannen vaihteessa kehittämän suhtautumisen teorian (*appraisal theory*) kautta, joka syntyi tarpeesta ymmärtää paremmin interpersoonaisia merkityksiä monologisiksi katsotuissa teksteissä. Suhtautumisen teorian syntymistä on ohjannut pitkälti Michael Hallidayn systeemis-funktionaalinen kieliteoria. Suhtautumisen teoria keskittyy erityisesti interpersoonaiseen merkitykseen sekä vuorovaikutussuhteiden ja -roolien ylläpitoon, jotka liittyvät mielipiteiden, arvostuksien ja tunteiden välittämiseen. Perinteisesti asenteita ja interpersoonaisuutta on tutkittu diskurssin, kommunikaation sekä retoriikan kentällä. Suhtautumisen teoria tarjoaa kuitenkin uuden, systemaattisen ja monipuolisen lähestymistavan suhtautumisten tutkimiseen (mts. 1–2).

Kuten kriittisessä diskurssintutkimuksessa, suhtautumisen teorian lähtökohtana on, että kieli välittää suhtautumisia sekä ideologioita ihmisten välisessä kommunikaatiossa. Kaikkea kielenkäyttöä voi näin ollen pitää arvottavana ja asenteellisenä toimintana. (Martin & White 2005: 92.) Suurimmassa osassa tekstejä – ellei kaikissa teksteissä – kirjoittaja tai puhuja onkin teksteissään subjektiivisesti läsnä. Suhtautumisen teoria pyrkii avaamaan, kuinka tämä subjektiivinen läsnäolo näkyy teksteissä kielellisesti ja kuinka kirjoittajan suhtautuminen rakentuu sekä puheessa olevia asioita että hänen kanssaan kommunikoivia ihmisiä kohtaan (mts. 1–2). Suhtautumisen teoria pyrkii siis selvittämään tekstien rakentumista tunteita ja arvoja jakavissa yhteisöissä. Sen tutkimuskohteina ovat tunteiden, mielipiteiden ja normien välittämisen lingvistiset mekanismit: arvostuksia sekä asennoitumisia tarkastellaan erilaisissa teksteissä kielen käytön ja kieliopillisten resurssien kannalta. (Mp.)

Itse suhtautumisen ilmaisemista on tarkasteltu perinteisesti modaalisuuden ja affektiivisuuden käsitteiden alla. Suhtautumisen teoria nivoo yhteen edellä mainittuja suhtautumisen ilmaisun keinoja ja käyttää hyväkseen kaikkea kielenainesta, joka jollain tapaa osoittaa tekstissä ilmenevää suhtautumista. Lisäksi suhtautumisen teoriassa pyritään paljastamaan kirjoittajan statukseen liittyviä piilotettuja asenteita ja suhtautumisia, jotka tekstissä ovat läsnä implisiittisesti, ja joita ei perinteisten retoriikan tutkimisen keinojen avulla pystytä välttämättä avaamaan. Martin ja White (2005: 1–2) kirjoittavat, että suhtautumisen teoria vie tunteiden tutkimuksen monia perinteisiä tutkimustapoja pidemmälle. Suhtautumisen teoria osoittaa tapoja, joilla puhuja tai kirjoittaja koodaa arvottavia suhtautumisia ja positioi lukijan tai kuulijan omia asenteita välittääkseen. Arvottava suhtautuminen on suhtautumisen teorian kiinnos-

tuksen kohteena kuitenkin myös siksi, että suhtautumisen ilmaisut paljastavat kirjoittajan tai puhujan tunteet ja arvot, joiden ilmaisutavat voi liittää myös puhujan tai kirjoittajan tekstissä konstruoituun statukseen tai auktoriteettiin. Ne myös toimivat retorisisina keinoina rakentaa yhteisymmärrystä puhujan tai kirjoittajan ja mahdollisen vastaanottajan välille. (Mp.)

Suhtautumisen teorian kielellisiä resursseja ovat muun muassa sanasto, kieliopilliset rakenteet ja modaalisuus. Sen konkreettisia tutkimuskohteita ovat tekstien sanat ja lauseet, joilla merkityksiä luodaan. Suhtautumisen teoria on tapa tarkastella, millaisilla kielellisillä resursseilla tunteita, asenteita ja arvioita ilmaistaan kielenkäytössä. Lyhyesti sanottuna suhtautumisen teorian avulla tarkastellaan teksteissä rakentuvia arvoja, arvostuksia, ihanteita, tunteita, puhujalle tai kirjoittajalle rakentuvia rooleja sekä tekstien moniäänisyyttä. Se pyrkii vastaamaan kysymyksiin, kuten mihin tekstissä suhtaudutaan ja kuka suhtautuu ja miten. Suhtautumisen teoria on luotu näin purkamaan auki suhtautumisen ilmaisemisen systeemiä ja resursseja. Sen avulla voi päästä kiinni myös tekstissä syntyviin representaatioihin. Aineistoni kelmassa kirjoittaja esimerkiksi implikoi negatiivista suhtautumista nuoria vanhempia kohtaan:

Minulla ja poikaystävälläni ikää (*vasta*) 18 vuotta ja ollaan nuoresta iästä *huolimatta* päätetty lähteä yrittämään :) Vauvan tullessa olisimme *kuitenkin* 19 vuotiaita.

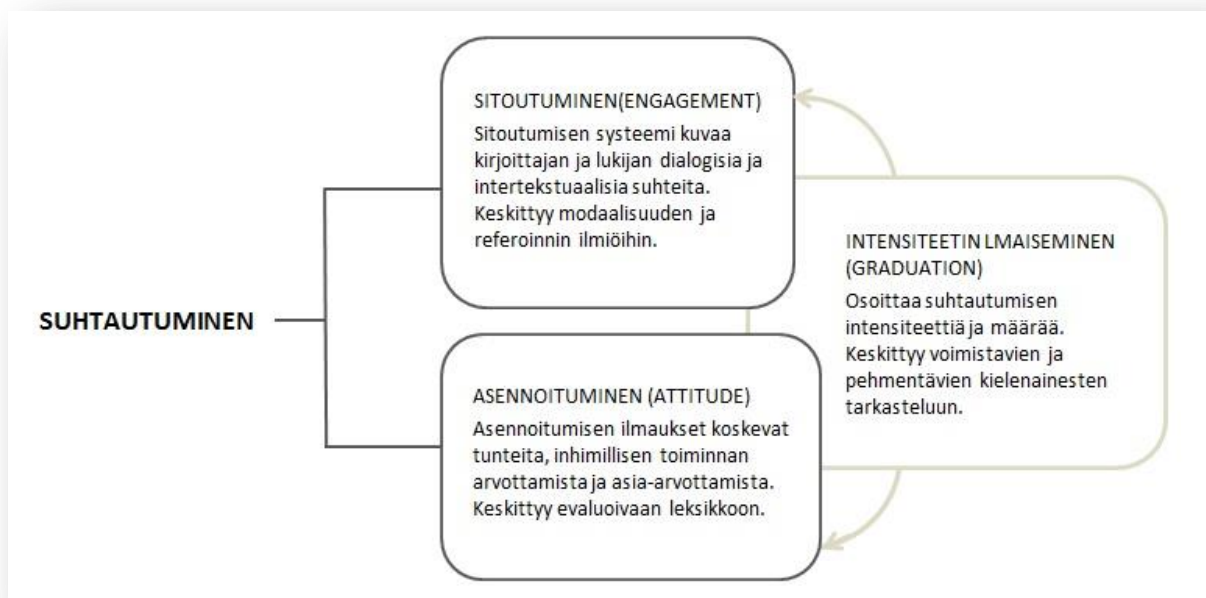
Negatiivinen arvottaminen tulee esille sanaston ja kieliopillisen rakenteen tasolla. Fokuspartikkeli *vasta* ja kielteinen infinitiivi *huolimatta* implikoivat kielteistä suhtautumista nuorta ikää kohtaan. Vanhempi ikä taas nostetaan positiivisempaan valoon kuin nuori ikä lausumassa *Vauvan tullessa olisimme kuitenkin 19 vuotiaita*. Tekstistä nouseva suhtautuminen rakentaa myös representaatiota hyvästä vanhemmuudesta: tekstin perusteella nuori ikä ei kuulu hyvään vanhemmuuteen.

Suhtautumisen teoria tarjoaa käyttökelpoisen mallin tarkastella suhtautumista rakentavaa kielenkäyttöä, mutta kuten kaikki rajatut mallit myös suhtautumisen teoria jättää ulkopuolelleen kielenaineiksia, jotka kielessä osaltaan rakentavat merkityksiä. Analyysia tehdessäni havaitsin, että myös erilaiset henkilöviittausten tavat liittyvät tiettyihin kielenkäytössä syntyviin merkityksiin. Esimerkiksi lastenhankintaan liittyvässä puheessa käytetään useammin epäsuoraa henkilöviittausta kuin muualla tekstissä. Uskonkin että se, mihin kontekstiin erilaiset viittaustavat liittyvät, voivat kertoa jotain suhtautumisesta sekä asioihin yleisesti ottaen että itse genreen ja sen sisällä tapahtuvaan toimintaan. Tästä syystä analysoin myös aineistossa esiintyviä suoria ja epäsuoria henkilöviittauksia. Nojaan analyysin Pekka Pällin (2004), Lea

Laitisen (1995) sekä Hakulisen (2001) näkemyksiin persoonaviittauksista kieliopillisena kategoriana.

Merkitykset eivät kuitenkaan synny pelkästään sana- ja lausetasolla, vaan merkityksiä tutkitaan laajemmin myös kontekstin ja sosiaalisen maailman vaikutuksien kautta. Eräs suhtautumisen resursseista onkin semanttinen prosodia, joka tarkoittaa, että aiemmin tekstissä esiin tulevien tekstuaalisten valintojen tuottamat merkitykset saavat myöhemmän tekstin vaikuttamaan samalla tavalla latautuneilta. (Martin & White 2005: 18–25). Hyvin negatiivinen ilmaus esimerkiksi tekstiviestin alussa saa koko viestin vaikuttamaan negatiiviselta, vaikka loppu viesti olisi hyvinkin neutraalia. Kielenkäytön valinnat siis ikään kuin värjäävät myöhempää tekstiä.

Teoria jaetaan kolmeen peruskategoriaan, jotka ovat asennoituminen (*attitude*), sitoutuminen⁴ (*engagement*) ja asteittaisuus (*graduation*). Kuviossa 2 on kuvattu suhtautumisen teorian runko, jonka olen muotoillut Whiten ja Martinin (2005: 34–38) sekä Mikkosen (2010: 65–68) kuvioiden pohjalta:

Kuvio 2. Suhtautumisen teorian systeemi.

Asennoitumisen systeemin avulla tarkastellaan, kuinka asioihin asennoidutaan tekstissä: millaisia tunteita tekstistä välittyy ja millaisia arvottavia ilmauksia tekstissä esiintyy. Sitoutumi-

⁴ Käytän suhtautumisen teorian termistöä pääosin Mikkosen (2010: 72) suomennoksia. Shore (2012: 155) ja Juvonen (2014: 22) käyttävät sitoutumisesta puolestaan suomennosta *osallistuminen*.

sen systeemi sen sijaan kuvaa kirjoittajan ja lukijan dialogisia ja intertekstuaalisia suhteita. Analyysin kohteena ovat tällöin suhtautumisen lähteet eli tekstissä kuuluvat äänet, jotka liittyvät kyseessä olevaan arviointiin. Niitä välitetään erityisesti modaalisuuden ja referoinnin keinoin. Asteittaisuuden systeemillä taas tarkastellaan sitä, kuinka tarkasti tai intensiivisesti arviointia luodaan tekstissä. (Martin & White 2005: 38.)

Yleensä asennoituminen, sitoutuminen sekä intensiteetin ilmaiseminen on kuvattu rinnakkaisina systeemeinä, mutta intensiteetin ilmaisemisen erottaminen omaksi kokonaisuudekseen tuntuu keinotekoiselta. Intensiteetti on mielestäni pikemminkin osa sitoutumisen ja asennoitumisen systeemejä, ja myös sen analyysi kulkee näiden kahden kokonaisuuden kanssa tutkimuksessani käsi kädessä. Tästä syystä kuvaan intensiteetin ilmaisemisen mieluummin sitoutumiseen ja asennoitumiseen vaikuttavana kokonaisuutena, enkä analyysissäni erottele intensiteetin ilmaisemista erilliseksi osa-alueeksi.

3.1 Sitoutuminen

Sitoutumisen systeemissä tarkastellaan tapoja, joilla kirjoittaja osoittaa tekstissä kuuluvat äänet sekä sitä, miten hän näihin ääniin suhtautuu ja sitoutuu. Kielen keinoilla kirjoittaja voi osoittaa olevansa tekstin muiden äänien kanssa joko samaa tai eri mieltä. Kielellisiä keinoja käyttäen kirjoittaja voi myös osoittaa suhtautuvansa tekstin muihin ääniin epävarmasti tai neutraalisti. Sitoutuminen jaotellaan teoriassa yksiääniseksi (*monogloss*) ja moniääniseksi (*heterogloss*). Yksiäänisessä sitoutumisessa ei ole ilmaistu dialogisia vaihtoehtoja, ja tällä tavalla se tavallaan sulkee ulos kaikki muut mahdolliset näkökulmat, muut näkökulmat eivät ole mahdollisia (*Keskustelu on turha*). Moniäänisessä sitoutumisessa sen sijaan esitetään dialogisia vaihtoehtoja, mikä jättää tilaa myös muille näkökulmille tai ainakin implikoi, että myös muita näkökulmia on olemassa (*He väittävät keskustelun olevan turha; Hän sanoo, että keskustelu on turha; Keskustelu saattaa olla turha*). (Martin & White 2005: 98–102; Mikkonen 2013: 68–70.)

Sitoutumisen systeemin avulla voi myös tarkastella sitä, kuinka kirjoittaja supistaa (*contract*) tai laajentaa (*expand*) dialogia. Dialogin supistamisen voi jakaa kahteen alueeseen: irtisanoutumiseen (*disclaim*) ja oman kannan oikeuttamiseen (*proclaim*). Irtisanoutumisen keinoja ovat kiistäminen ja vastakohtan esitys. Omaa kantaa oikeutetaan taas vakuuttamisen ja vahvistamisen keinoilla: julistamalla, kannattamalla tai tukeutumalla esimerkiksi auktoriteettiin. Dialogin laajentaminen taas jaetaan harkitsemiseen ja lainaamiseen. Lainauksia tar-

kastellaan siltä kannalta, onko maininta neutraali (*acknowledge*) vai etäännyttääkö (*distance*) maininta kirjoittajan lainatusta mielipiteestä. (Martin & White 2005: 100.)

Esimerkkejä sitoutumisen ilmaisuista on taulukossa 1, jonka olen tehnyt Mikkosen (2010: 71) sekä Martinin ja Whiten (2005) esimerkkien pohjalta:

Taulukko 1. Moniäänisen sitoutumisen resursseja.

MONIÄÄNISEN SITOUTUMISEN ILMAISEMINEN			ILMAISUTAPOJA	AINEISTO-ESIMERKKI	
DIALOGINEN SUPISTAMINEN (contract)	IRTISANOUMINEN (disclaim)	KIISTÄMINEN (deny)	ei, ei ikinä, ei ole, olen eri mieltä, tuskin	Rahapuoli ei tule olemaan este, kunhan järkeillään samaan malliin kuin tähänkin mennessä.	
		VASTAKOHDAN ESITTÄMINEN (counter)	vielä, mutta, siitä huolimatta	Minulla ja poikaystävälläni ikää (vasta) 18 vuotta ja ollaan nuoresta iästä huolimatta päätetty lähteä yrittämään	
	OMAN KANNAN OSOITTAMINEN (proclaim)	YHTÄ MIELTÄ OLEMINEN (concur)	VAHVISTAMINEN (affirm)	luonnollisesti, tietysti, selvästi	se nyt on ihan selvä homma .. Ja koittaa olla asettamatta itelleen kauheita paineita.
			MYÖNTÄMINEN (concede)	eittämättä [mutta], varmasti [kuitenkin] [VASTAKOHDAN ESITTÄMINEN]	Joo eihän sitä tosiaan tiitä kuinka huuhaata noi keinot oikeasti on mut eipähän sit mietitytä et jättikö tekemättä jotain ratkasevaa!
		OMAN KÄSITYKSEN LAUSUMINEN (pronounce)		Olen sitä mieltä, että -- Väitän, että -- Tosiasiat ovat --	molemmat ollaan oltu aina sitä mieltä , että lapset tulee jo nuorella iällä
		KANNATTAMINEN (endorse)		Kuten X on osoittanut -- Olen samaa mieltä	mä oon kans sitä mieltä että ihmisestä se on kiinni koska on sopiva aika perheenisäykselle
OMAN TEKSTIN LAAJENTAMINEN (expand)	HARKITSEMINEN (entertain)		ehkä, luultavasti, voi olla, täytyy, näyttää, ilmeisesti, ekspositoriset kysymykset	Mut tärkein on varmaan just toi ettei stressaa	
	LÄHTEIDEN ILMAISEMINEN (attribute)	NEUTRAALI LÄHDEMAININTA (acknowledge)	Halliday esittää, että -- On sanottu, että --	Tuo sama lääkäri kertoi ihan samaa. Et ois hyvä, jos nainen yhdynnässä saisi orgasmin --	
		ETÄÄNNYTTÄVÄ LÄHDEMAININTA (distance)	He väittävät, että hän ei voi kertoa --	-- jos sen väitetään tepsivän, niin se tulee kyllä täällä ainakin olemaan kovassa käytössä!	

Aineistoesimerkkejä olen poiminut tutkimastani keskusteluketjusta kuvaamaan ilmaisutapoja. Kuten Mikkonen (2013: 70) toteaa, taulukossa esitettyä luokittelua voi pitää analyysin lähtökohtana, mutta se ei ole aukoton systeemi. Niin kuin asennoitumisen systeemissä, myöskään sitoutumisessa luokittelut ja ilmaisukeinojen esimerkit eivät ole tyhjentyviä, vaan antavat pikemminkin suuntaa analyysiin. Myös sitoutumisen luokitukset ovat monilta osin tulkinnanvaraisia, ja tulkinnassa tulee ottaa huomioon konteksti (Martin & White 2005: 100).

Tekstissä esiin tuleva sitoutuminen kertookin siitä, millä tavalla kirjoittaja kokee tekstissä esiin tulevat väittämät: Pitääkö hän lausumaa ainoana mahdollisena näkökulmana vai antaa tilaa dialogille? Irtisanoutuuko hän lausumasta vai kannattaako sitä joko voimakkaasti tai harkiten? Sitoutumisen systeemi antaaakin työkalut tutkia, kuinka aineistoni kirjoittajat suhtautuvat niin genren sisältä kuin sen ulkopuolelta tuleviin ääniin ja millä tavalla erilaisiin mielipiteisiin kirjoittajat sitoutuvat.

3.2 Asennoitumisen systeemi

Asennoitumisen systeemi keskittyy evaluoivaan leksikkoon eli siihen, kuinka asioita arvotetaan. Asennoitumisen systeemin avulla voidaan siis analysoida, millaisia arvottavia ilmauksia tekstissä esitetään keskusteluketjua sekä sen sisällä käsiteltyjä asioita kohtaan ja miten niitä ilmaistaan. Asennoituminen jakautuu kolmeen osaan, jotka Katajamäki (2007: 100) on suomentanut tunteiden ilmaisemiseksi (*affect*), inhimillisen toiminnan arvottamiseksi (*judgement*) sekä asia-arvottamiseksi (*appreciation*).

Martin ja White (2005: 45) esittävät, että inhimillisen toiminnan arvioinnin sekä asioiden ja esineiden arvioinnin voi ajatella institutionaalistuneina tunteina, jolloin yleensä kyseenalaistamattomat normit nähdään yhteisössä rakentuneina ja jaettuina arvoina. Affektin merkitystä institutionalisoituneiden tunteiden ytimessä hahmotellaan Martinin ja Whiten luomassa kuviossa (kuvio 3). Inhimillisen toiminnan arviointia voi näin ollen pitää yhteisöllisten tunteiden realisoitumisena ja kehotuksina siitä, kuinka meidän tulisi käyttäytyä ja kuinka ei. Samalla tavalla asioiden ja esineiden arviointia voi ajatella tunteiden ilmenemisenä institutionalisoituina väitteinä siitä, miten asioita tulisi arvottaa; kuinka arvokasta tai kaunista jokin on.

Kuvio 3. Inhimillisen toiminnan arviointi ja asioiden/esineiden arviointi institutionaalistuneina affekteina. (Martin & White 2005: 45, suomennos omani.)

Tähän liittyy tiiviisti myös diskursiivinen merkityksen muodostuminen: yhteisön jakama tunne institutionalisoituu ja muuttuu normiksi, joka joissain tapauksissa voi formalisoitua laiksi tai säännöksi (Martin & White 2005: 45). Asennoitumisen systeemin avulla pyrin saamaan selville, millaisia institutionalisoituneita tunteita äitiyskeskusteluja ja äitikulttuuria kohtaan tekstissä esiintyy.

3.2.1 Tunteet

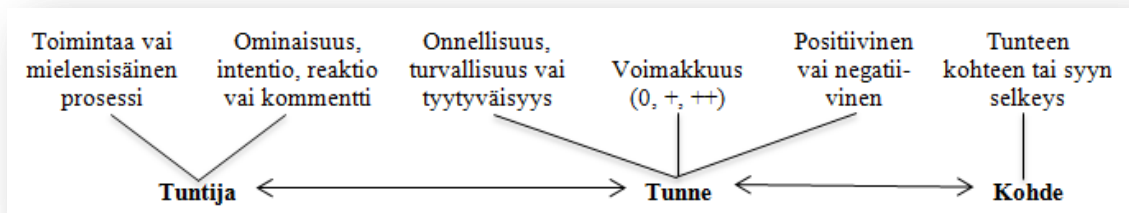
Affekti tarkoittaa suhtautumisen teoriassa emootiota eli kielenkäyttöä, jolla tekstissä tuodaan jollain tapaa ilmi tunteita. *Iso suomen kielioppi* (VISK § 1707) sen sijaan määrittelee affektisten ilmausten tarkoittavan kaikkia sellaisia konventionaalistuneita konstruktioita ja muita kielenaineiksia, joilla puhuja voi osoittaa suhtautumistaan tai asennoitumistaan puheenalaiseseen asiaan tai puhekumppaniinsa. Suhtautumisen teorian ja *Ison suomen kieliopin* (ISK) määritelmät affektista menevät siis osittain ristiin, ja ISK käyttää affektista ilmausta synonyymina suhtautumisen ilmauksille. Käytän tässä tutkimuksessa sekä affektin että affektisen ilmauksen käsitteitä, ja on hyvä huomata, että nämä sanat eivät ole synonyymisia. Tarkoitan affektilla tässä tutkimuksessa nimenomaan *tunteenilmausta* ja käsitän affektiset ilmaukset ISKin määritelmän mukaisesti.

Tunteet voidaan ilmaista tekstissä nimeämällä tunteita (*ilo, suru*; esim. *olen iloinen/surullinen*) tai ilmaisemalla ne tekemisen prosesseina (*nauran, itken*). Tekstissä esiintuvia tunteidenilmauksia tarkastellaan suhtautumisen teoriassa tunteiden lajin, kuvaustavan ja kielennystavan kautta. Tunne voi olla positiivinen tai negatiivinen (kuten em. *ilo ~ suru*). Se

voidaan kuvata mentaalisenä olotilana tai reaktiona johonkin (*olen surullinen ~ se harmittaa minua*). Ilmaus voi olla suora tai epäsuora (*olen onnellinen ~ olen seitsemännessä taivaassa*), ja tunne voidaan kielentää myös esimerkiksi ominaisuutena, tekemisenä tai kommenttina (*olen surullinen ~ itken ~ valitettavasti*). (Martin & White 2005: 42–56.) Myös interjektiot eli huudahduspartikkelit ovat vakiintuneita kielen yksiköitä, joilla osoitetaan affekteja johonkin odottamattomaan tapahtumaan tai asioiden käänteeseen (VISK § 856). Affektisia reaktiivisia sanoja ovat esimerkiksi iloa ilmaiseva *hih*, inhoa ilmaiseva *yäk* ja yleensä hämmästyystä ilmaiseva *huh huh*. Analyysissa lajittelen tunteidenilmaisut suhtautumisen teorian mukaisesti lisäksi neljään kategoriaan: *haluun, onnellisuuteen, turvallisuuden tunteeseen* ja *tyytyväisyyteen*.

Suhtautumista tutkiessa tunteiden analyysissä keskeistä onkin tunteen laadun, lähteen, esitystyylin sekä tunteen kohteen tunnistaminen. Tunteiden analyysi on analyysissani ja kriittisen diskurssianalyysin kannalta tärkeää, sillä se, kuinka tunteita esitetään, kertoo myös siitä, ketä kohtaan ja millaisia tunteita ylipäättään saa esittää: Kuka saa esittää tunteita ja ketä kohtaan? Kenen tunteesta on kysymys? Huomion arvoista on myös se, että tekstissä ilmi tuotu tunne ei välttämättä ole kirjoittajalta itseltään peräisin. Tällöin tutkimisen arvoista on, kuinka tunteenilmaukseen sitoudutaan.

Kuviossa 4 Penttilä (2015: 8) on havainnollistanut tunteiden lähteen, laadun ja kohteen hyvin yhtenä jatkumona.

Kuvio 4. Tunteiden jaottelu tunteen lähteen, tunteen kohteen, esitystyylin ja kategorian mukaan. (Penttilä 2015: 8.)

Itse tunteeseen liittyy tunteen laatu, polaarisuus sekä intensiteetti, jotka tulevat ilmi tunnesanan semanttisista ominaisuuksista. Kohteessa on kyse tunteen kohteen tai syyn selkeydestä – siis siitä, kuinka hyvin tekstissä tulee ilmi, ketä tai mitä kohtaan tunne osoitetaan.

Tunteen esitystavan Penttilä (2015: 8) liittyy sen sijaan kokonaan tuntijaan, ei tunteeseen tai sen kohteeseen. Tämä on tärkeä huomio, sillä tunteen esitystapa kertoo ainoastaan tuntijan tai tuntijoiden suhtautumisesta kohteeseen. Tunteen esitystavan ei siis voi päätellä kertovan kohteesta tai tunteesta muuta kuin sen, kuinka tuntija tai tuntijat tunteen ja/tai koh-

teen kokevat. Kirjoittajan ilmaiseman tunteen perusteella ei esimerkiksi voida sanoa, onko äitiyskeskustelu turha vai tärkeä tai hyvä vai huono, vaan ilmaistu tunne kertoo ainoastaan kirjoittajan jakamasta ajatusmallista ja suhtautumisesta genreen. Kuten Martin ja White (2005: 45) esittävät, tunteen voi ajatella olevan institutionalisoitunut väite tai ehdotus. Tunne muotoutuu siis erilaisissa diskursseissa ja uskomusjärjestelmissä, kuten myös se, kuinka tiettyistä kohteista voi tai saa puhua. Tunneilmaisuista puhuttaessa kyse on siis siitä, millaisia tunteita mihinkin asiaan kukin voi tai saa liittää.

3.2.2 Inhimillisen toiminnan ja asioiden arvottaminen

Ihmisten ja inhimillisen toiminnan arviointia lähestytään suhtautumisen teoriassa sosiaalisen arvostuksen (*social esteem*) ja hyväksynnän (*social sanction*) ilmausten kautta. Arvostus on jaettu kolmeen osaan: arvioinnin kohteen normaaliuteen (*normality*), kyvykkyyteen (*capacity*) ja määrätietoisuuteen (*tenacity*). Hyväksyntä taas jakaantuu uskottavuuteen (*veracity*) ja soveliaisuuteen (*propriety*)⁵. Inhimillisen toiminnan arvottamisessa taustalla on ajatus, että arvottamiseen vaikuttaa yhteisölliset arvot ja käsitykset siitä, mikä yhteiskunnallisesti on hyväksyttävää ja arvokasta. (Martin & White 2005: 43–45.) Kuten aiemmin tuli esiin, inhimillisen toiminnan arvottamisen voi siis nähdä tunteen institutionalisoitumisena ehdotukseksi siitä, millainen käytös on suotavaa.

Normaaliuden arvottaminen koskee sitä, kuinka tavallisena tai epätavallisena inhimillistä toimintaa yhteiskunnallisesti pidetään. Kyvykkyyden⁶ arvottaminen koskee tulkintani mukaan sitä, millaisia ominaisuuksia tai millainen suorituskyky jollakulla on. (Martin & White 2005: 53; Katajamäki 2007: 100.) Määrätietoisuuden arvottaminen taas koskee enemmän henkisiä tai emotionaalisia ansioita, kuten tahtoa tai pitäytymistä aikomuksessaan (Mikkonen 2010: 73). Määrätietoisuus onkin hyvin lähellä kykenevyyttä, ja nämä kaksi menevät osittain päällekkäin – määrätietoisuuden kun voisi ajatella olevan yksi osa kyvykkyyttä. Uskottavuuden arvottamisessa puolestaan tarkastellaan inhimillisen toiminnan rehellisyyttä tai rehellisyyden vaikutelmaa⁷ ja säädyllisyyden arvottamisessa keskitytään sosiaaliseen normistoon eli siihen, mikä yhteiskunnassa nähdään hyväksyttävänä. (Martin & White 2005: 54–56.)

⁵ Termin *propriety* olen kääntänyt itse soveliaisuudeksi, kun taas Mikkonen (2010:72) käyttää siitä termiä *asiallisuus/säädyllyisyys*. Katajamäki (2007: 100) puolestaan käyttää määrätietoisuuden sijaan termiä *päämäärähakuisuus*, uskottavuuden sijaan termiä *rehellisyys* ja soveliaisuuden sijaan termiä *sopivuus*. Mikkosen ja Katajamäen käyttämissä termeissä on tietyt painotuserot.

⁶ Mikkonen (2010: 72–73) korostaa kyvykkyyden tulkinnassaan enemmän suoritusta.

⁷ Termi *rehellisyys* viittaa nähdäkseeni enemmän ihmisen toimintaan, *uskottavuus* inhimillisen toiminnan vaikutelmaan. Termien käyttö sekaisin on hieman ongelmallista, joten ratkaisin ongelman käyttämällä käsitteitä rinnakkain toisiaan täydentävinä näkökulmina.

Inhimillisen toiminnan arvottaminen voi tapahtua kielen tasolla adjektiivien käytöllä, kuten aineistoesimerkissä *tiedätte itsekin miten järjetöntä tuollainen on*, jossa ilmaus *järjetön* arvottaa puhunnan kohteen kyvykkyyttä eksplisiittisen negatiivisesti. Arvottamista voi osoittaa myös modaalisesti, kuten esimerkissä *tässä viikon sisään pitäisi ahkerasti taas touhuilla*. Tässä nesessiivinen modaaliverbi *pitäisi* ilmaisee deodenttista modaalisuutta eli velvollisuutta tai pakkoa (VISK § 457). Ilmaus on myös tulkittavissa soveliaisuutta arvottavaksi kielenainekseksi: perheen perustaminen nähdään aineistossa yleisesti hyväksyttävänä asiana, miltei velvollisuutena, mikä heijastelee yhteiskunnan perhekeskeisiä normeja. Lisäksi arvottaminen voi olla epäsuoraa, jolloin arvottava merkitys ei ole yhdistettävissä yhteen sanaan. Epäsuoraa arvottamista on esimerkissä *eiköhän jokainen meistä täällä tiedä paremmin oman elämäntilanteensa*, jossa kirjoittaja arvottaa ilmauksen kohteen (*jokainen meistä*) kyvykkyyttä positiivisesti (*me tiedämme paremmin*) suhteessa viestin vastaanottajaan ja toisaalta esittää viestin vastaanottajan kontrastiivisesti negatiivisessa arvossa (*tiedämme paremmin [kuin sinä]*). Esitän yhteenvedon inhimillisen toiminnan arvottamisen resursseista taulukossa 2:

Taulukko 2. Inhimillisen toiminnan arvottaminen.

INHIMILLISEN TOIMINNAN ARVOTTAMINEN		POSITIIVISTA JA NEGATIIVISTA ARVOTTAMISTA	AINEISTOESIMERKKI
SOSIAALINEN ARVONANTO (social esteem)	NORMAALIUS (normality)	+ normaali, luonnollinen jne. - outo, epämääräinen, epänormaali, vieras jne.	- - ollaan nuoresta iästä huolimatta päätetty lähteä yrittämään [puhujan epänormaalius impl. -]
	KYVYKKYYS (capacity)	+ viisas, järkevä, tasapainoinen, koulutettu, huumorintajuinen, vahva, nopea, taitava jne. - naiivi, lapsellinen, tyhmä, heikko, oikukas, sairas jne.	- - eiköhän jokainen meistä täällä tiedä paremmin oman elämäntilanteensa [puhujan ja genreyhteisön oma henkinen kyvykkyys impl. +] - - tiedätte itsekin miten järjetöntä tuollainen on [puhunnan kohteen henkinen kyvykkyys -]
	MÄÄRÄTIETOISUUS (tenacity)	+ kärsivällinen, rohkea, huolellinen, väsymätön jne. - kärsimätön, arka, äkkipikainen jne.	<i>eläkää lapsina/nuorina vielä. ehditte sitten 10-20 vuoden päästä ajatella asiaa</i> [impl. puhunnan kohteen kärsimättömyys]
SOSIAALINEN HYVÄKSYNTÄ (social sanction)	USKOTTAVUUS (veracity)	+ luotettava, rehellinen, uskottava, suora, jne. - epärehellinen, manipuloiva jne.	<i>Sanoivat etteivät muilta asiaa hyväksyisi vielä</i> [nuorten vanhempien uskottavuus/luotettavuus -] <i>mutta olen kuulemma heidän mielestään (ja omastanikin) niin erilainen kuin muut ikäisemme.</i> [itse kirjoittajan uskottavuus/luotettavuus +]
	SOVELIAISUUS (propriety)	+ lainkuulias, ystävällinen, kohtelias, vaatimaton, kunnioitettava, epäitsekäs jne. - itsekäs, rikollinen jne.	- - <i>molemmat ovat todella lapsirakkaita</i> [puhunnan kohteen säädyllisyys, impl. ystävällisyyttä +] <i>tässä viikon sisään pitäisi ahkerasti taas touhuilla</i> [parin kuuliasuus +]

Asia-arvottamisessa puolestaan tarkastellaan epäinhimillisiä asioita ja asianlaitoja, kuten esineitä, abstraktioita ja luonnonilmiöitä kohtaan konstruoituja asenteita. Martin ja White (2005: 56) jakavat asia-arvottamisen reaktioon (*reaction*), koostumukseen (*composition*) ja arvoon (*valuation*) sen mukaan, kuinka arvottava ilmaus suhteutuu mielensisäisiin prosesseihin. Reaktio liittyy asian herättämään tunteeseen, ja se on kiinteästi osa henkilökohtaista kokemusta. Koostumus liittyy asian rakenteelliseen arviointiin havainnon pohjalta, ja sen voisi yhdistää pikemmin havainnoituun asiaan kuin havainnoivaan henkilöön. Arvo kuvaa sosiaalista ajattelua ja liittyy siihen, kuinka arvokkaana asiaa yhteiskunnallisesti pidetään. Martin ja White (mts. 57) esittävät asia-arvottamisen myös hallidaylaisittain metafunktioiden kautta: reaktio voidaan liittää interpersoonaiseen, koostumus tekstuaaliseen ja arvo ideationaaliseen metafunktiioon. Jaottelua havainnollistaa taulukko 3, jossa asia-arvottaminen on esitetty sekä mielensisäisen prosessin että metafunktion kannalta.

Taulukko 3. Asia-arvottamisen jaottelu. (Martin & White 2005: 56, suomennos omani.)

asia-arvottaminen	mielensisäinen prosessi	metafunktio
reaktio	tunne	interspersonainen
koostumus	havainto	tekstuaalinen
arvo	kognitio	ideationaalinen

Reaktio on suhtautumisen teoriassa jaettu vaikutukseen (*impact*) ja laadukkuuteen (*quality*). Vaikutus kuvaa sitä, millaisen reaktion asia saa kokijassa aikaan (*asia sai kiinnostumaan / tylsistymään / innostumaan*) ja laadukkuus sitä, millaisena kokija asian tunteen perusteella näkee (*asia on hauska / tyhmä / hyvä / huono*). Koostumus taas on jaettu tasapainoon (*balance*) ja seurattavuuteen (*complexity*). Tasapaino kuvaa asian vaikutelmaa ja esteettisyyttä (*asia on looginen / epälooginen / sopiva / liian rönsyilevä*) ja seurattavuus asian selkeyttä ja täsmällisyyttä (*asia on tarkka / epätarkka / selkeä / kryptinen*). (mts. 56.) Arvoa ei ole suhtautumisen teoriassa jaettu edelleen, mutta sen voi jakaa sekä sosiaaliseen että taloudelliseen arvoon – asian voi esimerkiksi arvioida arvokkaaksi sen tuoman ilon takia tai rahallisen arvon takia. Taulukkoon 4 olen tiivistänyt asia-arvioiden jaottelun Martinin ja Whiten (mp.) esityksen pohjalta ja esittänyt esimerkkejä tarkastelemastani keskusteluketjusta.

Inhimillisen toiminnan ja asioiden arviointi menee toisinaan päällekkäin, ja saman ilmauksen voi tulkita arvottavan sekä inhimillistä toimintaa että asioita tai asiointiloja. Esimerkiksi taulukossa 4 esittämäni arvon arvioimisen esimerkissä *ei oo parempaakaan tekemistä* ilmauksen voi tulkita arvioivan negatiivisesti kirjoittajan toimintaa (*minulla ei ole parempaa tekemistä, olen toimeton*) tai asiaa, tässä tapauksessa implisiittisesti keskusteluketjua (*kirjoi-*

tan ketjuun paremman tekemisen puutteessa, ketju ei ole kovin tärkeä). Toisaalta se, minkä asia-arvottamisessa voi tulkita positiivisesti, voi inhimillisen toiminnan arvioinnissa tulkitakin – toki kontekstista riippuen – negatiivisesti. Reaktion vaikutuksen esimerkki-ilmaus *oon täällä kirjottamassa jo toista kertaa tänään* on esimerkiksi tulkittavissa toisaalta keskusteluketjuun suuntautuvaksi positiiviseksi asia-arvottamiseksi (*kirjoitan toista kertaa, ketju on vangitseva*), toisaalta kirjoittajaa kohtaan negatiiviseksi⁸ inhimillisen toiminnan arvioinniksi (*vietän aikaa liikaa keskusteluketjussa, se on noloa*).

Taulukko 4. Asioiden ja asiointilojen arviointi.

ASIOIDEN ARVIOINTI		ARVOTTAMINEN	AINEISTOESIMERKKI
REAKTIO (reaction)	VAIKUTUS (impact)	Asian vaikuttavuus, mielenkiinnon herääminen: jännittävä/tylsä, mielenkiintoinen/mitänsanomaton jne. (Saiko asia kiinnostumaan?)	<i>oon täällä kirjottamassa jo toista kertaa tänään</i> [genreyhteisön jäsen impl. keskusteluketjusta +]
	LAADUKKUUS (quality)	Asian laatu: hyvä/huono, hauska/tyhmä jne. (Pidinkö siitä?)	<i>Ihana kun löytyi joku "aktiivinen" palsta missä jakaa ajatuksiaan</i> [genreyhteisön jäsen keskusteluketjusta +] – – <i>se huono puoli tässä nettivertaisuessa on</i> [genreyhteisön jäsen trolleista -]
KOOSTUMUS (composition)	TASAPAINO (balance)	Kokonaisuuden vaikutelma, esteettisyys: tasapainoinen/epätasapainoinen, looginen/epälooginen jne. (Oliko asia koherentti? Kuinka se rakentuu?)	<i>Anteeksi pitkä kirje, (enkä tiedä kannattiko edes kirjoittaa)</i> – – [genreyhteisön jäsen omasta tekstistään -]
	SEURATTAVUUS (complexity)	Asian selkeys/selvyys, täsmällisyys: tarkka/epätarkka, (Oliko asia selkeä ja helposti seurattava?)	<i>Tästä kirjoituksesta ei kyllä uskoisi mutta olen kyllä kuitenkin yleisesti ottaen vielä positiivisin mielin yrittämässä</i> [genreyhteisön jäsen omasta tekstistä -]
ARVO (valuation)		Asian sosiaalinen tai taloudellinen arvo: syvälinen/pinnallinen, toivottu/epätovottu, kallis/halpa jne. (Oliko asia ajan tai rahan arvoisen?)	<i>Mäkin vastailen täällä jo toista kertaa :D (ei oo parempaakaan tekemistä)</i> [genreyhteisön jäsen impl. keskusteluketjusta -] – – <i>kun ne kaks odotettua viivaa sieltä vihdoin pärähtää</i> [genreyhteisön jäsen raskauden yrityksestä +]

Koska inhimillisen toiminnan arviointi ja asia-arvottaminen ovat toisinaan hyvin päällekkäisiä, voi näiden kahden jakaminen omiksi erillisiksi arvottamisen alueiksi tuntua keinoitekoiselta. Omassa analyysissäni tarve tähän jakoon tulee kuitenkin selvästi esiin: Jo tutkimuskysymyksissäni olen eritellyt tutkivani sekä suhtautumista keskusteluketjuun (*asia-arvottaminen*) että kirjoittajien suhtautumista omaan toimintaansa ketjun sisällä (*inhimillisen toiminnan arviointi*). Jako asia-arvottamiseen ja inhimillisen toiminnan arviointiin auttaa varsinkin analyysin alkuvaiheessa hahmottamaan arviointi- ja arvottamistapojen luokittelua. Analyysissäni tulee myös esille mielenkiintoisia ilmiöitä, jotka liittyvät asia-arvottamisen ja

⁸ Ilmauksen voisi tulkita toki myös esimerkiksi kykenevyyden positiiviseksi arvottamiseksi, mutta konteksti ja semanttinen prosodia huomioon otettuna kallistun negatiiviseen tulkintaan.

inhimillisen toiminnan arvioinnin eroihin. Aineistossani esimerkiksi esitetään positiivisia arvioinnista, kun taas keskusteluketju esitetään sosiaalisen arvonnannon kautta negatiivisesti. Jako on lisäksi hyödyllinen erityisesti silloin, kun tarkoituksena on tehdä myös kvantitatiivista analyysia.

3.3 Henkilöviittaukset suhtautumisen resursseina

Kuten edellä on tullut ilmi, kieltä käyttäessään yksilö kategorisoi ympäröivää maailmaa. Representoitaessa tarkoitteita on luokiteltava ja yhdisteltävä, oli kuvattavana tarkoitteena sitten ajatus, esine tai ihminen. Erilaiset representoimisen tavat toisaalta rakentavat ja kuvaavat erilaisia suhtautumisen tapoja sekä toisaalta ovat ryhmän rakentumisen resursseja. Tekemällä eroa ”meihin” ja ”muihin” kirjoittaja tai puhuja rakentaa ryhmää liittäen ”meihin” ja ”muihin” erilaisia merkityksiä. Samalla tulee esille suhtautumisia omaan ryhmään kuuluvia sekä ryhmän ulkopuolelle jääviä kohtaan. Käytän näiden representaatioiden ja suhtautumisien tutkimiseen erityisesti edellisissä alaluvuissa kuvaamani sitoutumisen ja asennoitumisen systeemejä, mutta koska ryhmää rakentavina keinoina käytetään usein myös henkilöviittauksia (Pälli 2003: 13), ja tässä prosessissa samalla osoitetaan sekä sitoutumista että suhtautumista puheessa olevia asioita kohtaan, on aineiston tarkasteleminen myös henkilöviittausten kannalta järkevää.

Henkilöviittausten merkitys ryhmää rakentavina kielenosina tulee esiin keinoina osoittaa oma paikka ryhmässä ja osallistaa myös muita viittauksen kohteita ryhmän jäseniksi (Pälli 2003: 113). Pällin mukaan esimerkiksi geneeriset me-viittaukset ja spesifit sekä geneeriset te-viittaukset ovat tällaisia yhteisöä rakentavia viittauksia. Persoonapronominin käytössä on nähty kuitenkin enemmän kuin pelkkiä viittaussuhteita. Lea Laitisen (1995: 342) mukaan sanalla *personal* on englannissa kieliopillisen ja referentiaalisen merkityksensä ohella myös monia muita merkityksiä. *Personal* tarkoittaa muun muassa ’henkilökohtaista, omakohtaista’ ja ’tunkeilevaa, tahditonta’. Puheaktipronominien on tulkittu Laitisen mukaan ilmaisevan tekstissä myös puhujien toisenlaista läsnäoloa, kuten itsensä panemista peliin ja avointa omakohtaista osallistumista (*personal involvement*). (Mp.) Puheaktipronominien käyttöä voisi siis pitää eräänä sitoutumisen resurssina, josta suhtautuminen puheessa olevaan asiaan tulee myös ilmi. Tämän takia henkilöviittaukset *minuun*, *sinuun* ja *meihin* ovat aineistossani erityisen mielenkiintoisia tutkimuskohteita.

Ryhmää rakentavina viittauksina voi pitää geneerisiä me-viittauksia ja spesifejä sekä geneerisiä te-viittauksia (Pälli 2003: 113). Minna-Riitta Luukka (1994: 31) erottaa kuitenkin toisistaan sellaiset monikon 1. persoonan viittaukset, joilla luodaan me-henkeä, ja sellaiset, jotka ovat yleisemmin geneerisiä. Yllättävää kyllä, analysoimissani esimerkeissä ei esiinny juurikaan ryhmää rakentavia geneerisiä me-viittauksia vaan monikon 1. persoonan viittaukset ovat tulkittavissa enemmän spesifeiksi viittauksiksi ja yhteisöllisyyttä rakennetaan pikemminkin yksikön 2. persoonan viittauksia käyttäen. Henkilöviittausten kannalta kiinnostavinta aineistossani on runsas epäsuoran yksikön 1. persoonan sekä nollapersonan ja muiden epäsuorien viittaustapojen käyttö. Keskitynkin seuraavaksi pohtimaan epäsuoran persoonaviittauksen ja erityisesti nollan merkitystä suhtautumisen resurssina.

Kieliopiltaan nollapersona käyttäytyy kuin yksikön kolmas persoona, mutta 1. ja 2. persoonan tavoin se kuitenkin on aina tarkoitteeltaan inhimillinen ja sisältää refleksiivisen tietoisuuden itsestä (Laitinen 1995: 354). Laitisen (mp.) mukaan nollapersona piirtääkin toisenlaisen kuvan persoonasta. *Ison suomen kieliopin* (§ 1348) mukaan ”nollapersonalla puhuja voi osoittaa käsittelevänsä omaa kokemustaan kenelle tahansa vastaavassa asemassa olevalle tyypillisenä”. Nolla tarjoaa siis keskustelussa avoimen paikan, johon keskustelun osapuolet voivat samastua ilmaistessaan yhteistä kokemusta tai eläytyessään toisen kokemukseen. Nollapersonan avulla voidaankin esittää yksityistä ihmistä koskeva yksittäinen tapahtuma kuin se voisi koskettaa ketä tahansa. Näin ollen voisi ajatella, että nollapersonaa käyttämällä kirjoittaja kutsuu muut ketjun jäsenet samaistumaan kokemuksiinsa ja olemaan samaa mieltä lausumansa kanssa. (Laitinen 1995: 354.) Pälli (2005: 113) kirjoittaakin, että diskursiivisessa tulkinnassa on olennaista nähdä yleistävän käytön monikerroksisuus. Tällä hän tarkoittaa, että yleistävä ilmaus voi viitata puhujan, mutta samaan aikaan se toisella tasolla rakentaa ryhmää. Pälli (mp.) toteaa, että tällöin tullaan lähelle juuri sitä ajatusta, että yleistävässä käytössä nollassa on kyse ryhmän konstruoimisesta.

Persoonaviittausten esitystavat siis rakentavat merkityksiä toisaalta siksi, että ne osaltaan konstruoivat ryhmää ja toisaalta siksi, että ne osoittavat puhujan läsnä olemista – tai läsnäolon puuttumista. Epäsuora persoonaviittaus voikin implikoida samanmielisyyteen kutsumista tai etäännyttämistä eli toisin sanoen asiaan sitoutumista. Hakulinen (2001: 209–211) kuitenkin huomauttaa, että strategia, jolla vältetään eksplisiittinen viittaaminen inhimillisiä tekijöitä kohtaan, on syvästi juurtunut suomen kielen rakenteisiin. Hakulinen esittää, että pakkoa ilmaisevat modaaliverbit sekä emotioita ja psyykkisiä tai fyysisiä tiloja ilmaisevat verbit esiintyvät usein ilman viittausta puhujan. Tämän voi ajatella olevan osa suomen kielen koh-

teliaisuusstrategiaa. Esimerkiksi impersonaalisen passiivin kehityksen taustalla olevan motivaation voi olettaa olleen tarve välttää liian eksplisiittistä osallistujiin viittaamista kasvoja uhkaavassa tilanteessa. (Mts. 212–213.)

Hakulinen (2001: 213–215) esittää, että persoonaviittausten käyttötavan taustalla voi olla monia eri motiiveja, mutta se voi liittyä myös tilanteen ja puheessa olevan asian luonteeseen. Esimerkiksi nollasubjekti voidaan valita hienotunteisuussyistä. Ajattelenkin, että persoonaviittausten tilanteisuus voi näin ollen kertoa myös siitä, kuinka tilanteeseen liittyviin henkilöihin, asioihin tai asiantiloihin suhtaudutaan ja sitoudutaan. Tämän takia otan henkilöviittausten analyysin osaksi suhtautumisen analyysia.

4 AINEISTO JA METODIT

4.1 Suomi24:n keskusteluketju tutkimuskohteena

Aineistonani on vuonna 2011 Suomi24.fi-keskustelupalstalta kerätyt äitiys- ja lapsiaiheisen keskustelun *nuoria kuumeilijoita/yrittäjiä!!* :) 60 ensimmäistä viestiä. Yhteensä tarkasteltavaa tekstiä on siis A4-koossa noin 24 sivua. Kaikkiaan ketjuun on kertynyt 487 viestiä eli noin 195 liuskaa tekstimassaa, joten aineiston rajaaminen on tarpeellista. Kuten jo aiemmin totesin, kandidaatintutkimuksessani (Heinonen 2012) nousi esille, että äitiys- ja vauvakeskustelujen pääfunktioita näyttää olevan vertaistuen saaminen ja omien tunteiden reflektointi. Päätelmää vahvistavat myös työssä tekemäni havainnot *Vau.fi*-sivuston foorumilla kirjoittavien motiiveista kirjoittaa äitiyskeskusteluihin. Vertaisfunktio ja refleктоiva ote tarkoittavat sitä, että vauva- ja äitiyskeskusteluissa kirjoitetaan paljon tunteista ja tulevaisuudensuunnitelmista. Tämä korostuu kokemukseni mukaan erityisesti esikoisesta haaveilevien nuorten naisten vauvakuumeketjuissa, joissa keskustelijat usein ovat ensimmäisiä kertoja kosketuksissa vauva- ja äitiyskeskusteluihin. Koska tutkimani ketjun kirjoittajat todennäköisesti kirjoittavat vauva- ja äitiyskeskusteluun ensimmäistä kertaa, löytyy aineistosta myös enemmän itse genreä arvioivaa kielenkäyttöä kuin muusta vauva- ja äitiyskeskustelusta. Juuri tästä syystä valitsin aineistokseni nimenomaan vauvakuumeeseen liittyvän ketjun.

Olen pohtinut runsaasti sitä, millaisia eettisiä ongelmia voi liittyä keskustelupalstoilla käytyjen keskusteluiden käyttämiseen tutkielmassa. Työssäni *Vau.fi*-sivustolla olen pohtinut asiaa myös journalistin näkökulmasta: milloin foorumikeskusteluista on soveliaista lainata tekstejä artikkeleihin? Olen tullut siihen tulokseen, että tekstien siteeraaminen erityisen tiiviiksi yhteisöksi muotoutuneen kirjoittajajoukon omasta ketjusta voi aiheuttaa ikäviä tunteita kirjoittajille. Tätä olenkin pyrkinyt välttämään sekä työssäni että maisterintutkielmaa tehdessäni. Jos puheenaiheena on hyvin intiimi asia, voi taas olla riskinä, että kirjoittajan pystyy tunnistamaan tekstistä. Tästä syystä olen valinnut aineiston, jonka keskustelu pysyy sopivan geneerisenä. Lisäksi aineistonani toimiva ketju on peräisin Suomi24.fi:n keskustelupalstalta, joka on avoin ja julkinen sivusto sekä maanlaajuisesti hyvin tunnettu keskustelufoorumi. Sinne on helppo kirjoittaa rekisteröitymättäkin, ja kaikki keskustelijat kirjoittavat joko nimettöminä vierailijoina tai nimimerkillä. Kyseessä on siis julkinen aineisto, joka on kenen tahansa saatavilla. Aineistossa ei myöskään esiinny tietoja, joista kirjoittajien henkilöllisyys olisi pääteltävissä. Näistä syistä valitsemani aineiston käyttöön tutkimuskohteena ei liittyne eettisiä ongelmia.

Keskustelupalstat⁹ ovat oma, verrattain uusi, mutta nykyään jo melko vakiintunut sosiaalisen median ja internettekstien genre. Genre tarjoaa käyttäjilleen väylän keskustella virtuaaliympäristössä, ja on näin ajateltuna jatkoa ihmisten päivittäiselle ja internetin ulkopuolella tapahtuvalle kommunikoinnille. Keskustelufoorumien rakenne määrittyy useimmiten keskusteluaiheiden mukaan. Foorumit jakautuvat yleensä moniin keskustelualueisiin, jotka jakautuvat edelleen pienempien aihekokonaisuuksien mukaan erillisiksi viestiketjuiksi, joissa itse keskustelua käydään. Varsinaisia kirjoituksia nimitetään yleisimmin *viesteiksi*, *kommenteiksi* tai *postauksiksi*. (Mm. myös Hynönen 2008: 186–187.) Osalla foorumeista ylläpito *moderoi* viestejä tarkasti eli tarkistaa kaikki viestit ennen niiden julkaisemista. Näin ei ole kuitenkaan tarkastelemassani keskusteluketjussa, vaan viestit ilmestyvät foorumille heti julkaisupainiketta klikattaessa.

Keskustelupalstat ovat usein avoimia, jolloin kuka tahansa internetin käyttäjä pääsee lukemaan foorumeilla käytyjä keskusteluita. Joillakin foorumeilla viestejä voi kirjoittaa kuka tahansa, toisilla foorumeilla taas tiettyjen tai kaikkien keskustelualueiden lukeminen ja viestien kirjoittaminen voi olla rajattu vain rekisteröityneille käyttäjille (Heimala-Lindqvist 2010: 4). Foorumeille rekisteröitymiseen riittää yleensä pelkkä salasanallisen käyttäjätunnuksen eli nimimerkin tai *nikin* tallentaminen sivustolle. (Ks. myös Hynönen 2008: 187–189; Heimala-Lindqvist 2010: 8.) Rekisteröitynytkään keskustelija ei näin ollen välttämättä kirjoita omalla nimellään tai oikeilla kasvoillaan ja äänellään. Juuri vapaata, helppoa ja nimetöntä kirjoittelua on pidetty virtuaaliympäristön ongelmana. Jos kuka tahansa voi kirjoittaa palstalle, vaarana on, että kirjoittajat eivät ole vilpittömiä vaan kirjoittavat sepitteitä. Avoimet ketjut ovat myös alttiita *trolleille* ja *provoille*¹⁰, keskustelupalstojen häiriköille. Koska tekstien perusteella ei aina pystytä päättelemään onko kirjoittaja vilpiton, on hyvä pitää mielessä, että kirjoitusten aitoudesta ei ole takeita. (Vähäkuopus 2001: 19.) Tarkastelemani ketjun avoimuuden vuoksi on mahdotonta sanoa, onko viestien takana se henkilö, joksi kirjoittaja itseään väittää. Analyysin tekeminen kuitenkin edellyttää, että käsittelen keskustelun viestejä teksteinä, joilla on jokin funktio. Vaikka kirjoittajat eivät olisikaan juuri sellaisia henkilöitä kuin he viesteissään antavat ymmärtää, rakentavat heidän kirjoittamansa viestit silti osaltaan kyseisen verkkokeskustelun sosiaalista todellisuutta.

Foorumeiden kieli on mielenkiintoinen tutkimuskohde muun muassa siksi, että yhden ryhmän oma sosiaalinen ympäristö ja kielenkäytötavat muodostuvat yhteisön käyttämän ket-

⁹ Kutsutaan monesti myös verkkokeskusteluiksi ja keskustelufoorumeiksi.

¹⁰ *Trolliksi* ja *provoksi* määritellään kirjoittaja, joka pyrkii provosoimaan ja ärsyttämään muita tahallisesti. (Mm. Arpo 2005: 167.)

jun/ketjujen sisällä. Foorumikeskusteluissa on kuitenkin monenlaisia piirteitä, jotka esiintyvät yleisesti foorumilla kuin foorumilla. Internetin kautta tapahtuvasta viestinnästä käytetään yleisesti termiä tietokonevälitteinen kommunikaatio (*computer-mediated communication*). Baym (1995: 143–144) jakaa tietokonevälitteisen kommunikaation kahteen ryhmään: *synkroniseen* eli samanaikaiseen ja *asynkroniseen* eli eriaikaiseen viestintään. Synkronisia viestimiä ovat muun muassa chatit ja pikaviestimet, kuten nykyään yleiset *WhatsApp* ja *Skype*, joiden välityksellä käydyt keskustelutilanteet ovat välittömiä ja joissa keskustelijoiden joukko on yleensä melko tarkasti rajattu. Näissä viestintätilanteissa keskustelijat ovat verkossa yhtäaikaaisesti ja voivat saman tien vastata toistensa viesteihin. Useimmiten viestejä ei tällaisissa viestintäympäristöissä voi jälkeinpäin muokata tai perua.

Keskustelufoorumit kuuluvat sen sijaan asynkronisiin viestintäkeinoihin. Keskusteluketjun viestit jäävät yleensä keskustelupalstalle näkyviin, mikä mahdollistaa sen, että kuka tahansa voi liittyä keskusteluun, vastata tai kommentoida viestiin ja palata lukemaan keskustelua pitkänkin ajan kuluttua. (Baym 1995: 143–144.) Emmi Hynönen (2008) toteaaakin, että koska foorumikeskustelu on yleensä hidastempoisempaa kuin verkon chat-huoneissa tai pikaviestimillä kirjoittelu¹¹, mahdollistaa foorumikeskustelu paremmin kieliasun tarkkailun. Lisäksi monet foorumit mahdollistavat viestien editoinnin myös jälkikäteen, joten vaikka keskustelijat olisivatkin välittömässä viestintäyhteydessä foorumilla, he pystyvät muokkaamaan esimerkiksi viestiin tulleita kielivirheitä. Nämä seikat osaltaan saattavat vaikuttaa siihen, että asynkronisissa keskusteluissa käytetään yleiskielisempiä variantteja useammin kuin synkronisissa keskusteluissa (Heimala-Lindqvist 2010: 3–4), vaikka toki vaihtelua tässäkin esiintyy. Foorumin kieli on Hynösen (2008: 186–187) mukaan lähempänä yleiskieltä kuin pikaviestimien kieli, ja se sijoittuukin yleiskielen ja pikaviestimissä käytetyn kielen välimaastoon.

Yleiskielen ja puhekielen sekoittumisen lisäksi foorumeiden kielelle on yhteistä moninaisten *tunneikoneiden*¹² käyttö. Ne simuloivat kasvotusten käytävässä keskustelussa mukana olevaa nonverbaalista kommunikointia, mikä auttaa ilmaisun sävyn välittymistä vastaanottajalle mahdollisimman ymmärrettävästi. Virtuaalinen hymy viestissä osoittaa esimerkiksi koheteliaisuutta ja yhteistyöhalua, kuten ystävällinen ilme kasvotusten käydyssä puhetilanteessa. Ilman tunneikoneita viestien merkitys voisi mennä pahastikin pieleen, sillä esimerkiksi sarkasmin tunnistaminen ilman tunneikoneita ei yleensä onnistu. (Vauras 2008: 214.)

---

¹¹ Hynönen (2008) käyttää verkon chat-huoneista sekä pikaviestimistä yleistermiä *verkkokeskustelu* ja erottaa foorumikeskustelun omaksi kokonaisuudekseen. Tässä tutkielmassa tarkoitan verkkokeskustelulla verkossa käytävää keskustelua yleensä.

¹² Tunnetaan yleiskielessä nimellä *hymiöt*.

Monet tutkijat ovat huomanneet, että foorumikeskusteluketjuissa viestit ovat hyvin vastavuoroisia myös sisällöllisesti. Malin (2001) kirjoittaakin tutkimuksessaan, että kirjoittajat kommentoivat ensin toisten kirjoituksia ja kertovat vasta sitten omista kuulumisistaan. Samankaltainen käytäntö tulee esille myös omassa aineistossani, ja viesteissä esiintyy yleensä kolme erilaista dialogista jaksoa, kuten alaluvussa 5.1 tulee esille. Vaikka keskustelupalstojen kielessä on monia yhteisiä ja tunnistettavia piirteitä, rakentavat eri keskusteluryhmät omanlaisensa kielen, johon saattaa kuulua esimerkiksi omia slangisanoja. Sisäisen slangin tarkoituksena on helpottaa viestintää (Saanilahti & Nahkola 2000: 87–113), mutta slangin osaamattomuus vaikeuttaa sisällön ymmärtämistä. Slangin osaaminen osoittaa sen käyttäjän tuntevan genreyhteisön säännöt ja kuuluvan samaan yhteisöön. Malinin (2001) mukaan kirjoittajat luovatkin yhteisöllisyyttä paitsi yhteisen elämäntilanteen pohjalta myös omalla erikoisella kielenkäytöllään. Myös Laura Gurak (2000) toteaa, että keskusteluketjussa syntyy omanlaisensa kieli, joka luo yhteisöllisyyttä palstalaisten keskuudessa. Yhteinen kieli ei kuitenkaan pelkää synny keskusteluketjuissa, vaan kieli ja sen säännöt vaikuttavat myös siihen, kuinka keskusteluketjuissa voi kommunikoida: sääntöjen taitamisesta tulee ehto, jos mieli keskustella palstalla. Kanssakäyminen keskustelupalstalla vaatiikin palstalla käytetyn hiljaisen tiedon eli yhteisten kirjoittamattomien sääntöjen taitamista. Niiden käytön oppii yleensä vain vuorovai-
kutuksessa muiden kirjoittajien kanssa.

Genreyhteisön kirjoittamattomat säännöt siis osaltaan määrittävät, miten kirjoittajat voivat käyttää kieltä keskusteluketjussa. Ne rakentuvat yhteisöllisesti kommunikaatiossa toisten kanssa ja toisaalta myös muokkaavat yhteisön kielenkäyttöä. Genreyhteisön omaa kielenkäytön tapaa muokkaavat ja rajaavat myös genressä esiintyvät diskurssit (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 49–51). Näitä sääntöjä ja käytänteitä ei kirjoittamisen institutionaalistuneina muotoina kyseenalaisteta, vaan ne toimivat kehyksenä kaikelle ryhmässä tapahtuvalle kirjoittamiselle (Arpo 2005: 162). Myös analysoimani ketjun viesteissä voi nähdä, kuinka kirjoittajat ovat omaksuneet samat diskurssit ja kirjoitustavat, joita he toistavat teksteissään. Ryhmän omaa puhetyyliä käyttämällä myös kannustetaan muita ketjussa keskustelevia samankaltaisen puhettavan käyttöön paitsi toistamalla puhetyyliä myös sulkemalla siitä poikkeavat kirjoittajat ulos ryhmästä. (Heinonen 2012.)

Toisin kuin esimerkiksi uutisteksteissä, joissa pyritään häivyttämään kirjoittajan läsnäolo (Martin & White 2005: 114–115), internetin äitiyskeskustelujen genressä ei ole vaatimusta objektiivisuudesta. Päinvastoin, teksteiltä jopa odotetaan subjektiivisuutta, kuten myös Vähäkuopus (2001, 44–53) kirjoittaa. Kanta-aottavissa mediateksteissä olevat äänet ja dialogi-

suus rakentavat yleensä sellaista retoriikkaa, joka puoltaa tiettyä kantaa ja ohjailee lukijaa olemaan jotain tiettyä mieltä (Martin & White 2005: 115–117). Tarkastelemassani keskusteluketjussa näin ei kuitenkaan välttämättä ole, sillä kirjoittajien pyrkimyksenä ei ole yhtä systemaattisesti suostutella lukijaa omalle kannalleen. Joissain aineistoni tapauksissa näin tietenkin voi olla, mutta kuten aiemmin olen tuonut ilmi, genren pääfunktio on vertaistuen saanti (ks. esim. Heinonen 2012), mikä tarkoittaa kielen käytön keskittyvän enemmän oman kokemuksen käsittelyyn sekä pohdiskeluun. Tarkastelemieni tekstien retoriset keinot ovat näin ollen yleensä mediatekstejä hienovaraisempia. Aineistoni kaltaisissa keskusteluketjuissa viestintää hallitsevatkin supportiiviset viestinnän keinot (ks. myös Vähäkuopus 2001: 42), joita on perinteisesti pidetty naisten kielen piirteinä (mm. Cameron 1992).

Eri keskustelupalstat ja edelleen niiden keskustelut voisi erillaisuutensa takia jakaa vielä moniin ja monenlaisiin alagenreihin. Yksi tällainen vakiintunut genre on juuri tutkimani internetin äitiyskeskustelu, jonka puolestaan voi jakaa muutamaaan vakiintuneeseen alaosiioon. Vauvakuume-, odotus-, vauva-, keskenmeno- ja lapsettomuuskeskusteluosiot löytyvät yleensä jokaiselta äitiys- ja vauva-aiheiselta foorumilta. Näissä osioissa kirjoittajat keskustelevat aihepiiriin kuuluvista asioista eri elämänvaiheiden mukaan. Yleensä esimerkiksi vauvakuumeosiossa kirjoittava siirtyy raskaaksi tultuaan odottaja-osioon, lapsen synnyttyä vauva-osioon ja niin edelleen. Tämän lisäksi keskusteluketjuista voi tehdä alajakoja rakenteen perusteella. Yksinkertaisimmillaan voisi sanoa, että keskusteluketjut jakautuvat kahteen lajiin: keskustelun tyngiksi jostain tietyistä aihepiiristä ja selväksi tietyn ryhmän jatkuvammaksi dialogiksi, eräänlaiseksi rajatumman ryhmän ”keskustelupiiriksi”. Vaikka ensiksi mainittu alalaji voi olla hyvinkin pitkä ketju, kutsun sitä tyngäksi, sillä dialogi itsessään jää yleensä kysyjä-vastaaja-tasolle. Tällaisia ketjuja ovat esimerkiksi raskaustestien vertailun, sopivan äidiksituloian pohittamisen tai jonkin muun yksittäisen kysymyksen ympärillä pyörivä ketju. Keskustelupiiriksi luonnehtimissani ketjuissa sen sijaan syntyy selviä sosiaalisia struktuureja ja vuorovaikutusta, kuten tutustumista, kuulumisten vaihtoa ja jatkuvampaa dialogia. Tämänkaltaisen ketju on pysyvämpi keskustelualue, vaikka ketjujen ikä ja pituus voivat vaihdella paljonkin.

Aineistoani voisi kuvata jälkimmäisen tapaiseksi jatkuvamman dialogin ketjuksi. Olen valinnut tämän ketjun nimenomaan siksi, että keskustelu tällaisessa ketjussa on vapaampaa kuin tiettyyn yksittäiseen aiheeseen, kuten raskaustestien vertailuun, rajautuneissa ketjuissa. Tällaisissa ketjuissa dialogia syntyy enemmän ja arvioivia ilmauksia esiintyy myös sekä kirjoittajien omaa toimintaa että genreä kohtaan. Koska yhteen aiheeseen rajatuissa ketjuissa tilaa ei juuri jää muulle keskustelulle – keskustelijat vastaavat tavallisesti kerran tai kaksi en-

simmaisessa viestissä esitettyyn kysymykseen tai ajatukseen – dialogista viestienvaihtoa ei juuri esiinny. Tästä syystä rajattujen aiheiden niin sanotut tynkäketjut eivät sovi tutkimuskohdeksi oman tutkimukseni kannalta, ja genren arviointi ja arvottaminen tulee esille paremmin ketjussa, jossa sosiaalisella vuorovaikutuksella ja dialogilla on suurempi rooli.

4.2 Tutkimuksen tavoitteet ja analyysin kulku

Kuten edellä tulee ilmi, tarkastelen aineistoa erityisesti kriittisen diskurssitutkimuksen ja representaatioiden kautta. Representaatioihin on vaikea päästä käsiksi ilman työkaluja, joten yhtenä keskeisenä metodisena välineenä käytän analyysissäni suhtautumisen teoriaa, joka on vielä suhteellisen uusi diskurssianalyysin alue. Vaikka suhtautumisen teoria keskittyy ensisijaisesti interpersoonaiseen funktioon, rakentaa suhtautumisen teorian tutkimuskohteena olevat arvottamisen ilmaukset osaltaan myös tekstissä syntyviä representaatioista, niin arvioinnin kohteesta kuin sen lähteestäkin.

Analysoin arvottamista suhtautumisen teorian ja persoonaviittausten kautta, ja niiden avulla pyrin pääsemään kiinni tekstissä muodostuviin representaatioihin sekä suhtautumisen alkuperään. Pohdin genren arvottamista kielellisen tason lisäksi myös yhteiskunnallisella tasolla kriittisen diskurssianalyysin kautta. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaista arvottamista tekstissä nousee vauvakuume keskustelua kohtaan?
  - a. Millaisia tunteiden ja arvottamisen ilmaisuja tekstissä esiintyy, kuinka ne rakentuvat kielellisesti ja kuinka niihin sitoudutaan?
  - b. Millaisia representaatioita ilmaisut rakentavat itsestä, meistä, muista ja itse keskusteluketjusta?
  - c. Millaisia äitiyteen ja äitiyskeskusteluihin liittyviä diskursseja tekstistä nousee esille?

2. Mistä tekstissä esiintyvä arvottaminen on peräisin?
  - a. Keiden ääniä tekstissä kaiutetaan?
  - b. Mitkä diskurssit tekstissä ovat vallalla, mitkä marginaalissa?
  - c. Millaisia ideologioita diskurssien takana on?

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni liittyy tiiviisti suhtautumisen teoriaan, ja siinä keskityn erityisesti aineiston kielellisiin piirteisiin: leksikaaliseen semantiikkaan ja persoonaan kielipillisenä kategoriana. Analysoin tekstissä esiintyviä tunteidenilmaisuja sekä sitä, kuinka kirjoittajat osoittavat asennoitumista itseään, muita sekä genreä kohtaan. Persoonaviittausten kautta taas uskon saavani selville, kuinka kirjoittajat positioivat itseään suhteessa vauvakuu-

mekeskusteluun ja muihin keskustelijoihin. Persoonaviittauksillaan kirjoittajien voi ajatella ilmaisevan ryhmään kuulumista ja rajanvetoa itsen, meidän ja muiden välillä, minkä osaltaan ajattelen kertovan myös kirjoittajan suhtautumisesta kyseessä olevaan asiaan. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla pyrin siis pääsemään kiinni siihen, millaista suhtautumista teksteistä nousee ja millaisia kuvauksia eli representaatioita tekstissä luodaan itsestä, meistä, muista ja itse genrestä. Taustalla on ajatus, että representaatioihin syventymällä on mahdollista tunnistaa, millaiset diskurssit niitä ohjaavat ja toistavat; koska representaatiot syntyvät diskursseissa, voivat ne kertoa, millaiset diskurssit niitä synnyttävät.

Toinen tutkimuskysymyksen keskittyy siihen, mistä tekstissä esiintyvät suhtautumiset ja arvottamiset ovat peräisin. Kysymys koskee diskurssien valtaa niin yksittäisten tekstien rakentumisessa kuin kulttuurin rakentumisessa. Pyrin selvittämään, mitä diskursseja tekstissä esiintyy sekä mitkä niistä ovat tekstissä vallalla ja mitkä marginaalissa. Aineistossa rakentuvan diskurssijärjestyksen uskon heijastavan myös yhteiskunnassamme vallalla olevia diskursseja. Koska diskurssien takana on aina yksi tai useampi ideologia, jota diskursseissa uusinnetaan, on myös tärkeää pohtia, millaiset ideologiat tekstissä esiintyvien diskurssien takana vaikuttavat. Tutkimuskysymyksen taustalla onkin ajatus, että representaatioita tutkimalla voin saada selville, millaisia kulttuurisia ideologioita tekstissä esiintyvät suhtautumiset kaiuttavat. Tutkimuskysymyksen avulla pyrin lähestymään tutkimuksen taustalla vaikuttavaa kysymystä siitä, mitä suhtautuminen netin äitiyskeskusteluihin kertoo suhtautumisestamme äitiyteen ja naiskulttuuriin yleensä.

Suhtautumisen teoria tarjoaa hyvän pohjan systemaattisen analyysin tekoon. Sen avulla voin systemaattisesti tarkastella, millaisia tunteita ja suhtautumisia kirjoittajilla on genreään kohtaan sekä kuinka tunteita ja suhtautumista rakennetaan kielellisesti. Käytän suhtautumisen teoriaa siis eräänlaisena työkaluna selvittämään tekstissä syntyviä representaatioita: Muun muassa asennoitumisen systeemin avulla pyrin saamaan selville, millaisia tunteita ja asenteita teksteistä nousee, kenen suhtautumistavoista tekstit kertovat, kehen tai mihin suhtautuminen kohdistuu ja miten suhtautuminen rakentuu.

Koska olen kiinnostunut myös tekstissä esiintyvien valtasuhteiden tarkastelusta ja merkitysten alkuperästä, kiinnitän huomiota myös sitoutumisen systeemiin. Sen avulla tarkastelen kirjoittajan sitoutumista itse sanottuun ja toisilta lainattuun. Näin voin saada kiinni siitä, kenen suhtautumisesta oikeastaan on kyse: Vaikka tekstissä ilmenevä suhtautuminen on lähtökohtaisesti peräisin kirjoittajalta itseltään, siihen on voinut vaikuttaa myös muualta omaksutut

arvottamisen tavat. Sitoutumisen systeemi auttaa analyysissäni selvittämään, perustuuko suhtautuminen kirjoittajan omiin arvoihin ja ajatteluun vai onko se muualta omaksuttua.

Analysoin tekstiä pitkälti sana- ja lausetasolla ja kiinnitän huomiota siihen, millaisia diskursseja ketjun keskustelijat toistavat kirjoituksissaan. Pyrin siis sana- ja lausetason ilmauksista nousevista suhtautumistavoista tunnistamaan diskursseja, jotka toistavat ja muokkaavat tätä suhtautumista. Näin pyrin pääsemään kiinni myös diskurssien taustalla vaikuttaviin ideologioihin. Analyysini onkin pitkälle kielitieteellistä, mutta pohdinnassani on vahvasti mukana yhteiskunnallinen ulottuvuus. Kyseessä on näin ollen monitieteinen tutkimus, kuten kriittinen diskurssitutkimus usein on: pyrin vetämään yhteyksiä aineistostani löytyvien kielenkäytöntapojen, arvottamisen ja yhteiskunnallisten diskurssien välille.

Aloitin tutkielmani aineistoon tutustumisen jo vuonna 2011 tarkastellessani keskusteluketjussa syntyvän yhteisöllisyyden kielellistä rakentumista kandidaatintutkielmani tiimoilta. Maisterintutkielmassa tarkastelemani kysymykset ovat nousseet esille kandidaatintutkielmaa tehdessäni, ja tutkielmani onkin hyvin aineistolähtöinen. Aineiston varsinaisen analyysin aloitin vuonna 2013 merkitsemällä kaikki suhtautumista ilmaisevat kielenaineokset. Erottelin tunteiden ja arvottamisen ilmaukset omiksi ryhmikseen ja taulukoin ilmaukset ilmaisutapojen mukaan suhtautumisen teorian esimerkkiä käyttäen (ks. luvut 3.2, 5.2 ja 5.3). Laskin myös, kuinka paljon ja minkä laatuista suhtautumisen ilmauksia esitetään ketä/mitä kohtaan (ks. luvut 5.2 ja 5.3). Tällä tavoin rakentui kuva sekä suhtautumisen resursseina käytetyistä kielenaineuksista että teksteistä nousevista arvottamisista. Suhtautumisen analyysissä nousi esille myös sananvalintoja, jotka osaltaan suhtautumisen kanssa rakensivat representaatioita sekä puheessa olevista asioista että keskusteluketjuun osallistuvista kirjoittajista. Representaatiot luokittelin sen mukaan, mistä/kenestä ne rakentavat kuvaa, ovatko ne sävyiltään negatiivisia vai positiivisia ja kenen teksteissä ne ovat syntyneet. Aineistosta nousevat kielenkäytöntavat ja representaatiot yhdistin yhteiskunnassamme esillä oleviin diskursseihin tukeutumalla aikaisempien tutkimusten tuloksiin sekä omiin havaintoihini. Vaikka keskusteluketjun kielenkäytön resursseihin kuuluu myös runsas tunneikoneiden käyttö (esim. Vauras 2008: 214), ja ne toimivat osana supportiivisen kielenkäytön rakentumista, olen jättänyt tunneikoneiden tarkemman analyysin vähemmälle ja huomionut ne vain tilanteissa, joissa hymiö vaikuttaa kriittisesti lausumien merkitykseen.

Koska koko analysoimani aineiston esitleminen lukijalle ei tutkielman rajatun sivumäärän puitteissa ole mahdollista, käytän sitoutumisen ja suhtautumisen analyysissä esimerkkeinä pääosin neljää erityylistä viestiä. Lisäksi havainnollistan analyysia aineistosta soveltu-

vin osin poimittujen katkelmien avulla. Poimimani neljä viestiä, jotka ovat ketjussa järjestyksessä 1., 4., 18. ja 19., edustavat alustavan analyysin perusteella hyvin koko ketjussa käytävän keskustelun luonnetta: Kaksi ensimmäistä esimerkkiviestiä (ketjun 1. ja 4. viesti) ovat sekä rakenteeltaan että kielenkäytöltään genreyhteisössä muovautuneiden sääntöjen mukaisia ja edustavat keskusteluketjulle tyypillisimpiä viestejä. Kolmannen esimerkkiviestin (ketjun 18. viesti) olen valinnut edustamaan genreyhteisön ulkopuolisten kirjoittajien viestejä, joita keskusteluketjuissa toisinaan myös esiintyy. Neljäs esimerkkiviesti (ketjun 19. viesti) taas edustaa genreyhteisön jäsenten vastausviestejä genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan viestiin. Nämä kaksi viimeksi mainittua viestiä olen valinnut esimerkeiksi siksi, että tällaiset keskusteluketjun genreyhteisön ja genreyhteisöön kuulumattomien kirjoittajien yhteentörmäykset ovat äitiyskeskusteluissa monesti enemmän sääntö kuin poikkeus. Niiden analysointi myös paljastaa sekä ulkoapäin tulevia että genreyhteisön jäseniltä peräisin olevia asennoitumisia genreä kohtaan, kun kumpikin osapuoli argumentoi omaa kantaansa – usein varsin kiivaastikin.

Analyysiosion eri alaluvuissa tulee välillä päällekkäisyyksiä, ja itse analyysiprosessi on laadulliselle tutkimukselle tyypillisen spiraalimainen. Eri osa-alueiden, kuten sitoutumisen, asennoitumisen ja henkilöviittausten, analysointi olisikin mahdollista myös yhden luvun sisällä, mutta selkeyden vuoksi olen jakanut ne omiin alalukuihinsa. Palaan analyysin alaluvuissa siis edellisten analyysiosiodien esimerkkeihin ja löydöksiin täydentäen näin pala palalta äitiyskeskusteluiden arvottamisesta syntyvää kuvaa.

Kiinnostukseni kohteena ovat siis erityisesti tekstistä nousevat kirjoittajien asennoitumiset ketjua kohtaan, mutta keskustelun aihepiiriin liittyvät suhtautumisen ilmaisut värittävät osaltaan myös tulkintoja siitä, kuinka itse keskusteluketjuun suhtaudutaan. Niin kuin teoriaosuudessa olen tuonut esille, suhtautuminen ei tule esille pelkästään sana- tai lausetasolla, vaan sen ymmärtäminen vaatii ympärilleen laajemman tilannekontekstin. Esimerkiksi kirjoittajien voimakkaat positiiviset suhtautumisen ilmaukset lapsia ja perheenperustamista kohtaan sekä toisaalta puhe negatiivisista tunteista, kuten jännityksestä ja peloista, antavat viitteitä siitä, kuinka tärkeä keskusteluketju kirjoittajille oikeastaan onkaan. Kirjoittajien suhtautumista keskusteluketjua ja omaa toimintaansa kohtaan on myös helpompi ymmärtää, kun sitä taustoittaa muiden tekstissä kuuluvien äänien suhtautumisilla. Siksi myös ketjun yleisen suhtautumisen analysoiminen on tärkeää: Ymmärrys ketjussa yleisesti vallitsevasta suhtautumisen ilmapiiristä auttaa tulkitsemaan myös suhtautumista ja asennoitumista, jota ilmaistaan itse ketjua ja kirjoittajien toimintaa kohtaan.

5 ÄITIYSKESKUSTELUN ARVOTTAMINEN

Etenen analyysissäni kielen pintatasolta tekstin syvempiin merkityksiin. Alaluvussa 4.1 analysoin tekstissä ilmeneviä ääniä ja sitoutumista suhtautumisen teorian sitoutumisen systeemin avulla. Alaluvussa 4.2 tarkastelen, millaisia tunteiden ja asenteiden ilmaisuja tekstistä nousee esille yleisesti puheessa olevia asioita kohtaan. Tämän jälkeen syvennyn analysoimaan tekstissä nousevaa suhtautumista itse genreä kohtaan alaluvussa 4.3. Lopuksi tarkastelen tekstissä ilmenevää suhtautumista persoonaviittausten kautta alaluvussa 4.4.

Tässä luvussa pyrin siis saamaan selville, mitä kohtaan ja millaisilla kielellisillä keinoilla tekstissä ilmaistaan tunteita ja asenteita, ovatko ne positiivisia vai negatiivisia, kuinka paljon tunteiden ja asenteiden ilmaisuja esiintyy sekä miten niitä ilmaistaan. Alaluvuissa 4.1, 4.2 ja 4.3 havainnollistan analyysiani Martinin ja Whiten (2005: 69–77) luoman taulukkomallin avulla. Taulukoissa esitän, kuinka suhtautuminen rakentuu tekstissä sanaston ja kieliopin tasolla. Tämän lisäksi taulukoiden avulla esittelen teksteistä löytyneet arvottavat ilmaisut, niiden lähteen, asennoitumisen laadun ja asennoitumisen kohteen. Persoonaviittausta analysoin alaluvussa 4.4 erityisesti Pällin (2004) ja Laitisen (1995) näkemyksiin nojaten.

5.1 Sitoutuminen keskusteluketjussa

Tässä luvussa analysoin aineistossa ilmeneviä ääniä ja sitoutumista puheessa oleviin aiheisiin. Esimerkeistä olen *kursivoanut* aineistossa ilmenevät dialogia laajentavat sitoutumiset. Dialogia supistavat ilmaukset olen **lihavoanut**. Ensimmäinen esimerkki on hyvin tyypillinen, ensimmäisiä ketjun viestejä edustava kirjoitus tarkastelemassani ketjussa – ja ylipäätään useimmissa äitiyskeskusteluiden ketjuissa. Siinä kerrotaan omasta elämäntilanteesta, kysytään muiden kuulumisia sekä reflektoidaan omia tunteita ja ajatuksia:

- (1) *onko muita nuoria pareja jotka yrittävät tai haaveilevat vauvasta? olisi mukava vaihtaa vähän ajatuksia. laittakaahan tietojanne (ikää,elämäntilannetta, yrityskierrosta, monettako kuumeilette,miten vanhemmat tai kaverit on suhtautuneet ym.) ylös. itse olen 20 vuotias, mieheni 26vuotias. ajatus on lähtenyt miehen vauvakuumeesta mutta tarttunut pikkuhiljaa minuunkin :) viikko sitten alkoi toinen yrityskierros. elikkä tässä viikon sisään pitäisi ahkerasti taas touhuilla ;) molemmat olemme vakituksessa työssä, minä ollut nykyisessä työpaikassani vähän yli kaksi vuotta ja mies on ollut työelämässä jo 7vuotta. että sen suhteen on ihan hyvä ajankohta vauvoille :) emme ole kertoneet kellekkään että yritämme vauvaa. minun vanhempani sitä kyllä kovasti jo toivovat koska molemmat ovat todella lapsirakkaita. olemme olleet yhdessä jo 5 vuotta joten nyt on alkanut kuulua jo kyselyitä että koskas*

meille tulee perheellisäystä ;) äidilläni taitaa olla vähän mummokuumetta kun aika moni sen kavereista on tullut hiljattain mummoksi ;) (AnninaK, 24.9.2010, viesti no. 1.)

Yksiäänisissä toteavissa lausumissa, jotka olen esimerkeistä jättänyt merkitsemättä, kuten *itse olen 20 vuotias; molemmat olemme vakituksessa työssä; emme ole kertoneet kellekkään että yritämme vauvaa*, dialogisia vaihtoehtoja ei ole esitetty, vaan informaatio esitetään todellisena asiointilana: näin asia on. Em. esimerkkitarkkelmissa ei ole eksplisiittistä arvottamista, mutta kirjoittaja esittää myös omaa arviointiaan esiintuovan lausuman *on ihan hyvä ajankohta vauvoille* yksiäänisesti niin, että asiointi näyttäytyy tekstissä kyseenalaistamattomana. Arvioiva ilmaus *on ihan hyvä ajankohta* esitetään siis samaan tapaan ainoana vaihtoehtona eikä muille näkökulmille jää tilaa, vaikka ilmaus *ihan* tuokin lievennystä kirjoittajan lausumaan.

Kirjoittajan oma ääni tulee esiin modaaliosessa nesessiivirakenteessa *pitäisi ahkerasti taas touhuilla*. Modaaliverbi *pitää* osoittaa harkitsemista, jossa ”touhuilu” eli seksin harrastaminen ja raskauden alkuun saattaminen esitetään kirjoittajalle välttämättömyytenä, muuta vaihtoehtoa ei ole. Ilmausta loiventaa kuitenkin konditionaali, johon liittyy mahdollisuuden merkitys: se osoittaa esimerkiksi suunniteltua, ennustettua tai kuviteltua asiointilaa, jotka ovat olemassa ajattelun, tahdon ja mielikuvituksen tasolla, eivätkä vielä todellisessa maailmassa (VISK § 1592). Tällöin kyse on intensionaalisesta ilmauksesta, ja välttämättömyyden ilmaisuun avautuu myös toinen tulkinnallinen mahdollisuus: *pitäisi* siis touhuilla, mutta mahdollisuutena on myös, että suunniteltu ei tapahdu. Teksti saa siis näin ollen dialogisia vaihtoehtoja. Tekstiyhteys rakentaa lauseen subjektiksi eniten kirjoittajaa ja hänen miestään, mutta modaaliverbi *pitää* voi saada sekä dynaamisen että deonttisen tulkinnan konditionaaliossa preesensiossa nollapersoonassa (VISK § 1575). Konditionaaliossa preesensiossa nollapersoonan voisi siis myös ajatella luovan generistä puhetapaa: Kirjoittajan tilanteessa kenen tahansa tulisi toimia näin, ja kirjoittajan myös oletetaan sitoutuvan lausuttuun asiaan. Tämä laajentaa dialogia ja palautuu genreyhteisössä vallitsevaan vauvakuume-diskurssiin, jossa haaveillaan raskauden alkamisesta.

Kirjoittaja laajentaa dialogisuutta osoittamalla harkintaa myös kuvauksessa äidistään. Esimerkkikatkelmassa *äidilläni taitaa olla vähän mummokuumetta* kirjoittaja osoittaa harkitsemista modaaliverbillä *taitaa olla*, joka antaa tilaa vaihtoehtoiselle mahdollisuudelle. Esimerkin moniääninen dialogisuus tuleekin selvimmän ilmi tuomalla tekstiin muiden ääniä referointitekniikkaa käyttämällä. Puolison sekä vanhempien referoiminen melko neutraalisti ilmauksissa *ajatus on lähtenyt miehen vauvakuumeesta ja vanhempi sitä kyllä kovasti jo toi-*

vovat laajentavat tekstin dialogisuutta. Kirjoittaja tuo tekstiin myös tuntemattomaksi jäävän tahon puhetta ilmauksella *on alkanut kuulua kyselyitä että koskas meille tulee perheellisäystä*, jossa perfekti *on alkanut kuulua* kuvaa jo alkanutta mutta jatkuvaa tapahtumaa (VISK § 1537). Jatkuvana esitetty tapahtuma ja objektin monikkomuoto antaa olettaa, että perheellisäyksen perään kyselee useampi kuin yksi henkilö ja kysymyksiä on esitetty runsaasti. Lisäksi *on alkanut kuulua kyselyitä* -rakenteen kaltaisella erikoislausetyypillä ei ole subjektia, eikä kysyjä näin ollen käy ilmi tekstistä (VISK § 891). Kyseisessä lausumassa voidaan toki viitata aiemmin mainittuihin vanhempiin, mutta subjektin puuttuminen avaa mahdollisuuden, että kyseessä voi olla jokin muukin taho. Lisäksi kysymyssanan *koskas s*-partikkeli tuo lausumaan lisämerkityksen 'oikein' tai 'oikeastaan'. *S*-partikkeli esiintyy tiedustelevissa kysymyksissä, joiden implikaationa on, että kysyjä tietää tai hänen oletetaan tietävän vastauksen (VISK § 837). Esimerkkitapauksessa lienee osittain kyse tästä. Lause *koskas tulee perheellisäystä* tulisikin kenties tulkita oikeastaan joko huomioksi siitä, että perheellisäyksen olisi aika jo tulla, tai oletukseksi, että perheellisäystä on tulossa lähiaikoina. Jo kysymysmuoto *koska tulee perheellisäystä* sisältää oletuksen, että perheellisäystä on tulossa – ei siis kysytä *onko perheellisäystä tulossa* ylipäänsä, vaan oletuksena on, että lapsia hankitaan joka tapauksessa ennemmin tai myöhemmin.

Muiden sanomisten ja ajatusten referointi neutraalisti siis avaa dialogia tuomalla kirjoittajan oman äänen lisäksi tekstiin muita ääniä, joita kirjoittaja käyttää oman kantansa vahvistamiseen. Kirjoittaja toteaa tekstissään, että pariskunnalle on juuri kirjoitushetkellä *hyvä aika* perheen perustamiseen, mitä kirjoittaja vahvistaa viittaamalla vanhempiensa lapsenlapsihaaveisiin ja useamman ulkopuolisen kyselyihin perheellisäyksestä. Näin kirjoittaja osoittaa oman sitoutumisensa lausumaansa ja että myös muut odottavat parin hankkivan lapsia. Tekstissä rakentuu kuva, että lasten hankintaa pidetään paitsi toivottavana myös itsestään selvänä asiana – muita dialogisia vaihtoehtoja ei (juuri) ole.

Ensimmäinen esimerkki on ketjun viesteille tyyppillisesti dialoginen paitsi ulkopuolisten äänien kannalta myös lukijalle suunnattujen lausumien kannalta. Kirjoittajat osoittavat lukijalle esimerkiksi kysymyslauseita, joilla kutsuvat lukijaa osallistumaan keskusteluun. Esimerkin ensimmäisessä virkkeessä *onko muita nuoria pareja jotka yrittävät tai haaveilevat vauvasta?* vaihtoehtokysymys esittää lukijalle proposition hyväksyttäväksi, mutta avaa samalla kiellon mahdollisuuden: *onko muita nuoria pareja (vai eikö ole)?* Vaihtoehtokysymyksessä voi olla niin myöntö- kuin kieltohakuisiakin polaarisuusaineksia, ja kontekstin perusteella esimerkin vaihtoehtokysymykseen liittyviä odotuksia voi pitää myönteisesti polaarisisina (VISK § 1694).

Kysymystä ei voi tulkita kuitenkaan pelkästään niin sanotuksi aidoksi kysymykseksi, jolla puhuja osoittaa epätietoisuutta jostain asiain tilasta ja esittää vastaanottajalle kehotuksen tarjota tuo puuttuva tieto (VISK § 888). Se ei ole varsinaisesti retorinenkaan, mutta se johdattelee lukijan tekstin aiheeseen ja esittää puhutellulle yhden tietyn vaihtoehdon. Kyseessä voi olla tällöin ekspositorinen kysymys, joka osaltaan laajentaa tekstin dialogisuutta. Kysymys tulisi-kin tulkita pikemmin samassa tilanteessa oleville lukijoille suunnattuna kutsuna samanmielisyteen ja keskusteluun osallistumiseen, kuin informaatiota hakevana kysymyksenä.

Esimerkin toisessa virkkeessä *olisi mukava vaihtaa vähän ajatuksia* konditionaali osoittaa harkitsemista ja dialogin laajentamista. Se mahdollistaa toisaalta samaa mieltä olemisen, mutta myös eriävän mielipiteen. Lausuma kuitenkin odottaa lukijalta yhteistyötä. Verbi-ilmauksen konditionaali-ilmaus on nimenomaan konventionaalistunut merkitsemään pyyntöä tai ehdotusta (VISK § 1660), joka tässä esimerkissä on suunnattu suoraan lukijalle. Virkkeellä kirjoittaja kutsuu siis lukijaa mukaan keskusteluun sekä olemaan samaa mieltä siitä, että ajatusten vaihtaminen ketjussa on *mukavaa*, positiivista toimintaa. Kolmannen virkkeen *laittakaahan tietojanne ylös* on suunnattu myös suoraan lukijalle, tai oikeastaan useammalle lukijalle, kuten monikkomuoto antaa ymmärtää. Imperatiivilauseessa pääte *-hAn* saa aikaan tulkinnan, että asia ei ole puhuteltaville uusi tai odottamaton, vaan nämä ovat varautuneet puheenaolevaan toimintaan jo ennalta (VISK § 831). Esittäytyminen sekä iän, elämäntilanteen ja yrityskertojen jakaminen onkin yleistä tämänkaltaisissa vauvakuumekeskusteluissa, mikä genreyhteisön jäsenille joko on jo tuttua tai tulee tutuksi. Direktiivin voi tulkita ehdotuksen luonteiseksi samaan tapaan kuin edellisen virkkeen konditionaali-ilmauksen.

Analyysini perusteella esimerkin 1 teksti jakautuukin dialogisesti oikeastaan kolmeen jaksoon (myös esim. Malin 2001). Aluksi kirjoittaja osoittaa sanansa lukijalle avaten dialogisia vaihtoehtoja (*onko muita; olisi mukava; laittakaahan tietojanne*) ja kutsuen lukijan keskustelemaan sekä olemaan kanssaan samaa mieltä:

onko muita nuoria pareja jotka yrittävät tai haaveilevat vauvasta? olisi mukava vaihtaa vähän ajatuksia. laittakaahan tietojanne (ikää, elämäntilannetta, yrityskierrosta, monettako kuumeillette, miten vanhemmat tai kaverit on suhtautuneet ym.) ylös.

Toisessa jaksossa tekstissä on sekä yksinäistä sitoutumista että kirjoittajan omaa ääntä. Yksinäisessä sitoutumisessa (*on ihan hyvä ajankohta*) dialogisia vaihtoehtoja ei esitetä, vaan lausuma esitetään ikään kuin totena. Kirjoittajan harkitseva oma ääni (*pitäisi ahkerasti taas touhuilla*) avaa dialogia myös muille vaihtoehdoille.

itse olen 20 vuotias, mieheni 26vuotias. ajatus on lähtenyt miehen vauvakuumeesta mutta tarttunut pikkuhiljaa minuunkin :) viikko sitten alkoi toinen yri-tyskierros. elikkä tässä viikon sisään pitäisi ahkerasti taas touhuilla ;) molemmat olemme vakituksessa työssä, minä ollut nykyisessä työpaikassani vähän yli kaksi vuotta ja mies on ollut työelämässä jo 7vuotta. että sen suhteen on ihan hyvä ajankohta vauvoille :)

Kolmannessa jaksossa kirjoittaja tuo tekstiinsä mukaan myös muita ääniä (*vanhempani sitä kyllä kovasti jo toivovat; on alkanut kuulua jo kyselyitä*), jotka esitetään tekstissä neutraalisti. Tekstin ulkopuoliset äänet laajentavat näin keskustelua, mutta tukevat kirjoittajan näkemyksiä.

emme ole kertoneet kellekkään että yritämme vauvaa. minun vanhempani sitä kyllä kovasti jo toivovat koska molemmat ovat todella lapsirakkaita. olemme olleet yhdessä jo 5 vuotta joten nyt on alkanut kuulua jo kyselyitä että koskas meille tulee perheenisäystä ;) äidilläni taitaa olla vähän mummokuumetta kun aika moni sen kavereista on tullut hiljattain mummoksi ;)

Ensimmäinen esimerkki edustaa ketjulle tyypillistä viestiä, sillä siinä esiintyvät dialogisten äänien jaksot, jotka löytyvät lähes kaikista tarkastelemistani viesteistä. Ketjun ensimmäinen viesti voi myös toimia mallina muille kirjoittajille, ja se kehystää näin keskustelussa käytettyä kieltä¹³. Muissa tarkastelemani ketjun viesteissä eri jaksot saattavat esiintyä eri järjestyksessä tai lomittain, ja joissain viesteissä yksiaäninen sitoutuminen saattaa puuttua kokonaan. Tyypillisintä viesteille on kuitenkin moniäänisyys ja dialogin laajentaminen niin harkitsemalla kuin referoimalla sekä dialogin supistaminen oman kannan ilmaisemisella, erityisesti yhdenmielisyyden osoituksilla ja kannattamisella. Keskusteluketjun viestit ovatkin lähtökohdaisesti dialogisia, ja ketjun viestit ovat hyvin vastavuoroisia myös sisällöllisesti. Esimerkiksi aiemmin ryhmään lähetettyjen viestien ja niiden sisältämien mielipiteiden kommentoiminen on keskeinen osa ketjun kielenkäyttöä ja keskustelua (Heinonen 2012: 14–15; Arpo 2005: 163), ja genreyhteisön ilmaisutapaan kuuluu toisten huomioon ottaminen niin suorina puhuteluina kuin modaalisten, sanomaa lieventävien ilmaisujen käyttäminen (Heinonen 2012: 11–17).

Myös esimerkissä 2 tulee esiin kirjoittajan oma ääni – tässä tosin osana pariskunnan ääntä (*ollaan oltu aina sitä mieltä*), ulkopuoliset äänet (*sanoivat; kuulemma heidän mielestään; poikaystäväni vanhemmat vihjailevat*) sekä kirjoittajan kontaktin otto lukijaan suorina kysymyksinä ja toivotuksina (*Mitäs teillä, onko ollut; entä käytättekö; onnea teillekin*):

¹³ Toisaalta tällainen viesti on kokemukseni mukaan prototyyppinen ensimmäinen viesti myös muissa samankaltaisissa internetin vauvakuume keskusteluissa, joten mallia voisi pitää melko vakiintuneena.

(2) Täällä myös!

Täällä myös yksi erittäin paha kuumeilija! Minulla ja poikaystävälläni ikää (vasta) 18 vuotta ja **ollaan nuoresta iästä huolimatta päätetty lähteä mään** :) Vauvan tullessa olisimme kuitenkin 19 vuotiaita.

Molemmilla ollut tosi kauan hirvuisen vauvakuume ja **molemmat ollaan oltu aina sitä mieltä**, että lapset tulee jo nuorella iällä. *Parin läheisen ystävän kanssa olen asiasta puhunut ja olivat kyllä erittäin innoissaan kunhan pääsivät ensihämmästyksistään :P Sanoivat etteivät muilta asiaa hyväksyisi vielä mutta olen kuulemma heidän mielestään (ja omastanikin) niin erilainen kuin muut ikäisemme. Kovasti halailivat ja onnittelivat ja lupasivat auttaa niin paljon kuin pystyvät!*

Vanhemmilta ollaan vähän (ja vähän enemmänkin) udeltu mielipiteitä ja ilmeisesti vauvauutiset olisivat positiivisia :) *Poikaystäväni vanhemmat vihjailevat myös kovasti ;)* **Rahapuoli ei tule olemaan este**, kunhan järkeillään samaan malliin kuin tähänkin mennessä.

Seuraavasta kierrosta lähtee siis yrittäminen ja kovin ollaan täpinöissä! *Mites teillä, onko tullut "raskausoireita" kovan toivon tuloksena? Entä käytätekö jotain niksejä että tärppäisi helpommin? :) jotain ruokia jne?*

Onnea teillekin yritykseen! :) (maria321 25.9.2010, viesti no. 4.)

Tässä esimerkissä neutraalit lähdemaininnat laajentavat tekstin dialogisuutta samaan tapaan kuin ensimmäisessä esimerkissä, mutta teksti eroaa ensimmäisestä esimerkistä huomattavasti muilta sitoutumisen keinoiltaan.

Kuten aiemmin tuli esille, ensimmäisessä esimerkkitekstissä esitetty kanta *on ihan hyvä ajankohta vauvalle* on tarjottu lukijalle yksiaänisesti, luonnollistettuna ja ainoana vaihtoehdona, jota kirjoittaja tukee dialogia laajentavilla suhtautumisen osoittamisen keinoilla. Tässä toisessa esimerkissä tekstin kirjoittaja on käyttänyt päinvastaista strategiaa sitoutumisessaan kuin ensimmäisen esimerkin kirjoittaja: kirjoittaja esittää kantansa lausumalla oman käsityksensä *molemmat ollaan oltu aina sitä mieltä* ja tukee sitä kiellolla sekä vastakohtaan esittämällä supistaen näin tekstin dialogisuutta.

Kirjoittaja siis kertoo olevansa sitä mieltä, että parin tulisi hankkia lapsia nuorena. Tekstin alussa olevassa lausumassa *nuoresta iästä huolimatta päätetty lähteä yrittämään* kirjoittaja kuitenkin esittää vastakohtaan käyttäen sanaa *huolimatta*, joka osoittaa, että asiasta on ainakin kaksi eriävää mielipidettä. Näin lausuma tuo tekstiin moniäänisyyttä. Lausuma implikoi, että nuori ikä ei ole sovelias lasten hankinnan kannalta. Sanalla *huolimatta* kirjoittaja kuitenkin supistaa dialogisuutta ja asettautuu näin tätä kantaa vastaan. Lausumassa *Rahapuoli ei tule olemaan este* kirjoittaja taas osoittaa sitoutumista kieltämällä. Ilmaisuuksien toteava lause, jota toisaalta voisi pitää miltei yksiaänisenä ilmaisuna. Sitoutumisen osoittaminen kieltämällä kui-

tenkin implikoi, että on olemassa käsitys, että rahapuoli *voi olla* este. Näin avautuu mahdollisuus myös toiseen kantaan, jonka kirjoittaja kieltää ja supistaa näin jälleen dialogia.

Ensimmäisessä esimerkissä kirjoittaja siis ikään kuin seisoo oman kantansa avoimella oviaukolla ja kutsuu lukijaa sisään laajentamalla dialogia. Toisessa esimerkkitekstissä kirjoittaja sen sijaan on osittain sulkenut oven ja seisoo sen edessä puolustaen kantaansa mahdollisilta lukijan tai muilta ulkopuolelta tulevilta eriäviltä kannoilta. Yhteistä teksteistä löytyvillä sitoutumisilla on se, että omaa kantaa tukevat ulkopuoliset äänet esitetään eksplisiittisesti dialogia avaavilla neutraaleilla maininnoilla. Oman kannan vastaiset ulkopuoliset äänet sen sijaan tulevat toisessa esimerkissä ilmi implisiittisesti kirjoittajan ilmaistessa irtisanoutumista tai oman kannan osoittamista. Aineistoni teksteissä yleisimpiä ovat kuitenkin dialogia laajentavien sitoutumisten ilmaukset, jotka modaalisesti osoittavat harkitsemista ja lieventävät ilmaisuja, mikä tällaisissa tiiviissä internetin äitiyskeskusteluissa on tyypillistä.

Poikkeuksellisia viestejä analysoimassani aineistossa ovat genreyhteisöön kuulumattoman kirjoittajan, ulkopuolisen kommentoijan viesti sekä genreyhteisön jäsenen vastaus kommenttiin. Kolmannessa esimerkissä genreyhteisön ulkopuolinen kirjoittaja kritisoi koko ketjun keskeisintä asiaa: ketjuun kirjoittajien haavetta perheen perustamisesta. Viesti ei eroa aineiston muista teksteistä pelkästään sisällöllisesti, vaan se rikkoo myös genreyhteisön yhteistä puhetapaa. Toisia kirjoittajia ei oteta huomioon esimerkiksi loiventamalla ilmauksia:

(3) hyvä ihme...

Ihan oikeesti ipanat! **unohtakaa noi teidän "haaveet"** nyt muutamaksi vuodeksi ja **eläkää lapsina/nuorina vielä. ehditte sitten 10-20 vuoden päästä ajatella asiaa uudelleen. tiedätte itsekkin miten järjetöntä tuollainen on!** (teinin äiti 27.9.2010, viesti no. 18.)

Toisin kuin useimmissa aineiston viesteissä, kolmannen esimerkkitekstin sitoutuminen pelkästään supistaa dialogia. Lausumissa *unohtakaa noi teidän "haaveet"* ja *eläkää lapsina/nuorina vielä* esiintyvät imperatiivit muodostavat käskylauseita, jotka on suunnattu genreyhteisön jäsenille, kuten puhutteluilmaus *teidän* antaa ymmärtää. Myös muissa esimerkkitekstin lausumissa kirjoittaja puhuttelee genreyhteisön jäseniä toteavilla virkkeillä, jotka voisi oikeastaan tulkita kontekstissaan direktiivintapaisiksi (VISK § 1645). Direktiiviset ilmaukset *ehditte sitten* ja *tiedätte itsekkin* toimivatkin kehotuksina, ehdotuksina, neuvoina tms., ja ne on suunnattu genreyhteisön jäsenille. Lausumassa *tiedätte itsekkin miten järjetöntä tuollainen on* ilmauksen *tiedätte itsekkin* partikkeli *-kin* implikoi lisäksi, että kyseessä on tieto, joka on yleisesti jaettava, ja jonka myös puhuteltava jakaa. Muuta vaihtoehtoa ei anneta, vaan kanta esitetään yleisenä totuutena, mikä supistaa dialogisuutta.

Esimerkkiteksti on lisäksi hyökkäävä, eikä siinä tehdä lievennyksiä tai myönnytyksiä: Lausumassa *unohtakaa noi teidän ”haaveet”* tuodaan sitaatin avulla mukaan myös genreyhteisön jäsenten ääni, mutta kirjoittaja irtisanoutuu genreyhteisön näkökulmasta. Lainausmerkit toisaalta voivat osoittaa, että referaatti on suoraa lainausta aiemmista teksteistä, mutta koska lainausmerkit ympäröivät vain yhtä sanaa, voisi tulkita, että kirjoittaja tuo niillä esiin ironisoivan asenteen (VISK § 1460). Kirjoittaja siis tavallaan tunnustaa genreyhteisön haaveet, mutta esittää ne omassa kirjoituksessaan naurunalaisina. Genreyhteisöön kuulumattoman kirjoittajan viesti on siis luonteeltaan dialoginen, mutta siinä ei rakenneta aidosti dialogia. Pikemminkin kirjoittaja positioi itsensä auktoriteetin asemaan käskylauseita käyttämällä, supistaa näin dialogia ja rakentaa kasvoja uhkaavaa kielenkäyttöä (Brown & Levinson 1987: 65–67), mikä on täysin ristiriidassa genreyhteisön konventionaalistuneiden käytösmallien kanssa (ks. Heinonen 2012).

Myös neljäs esimerkkiteksti, joka on genreyhteisön jäsenen vastaus genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan viestiin, on poikkeuksellinen sitoutumisen ilmaisultaan niin, että kirjoittaja irtisanoutuu edellisen kirjoittajan kannasta ja esittää oman kantansa muille genreyhteisön jäsenten viesteille epätyypillisesti supistamalla dialogia.

- (4) **eiköhän jokainen meistä täällä tiedä paremmin** oman elämäntilanteensa milloin on hyvä aika alkaa tehdä perheenisäystä. **jos et sattunut huomaamaan** niin suurin osa meistä on yli kahdenkymmenen ja naimisissa.
että eiköhän kyse ole aikuisista ihmisistä. (ap 28.9.2010, viesti no. 19.)

Lausumissa *eiköhän jokainen meistä täällä tiedä paremmin* ja *että eiköhän kyse ole aikuisista ihmisistä* myönteisesti suuntautuvat *eikö*-lauseet edellyttävät puhekumppanin samanmielisyyttä eivätkä niinkään toimi kysymyksinä. Viestin konteksti osoittaa, ettei *eikö*-ilmausta ole tarkoitettu vastattavaksi vaan ilmaus on tulkittavissa kannanotossa retoriseksi keinoksi, jolla kutsutaan samanmieliseen reaktioon. (VISK § 1696.) Näin kirjoittaja irtisanoutuu edellisen viestin kirjoittajan kannasta ja kutsuu lukijaa olemaan samaa mieltä oman lausumansa kanssa.

Näissä lausumissa dialogia supistavana keinona on myös myönnytystä osoittava *hAn*-sävyartikkeli, jonka tehtävänä on tuoda lausumaan implikaatio, että lauseen ilmaisema asia on osapuolille yhteinen ja tuttu. Se voi siis ilmaista eräänlaista muistutusta jostakin aiemmin sanotusta tai tiedetystä. Väitelauseessa artikkeli lisäksi merkitsee lauseen sisältämän väitteen tunnetuksi, itsestään selväksi tosiasiaksi. (VISK § 830.) Muistuttamisen lisäksi kyseinen sävyartikkeli tuo lisämerkityksen, joka voi olla esimerkiksi sekä kasvojen suojelua että kasvojen uhkaamista osoittava merkitys kontekstista riippuen (Mikkonen 2010: 162). Tässä tapauksessa *hAn*-artikkelin tehtävä on kontekstin perusteella sekä aiemmin sanotusta muistuttami-

nen (*jos et sattunut huomaamaan niin suurin osa meistä on yli kahdenkymmenen ja naimisis-*sa) että edellisen viestin kirjoittajan kasvojen uhkaaminen antamalla ymmärtää, ettei hän ole huomannut muille selvää seikkaa. Toisaalta *hAn*-partikkeli kuitenkin osoittaa harkitsemista ja sävyartikkelina lieventää ilmaisua, ja lausumat voisikin tulkita ainakin näennäisesti dialogisuutta avaaviksi ja vähemmän hyökkääviksi.

Konstruktioiden *eiköhän (joku) itse tiedä (jotain)* ja *eiköhän kyse ole (jostakin)* voi siis edellä esitetyn perusteella ajatella toisaalta osoittavat harkitsemista, ja toisaalta niiden voi ajatella samalla sekä lieventävän lausuman ehdottomuutta että uhkaavan puhutellun kasvoja. Konstruktiot voikin tulkita joko oman tekstin laajentamiseksi harkitsemisen keinolla tai toisaalta pelkäksi oman kannan esittämiseksi. Konstruktiolla ei kuitenkaan anneta dialogille juuri sijaa, vaan kirjoittaja esittää näiden avulla oman kantansa ja kutsuu lukijan yhtymään siihen. Olenkin tulkinnut nämä lausumat tekstin dialogia supistaviksi sitoutumisen keinoiksi.

Lausumassa *jos et sattunut huomaamaan* mahdollisuutta ilmaisevan konditionaalisen konjunktion *jos* voisi myös ajatella lieventävän lausuman jyrkkyyttä tai osoittavan harkitsemista, mutta tässä tapauksessa se toimii lähinnä merkityksenannon keinona, joka tekee lausumasta lähes retorisen. Konstruktiio *jos et sattunut huomaamaan* voisikin saada itse asiassa tulkinnan, että kirjoittaja uskoo puhuteltavan huomanneen kirjoittajan esittämän asian mutta tietoisesti sivuuttaneen sen ajaessaan omaa kantaansa (vrt. *et huomannut ~ jos et sattunut huomaamaan*). Toisen mahdollisen tulkinnan mukaan lausuman tarkoituksena on huomauttaa, että puhuteltavan *olisi pitänyt* huomata kirjoittajan esittämä seikka, mutta jostain syystä puhuteltava ei ole sitä huomannut. Auki jääkin kysymys, mistä syystä kirjoittaja ajattelee puhuteltavan jättäneen seikan huomiotta. Joka tapauksessa sitoutumisen ilmaisemisen kannalta tätä konstruktiota voisi pitää irtisanoutumisena puhuteltavan väitteestä, jolloin lausuma osaltaan supistaa tekstin dialogisuutta.

Edellä esitetyissä esimerkeissä kirjoittajat sitoutuvat viesteissään ajatukseen, että lapsen hankinta on tavoiteltava asia. Kirjoittajat sitoutuvat ajatukseen perheenperustamisen positiivisuudesta vahvasti. Ajatus esitetään toteamuksena, ja ystävien sekä vanhempien äänien tuominen tekstiin tukee tätä käsitystä. Dialogin laajentaminen antaa käsityksen, että ajatus on myös laajemmin hyväksytty ja kannatettu. Toisaalta kanta, jossa lasten hankinta nuorena nähdään huonona, tulee esiin implisiittisesti itse genreyhteisön kirjoittajien teksteissä (*nuoresta iästä huolimatta*) ja hyvin eksplisiittisesti genreyhteisön ulkopuolisen tekstissä (*tiedätte itsekkin miten järjetöntä tuollainen on*). Genreyhteisön ulkopuolinen kirjoittaja sitoutuu ajatukseen

vahvasti esittämällä lausumansa yksiäänisenä ja toteavana, kun taas genreyhteisön jäsen irtisanoutuu väittämästä.

5.2 Yleinen asennoituminen keskusteluketjussa

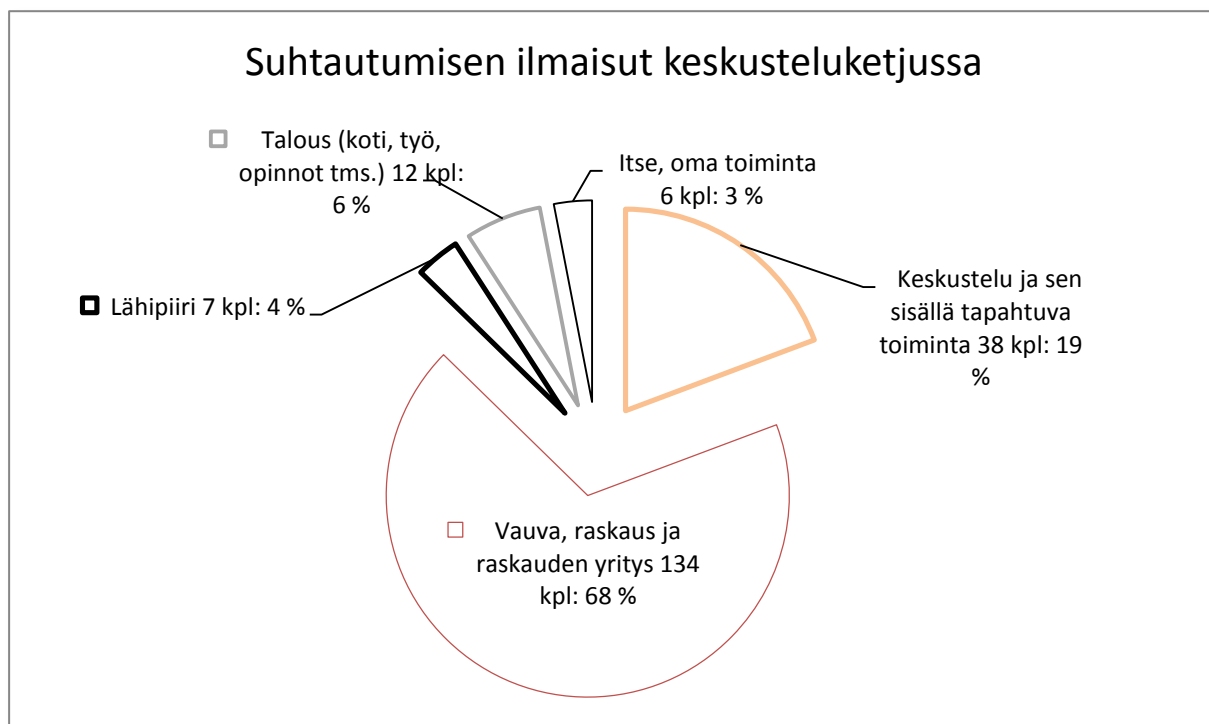
Tässä luvussa analysoin aineistosta esiin tulevia yleisiä asennoitumisia. Aluksi olen koonnut kaikki aineistosta havaitsemani eksplisiittiset asennoitumista osoittavat ilmaukset diagrammeihin havainnollistamaan asennoitumisten jakautumista. Eksplisiittisesti asennoitumista osoittaviksi ilmauksiksi olen laskenut arvottavat ja affektiset kielenaineokset sekä sananvalinnat, jotka selvästi osoittavat asennoitumista joko inhimillistä toimintaa tai asioita ja asiaintiloja kohtaan. Lisäksi analysoin tarkemmin asennoitumisen ilmaisuja ja avaan analyysiprosessiani yksityiskohtaisemmin samojen esimerkkiviestien avulla, joita tarkastelin edellisessä aluvussa. Asennoitumista eksplisiittisesti ilmaisevat kielenaineokset olen **lihavoanut** esimerkeistä ja merkinnyt ne taulukkoon havainnollistaakseni suhtautumisen analyysia. Taulukoin ilmaisut sen mukaan, kuka on suhtautumisen lähde, miten suhtautumista ilmaistaan ja ketä/mitä kohtaan. Merkitsen positiivisen asenteen plus-merkillä (+) ja negatiivisen asenteen miinusmerkillä (-). Lisäksi tarkastelen erikseen konstruktioita, jotka eivät selvästi osoita tietynlaista suhtautumista, mutta joista suhtautuminen implisiittisesti käy ilmi. Nämä kielenaineokset olen *kursivoanut*.

Vaikka teen laadullista tutkimusta, on myös aineistoni tunteista ja asennoitumisesta kerrottujen ilmauksien määrä sekä erilaisten ilmaisutapojen suhde mielenkiintoinen. Jo pelkästään asennoitumisten määrien suhde voi kertoa jotain tutkimastani ketjusta: Suhtautumisen ilmaisujen määrät kutakin aihepiiriä kohtaan kuvaavat ensinnäkin hyvin sitä, millaisista asioista ketjussa keskustellaan. Lisäksi se, onko jotain asiaa kohtaan enemmän positiivista vai negatiivista asennoitumista osoittavia ilmaisuja, kertoo paljon suhtautumisesta kyseessä olevaan asiaan. Jotta voin kuvata paremmin asennoitumisen jakautumista aineistossa, lajittelen suhtautumisen ilmaisut viiteen kategoriaan sen mukaan, mihin aihepiiriin suhtautuminen kohdistuu: 1) perheen perustamiseen, raskauden yritykseen, äitinä olemiseen, vauvoihin sekä näihin liittyviin asioihin ja toimintaan 2) itse keskusteluun ja sen sisällä tapahtuvaan toimintaan 3) taloudelliseen tilanteeseen, kotiin ja koulutukseen liittyviin asioihin ja toimintaan 4) lähipiiriin eli vanhempiin, ystäviin ja puolisoon liittyviin asioihin sekä 5) itseen liittyviin ominaisuuksiin ja omaan toimintaan (keskustelun ulkopuolella).

Suurin osa kirjoittajien tunteiden ja asenteiden ilmaisuista suuntautuu selvimmin ketjun aihepiiriä eli lapsen saamista, äitiyttä ja raskauden yritystä kohtaan. Suurimmassa roolissa

teksteissä onkin luonnollisesti kirjoittajien toive perheen perustamisesta. Näitä ilmauksia las-
kin tekstistä 134 kappaletta. Toiseksi eniten arvottavaa kielenkäyttöä, 34 ilmausta, kohdistuu
aineistossa itse ketjua ja sen sisällä tapahtuvaa omaa tai muiden toimintaa kohtaan. Taloudel-
liseen tilanteeseen, kotiin ja koulutukseen liittyviin asioihin kohdistui 12 ilmausta, puolisoon
ja lähipiiriin 7 ilmausta ja itsen tai omaan toimintaan 6 ilmausta. Nämä laskelmat ovat suun-
taa-antavia, enkä ole ottanut laskuihin mukaan implisiittisesti asennoitumista ilmaisevia kie-
lenaineiksia, joita teksteissä esiintyy runsaasti. Onkin huomioitava, että luvut eivät ole abso-
luuttisia, vaan niiden tarkoitus on pikemmin kuvata keskusteluketjun asennoitumisen ilmapii-
riä.

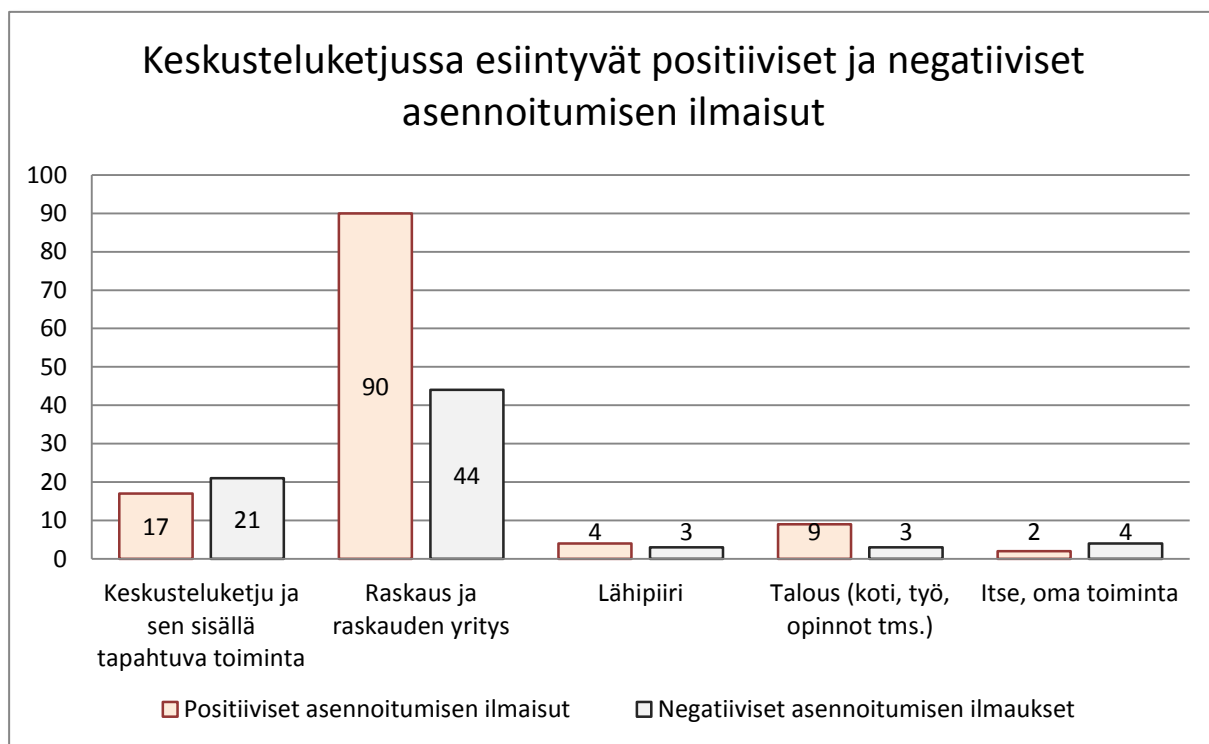
Hahmottelen arvioinnin jakautumista eri osa-alueiden kesken kuviossa 5:

Kuvio 5. Suhtautumisen ilmaisujen jakautuminen Suomi24.fi:n vauvakuumeketjussa.

Kuten kuvioista 5 näkyy, 68 % keskustelusta liittyy aineistossani aihepiiriin, jonka ympärille ketju on muodostunut (raskauteen, raskauden yritykseen ja niihin liittyviin asioihin kuten raskauden alkamista helpottaviin nikseihin ja raskaustesteihin). Tähän verrattuna kaikkea muuta kohtaan asennoitumista nousee esiin marginaalisesti. Mielenkiintoista näissä numeroissa on kuitenkin se, että keskusteluun ja ketjuun liittyviä suhtautumisen ilmaisuja löytyy aineistosta 48 % enemmän kuin kolmeen muuhun pienempään kategoriaan yhteensä. Tämä osoittaa, että myös ketjuun itseensä liittyy huomattavasti – jopa yllättävän paljon – tunteiden ja arvioinnin ilmaisuja.

Suhtautumisen jaottelu positiivisiin ja negatiivisiin ilmaisuihin on myös relevanttia, kun halutaan tietää, *miten* asioihin suhtaudutaan. Kuviossa 6 tulee ilmi, että niin positiivisia kuin negatiivisia tunteita sekä arviointeja raskauden yrittämisestä ja lapsen saamista kohtaan on aineistossa kumpiakin runsaasti:

Kuvio 6. Positiivisten ja negatiivisten ilmaisujen jakautuminen Suomi24.fi:n vauvakuumeketjussa.

Vaikka negatiivisia ilmauksia raskauteen ja raskauden yritykseen liittyen on noin puolet vähemmän kuin positiivisia, negatiivisten ilmaisujen suuri määrä yllättää, sillä raskaus nähdään ketjussa tavoiteltavana ja positiivisena asiana. Ilmaisujen uskoisi siis myös olevan lähinnä positiivisia. Näin ei kuitenkaan ole. Syy selviää tarkastelemalla tarkemmin konteksteja, joissa negatiiviset ilmaisut esiintyvät.

Positiiviset ilmaisut kategoriassa 'raskaus ja raskauden yritys' on suunnattu suoraan raskauden alkamista (esim. *toivottavasti nyt vaan äkkiä tärppäis; meillä ei yritys vielä käynnissä, mutta toivottavasti pian*), lapsia (esim. *olen haaveillut vauvasta jo vuosia; muiden ihmisiä vekarointa; onpahan rakastettu käärö*) ja itse ajatusta perheen perustamisesta (esim. *kovasti halailivat ja onnittelivat*) kohtaan. Negatiiviset suhtautumisen ilmaisut kuuluvat sinänsä myös kategoriaan 'raskaus ja raskauden yritys', mutta suurin osa niistä ei arvota suoraan negatiivisesti juuri raskautta ja sen yrittämistä. Päinvastoin, negatiiviset ilmaisut liittyvät pikemminkin juuri siihen, ettei raskauden yritys olekaan sujunut toiveiden mukaan: Kirjoittajien ilmaistessa

pettymystä, kun raskaus ei ole yrittämisestä huolimatta alkanut (*on jo vähän harmittanutki kun ei heti oo tärpänny; sieltähän ne menkat alkoivat :([masentavaa]*), kun pelko raskauden yrittämisen epäonnistumista kohtaan aiheuttaa stressiä (*saa lisää stressiä aikaan; alkoi taas se raastava menkköjen odottelu*) sekä epäilystä (esim. *vähän kyllä epäilyttää tää homma*). Suoranaista pelkoa liittyy lapsen yrityksen epäonnistumiseen (*pelkään että alkaa hermoilla vielä enemmän jos alkaa esim tikutteleen; pelottaa onko ovikset ja muut kohillaan; testiä en vielä uskalla ostaa*).

Esimerkissä 5 tulee esille, kuinka kirjoittaja antaa positiivisia merkityksiä puhuntansa kohteille. Positiivista asennoitumista osoitetaan vauvaa, lapsen hankintaa, itse paria ja parin elämäntilannetta kohtaan.

- (5) onko muita nuoria pareja jotka yrittävät tai **haaveilevat** vauvasta? olisi **mukava** vaihtaa vähän ajatuksia. laittakaahan tietojanne (ikä,elämäntilannetta, yrityskierrosta, monettako kuumeillette,miten vanhemmat tai kaverit on suhtautuneet ym.) ylös.
itse olen 20 vuotias, mieheni 26vuotias. ajatus on lähtenyt miehen vauvakuumeesta mutta tarttunut pikkuhiljaa minuunkin :) viikko sitten alkoi toinen yrityskierros. elikkä tässä viikon sisään *pitäisi ahkerasti* taas touhuilla :) *molemmat olemme vakituksessa työssä, minä ollut nykyisessä työpaikassani vähän yli kaksi vuotta ja mies on ollut työelämässä jo 7vuotta. että sen suhteen on ihan hyvä* ajankohta vauvoille :)
emme ole kertoneet kellekkään että yritämme vauvaa. minun vanhempani sitä kyllä **kovasti jo toivovat** koska molemmat ovat **todella lapsirakkaita**. olemme olleet yhdessä *jo 5 vuotta* joten nyt on *alkanut kuulua jo kyselyitä että koskas meille tulee perheenisäystä ;)* äidilläni taitaa olla vähän mummokuumetta kun aika moni sen kavereista on tullut hiljattain mummoksi ;) (AnnikaK, 24.9.2010.)

Kuten taulukkoon 5 olen merkinnyt, esimerkin 5 eksplisiittisesti affektiset ilmaukset liittyvät erityisesti vauvaan ja perheen perustamista koskeviin seikkoihin. Kirjoittajan sekä tekstissä esiin tuotujen muiden äänien haaveiden ja toiveiden kohteena on vauva ja perheen perustaminen. Kirjoittajan halun kohteena on tämän lisäksi muiden kirjoittajien kanssa keskusteleminen, jonka lasken positiiviseksi asennoitumiseksi keskustelua kohtaan.

Taulukko 5. Suhtautumisen ilmaukset esimerkissä 5.

Ilmaus	Lähde	Affekti	Arvottaminen (inh)	Arvottaminen (asia)	Kohde
haaveilevat	AnnikaK	+halu			vauva
olisi mukava	AnnikaK	+halu			keskustelu
ahkerasti	AnnikaK		+kyvykkyys		pari
hyvä	AnnikaK			+arvo	ajankohta
toivovat	vanhemmat	+halu			vauva
lapsirakkaita	AnnikaK		+normaalius/ soveliaisuus		vanhemmat

Vauvaan ja keskusteluun liittyvät tunteiden ilmaisut *haaveilevat, toivovat ja olisi mukava* kuvaavat siis lähteen tunnetta vauvaa ja keskustelua kohtaan. Tunteidenilmaisut on esitetty mentaalisisinä prosesseina, jotka kuvaavat tunnetta sisäisenä toimintana. Tunneilmaisujen esitystavoista on vaikea tehdä päätelmiä, mutta tekstistä syntyy kuva, että halu hankkia lapsi on sisäisesti motivoitu tarve. Puhunnassa oleviin ihmisiin ja asioihin kohdistuva suhtautumisen ilmaiseminen sen sijaan esitetään inhimillisen arvottamisen ja asia-arvottamisen keinoin. Ihmisiä ja asioita arvioidaan siis tässä suhteessa sosiaaliseen normistoon.

Kirjoittaja arvottaa tekstissään itse paria (itseään ja kumppaniaan), perheen perustamisen ajankohtaa sekä vanhempiaan. Kirjoittajan vanhempia arvioidaan tekstissä lausumalla *molemmat ovat todella lapsirakkaita*. Yhteiskunnallisesti lapsirakkautta pidetään normaalina, positiivisena piirteenä ja vanhempien toiveiden esittäminen voimistaa osaltaan tekstin positiivista suhtautumista lasten hankintaan. Tämä rakentaa tekstissä kuvaa myös siitä, että parisuntaan kohdistuu myös ulkopuolisia toiveita ja odotuksia sekä toisaalta toisintaa positiivista suhtautumista perheenperustamiseen – kaikki tekstin äänet suhtautuvat positiivisesti lasten hankintaan.

Lausumassa *pitäisi ahkerasti taas touhuilla* tapaa ilmaiseva adverbi *ahkerasti* osoittaa sen sijaan pariskunnan omaa kyvykkyyttä ja on siten positiivisesti arvottava lausuma. Ahkeruus on yhteiskunnallisesti arvostettua, ja tässä yhteydessä se antaa myös *touhuilulle* eli seksin harrastamiselle positiivisen konnotaation – tässä yhteydessä seksi näyttäytyy tarpeellisena, hyväksyttynä ja sanan *touhuilla* voi ajatella häivyttävän seksiin liittyvää eroottista puolta. Adverbi *taas* sen sijaan ilmaisee toistuvuutta (VISK § 651), ja sen voi ajatella korostavan osaltaan puhunnan kohteen kykenevyyttä. Tällä lausumalla kirjoittaja antaa positiivista arvoa niin omalle toiminnalleen kuin itse perheen perustamiselle. Lisäksi nesessiivinen modaaliverbi *pitäisi* ilmaisee velvollisuutta tai pakkoa (VISK § 457), minkä voi ajatella antavan tässä tapauksessa lausumalle vieläkin enemmän positiivista arvottamista: Tämä on velvollisuus, tämä on siis yhteiskunnallisesti hyväksyttävää. Toki koko lausuma tulee tulkita ensisijaisesti niin, että nesessiivirakenne ja sana *ahkera* viittaavat siihen, että raskautta pyritään kovasti saattamaan alkuun. Toisaalta lausuman jälkeen lisätty silmää vinkkaava tunneikoni ;) antaa lausumalle samanlaisen konnotaation kuin silmänisku kasvotusten: lausuma voitaisiinkin tulkita humoristisesti heitetyksi kommentiksi. Sanavalinnat kuitenkin sävyttävät myös puheessa olevia asioita ja puhunnan kohdetta.

Perheenperustamissuunnitelmia kirjoittaja perustelee sosiaalisilla ja taloudellisilla seikoilla. Työsuhteisiin viittaava lausuma *molemmat olemme vakituksessa työssä – – sen suhteen*

on ihan hyvä ajankohta ei ole pelkästään itsensä esittelyä, vaan sen voi tulkita myös inhimillisen toiminnan arviointina ja arvottamisena. Tekstissään kirjoittaja toistaa ja arvottaa positiivisesti yhteiskunnallisesti arvostettuja ja tavoiteltavia asioita: Lausumassa *molemmat olemme vakituksessa työssä* nostetaan vakituksessa työssä olo yhdeksi perheen perustamisen oikeuttajaksi. Lisäksi kirjoittaja kertoo miehensä olleen työelämässä *jo 7 vuotta*, jossa temporaalinen partikkeli *jo* voidaan tulkita paitsi ajan kulumista merkitsevänä partikkelina, myös sitä erityisesti alleviivaavana ja korostavana. Ilman partikkelia *jo* virkettä voisi pitää melko neutraalina toteamuksena, mutta alleviivaamalla työssäolon kestoa kirjoittaja merkityksellistää myös subjektin yhteiskunnallisesti arvostetuksi.

Kirjoittaja kertoo tekstissään myös parisuhteen taustoja, mistä myös paljastuu epäsuorasti asennoitumista. Lausumalla *olemme olleet yhdessä jo 5 vuotta* kirjoittaja paitsi esittelee omaa elämäänsä, myös korostaa parisuhteen kestoa samaan tapaan *jo*-partikkelia käyttäen kuin edellisessä kappaleessa esitetyssä analyysissa. Lisäksi kirjoittaja esittää lausumassa *joten nyt on alkanut kuulua jo kyselyitä että koskas meille tulee perheellisäystä* kausaalisuhdetta edelliseen lausumaan merkitsevällä *joten*-partikkelilla, että itse asiassa perheen perustaminen on luonnollinen jatkumo vakaalle parisuhteelle. Vakituinen parisuhde esitetään siis, jos ei aivan vaatimuksena lapsen hankintaan, niin ainakin jonkinlaisena lasten hankintaan kausaalisuhteen saavana asiana: yhdessäoloaika korreloi jollain tapaa odotusta lapsen hankkimisesta, ja tekstissä syntyy kuva tavallaan luonnollistuneesta ajankohdasta perheen perustamiselle.

Vakituinen työ- ja parisuhde saa tekstissä positiivisia arvoja ja niistä kirjoittamalla rakennetaan myös positiivista ja kykenevää kuvaa itse kirjoittajasta ja pariskunnasta. Huomionarvoista tässäkin kohtaa on, että edellä kuvattu arvottaminen voi tapahtua tiedostamatta. Kirjoittaja ei välttämättä itse ajattele arvottavansa omaa toimintaansa, vaan heijastaa tekstissään yhteiskunnassa yleisesti vallalla olevia arvoja. Vaikka luultavasti oman toiminnan positiivinen arvottaminen edellä mainituin keinoin on ainakin osittain tietoista, voi yhteiskunnassa vallalla olevien arvojen toisintaminen olla tiedostamatonta.

Samankaltaista yhteiskunnan arvoja toistavaa arvottamista ilmenee myös esimerkissä 6, jossa asennoituminen erityisesti pariskunnan ikää kohtaan tulee voimakkaasti esille:

(6) Täällä myös!

Täällä myös yksi erittäin paha kuumeilija! Minulla ja poikaystävälläni ikää (**vas-ta**) 18 vuotta ja ollaan nuoresta iästä **huolimatta** päätetty lähteä yrittämään :)
Vauvan tullessa olisimme **kuitenkin** 19 vuotiaita.
Molemmilla ollut tosi kauan hirvuihin vauvakuume ja molemmat ollaan oltu

aina sitä mieltä, että lapset tulee jo nuorella iällä. Parin läheisen ystävän kanssa olen asiasta puhunut ja olivat kyllä erittäin **innoissaan** kunhan pääsivät **ensihämmästyksistään** :P Sanoivat **etteivät muilta asiaa hyväksyisi vielä** mutta olen kuulemma heidän mielestään (ja omastanikin) niin **erilainen** kuin muut ikäisemme. Kovasti **halailivat** ja **onnittelivat** ja lupasivat auttaa niin paljon kuin pystyvät!

Vanhemmilta ollaan vähän (ja vähän enemmänkin) udeltu mielipiteitä ja ilmeisesti vauvauutiset olisivat **positiivisia** :) *Poikaystäväni vanhemmat vihjailevat myös kovasti ;)* *Rahapuoli ei tule olemaan este*, kunhan järkeillään samaan malliin kuin tähänkin mennessä.

Seuraavasta kierrosta lähtee siis yrittäminen ja kovin ollaan **täpinöissä!** Mites teillä, onko tullut "raskausoireita" kovan toivon tuloksena? Entä käytättekö jotain niksejä että tärppäisi helpommin? :) jotain ruokia jne? (maria321 25.9.2010, viesti no. 4.)

Lausumassa *minulla ja poikaystäväilläni ikää (vasta) 18 vuotta ja ollaan nuoresta iästä huolimatta päätetty lähteä yrittämään* kirjoittaja tuo esiin kielteistä suhtautumista nuorta ikää kohtaan. Vaikka pariskunta on nuorella iällä päättänyt perustaa perheen, ja vaikka viestissä tulee esiin myös kirjoittajan positiivinen suhtautuminen nuoriin vanhempiin, tulee näistä kirjoittajan lausumista esille myös kielteinen suhtautuminen. Ajan ilmaukseen liittyvänä fokuspartikkelina *vasta* merkitsee 'ei vielä; ei ennen kuin' (VISK § 826), mikä lausumassa *vasta 18 vuotta* antaa mielikuvan, että 18 vuotta *ei vielä* ole tarpeeksi – tässä tapauksessa perheen perustamiseen. Tulkintaa tukee samassa lausumassa esiintyvä kielteinen infinitiivi *huolimatta*, joka implikoi, että 18 vuoden ikä olisi peruste olla hankkimatta vielä jälkikasvua, mutta he eivät aio tätä perustetta ottaa huomioon. Nuoreen ikään negatiivisesti suhtautuvaa arvottamista tukee myös lausuma *Vauvan tullessa olisimme kuitenkin 19 vuotiaita*. Lausumalla kirjoittaja oikeuttaa lapsen hankintaa sillä, että vauvan syntyessä pariskunta olisi vanhempi kuin kirjoitushetkellä. Vanhempi ikä nostetaan siis positiivisempaan valoon kuin nuori ikä, vaikka eroa onkin vain yksi vuosi.

Lausumassa *pääsivät ensihämmästyksistään* taas tulee esiin ystäväpiirin negatiivinen suhtautuminen nuorta ikää kohtaan, joskin kyseessä on lievä ilmaus. Lausuma ei sinänsä sisällä suoraa negatiivista arvottamista nuorta ikää kohtaan, mutta esimerkin semanttinen prosodia – se, miten aiemmassa ja tulevassa tekstissä esitetyt kannat ovat värittäneet koko tekstiä – antaa näin ymmärtää. Tunnetila *hämmästyys* voi saada sekä positiivisen että negatiivisen merkityksen, ja tässä kontekstissa viestin semanttisen prosodian synnyttämä niin sanottu merkitysaura ohjaa tulkitsemaan sanan merkityksen negatiiviseksi. Ystävien negatiivinen suhtautuminen ikään näkyy esimerkiksi lausumassa *Sanoivat etteivät muilta asiaa hyväksyisi vielä mutta olen kuulemma heidän mielestään (ja omastanikin) niin erilainen kuin muut ikäisemme,*

jossa ystävien hyväksyntä, tai paremminkin sen puute, nuoria vanhempia kohtaan tulee eksplisiittisesti ilmi. Perheen perustaminen ei siis tämänkään lausuman mukaan ole hyväksyttävää 18-vuotiaana, ellei kyseinen henkilö ole merkittävästi stereotyyppisestä nuoresta eroava yksilö. Lopulta kirjoittaja oikeuttaakin pariskunnan lapsenhankintasuunnitelmia lausumalla *mutta olen kuulemma heidän mielestään (ja omastanikin) niin erilainen kuin muut ikäisemme*. Lausumassa pariskunnan kyvykkyyttä korostetaan irtisanomalla pariskunta muista nuorista, jotka eivät ikänsä puolesta sovi vanhemmiksi. Lausumalla siis toisaalta arvotetaan pariskuntaa itseään positiivisesti esittämällä heidät kyvykkäiksi (verrattuna muihin nuoriin), mutta toisaalta se heijastaa negatiivista suhtautumista nuoria vanhempia kohtaan.

Esimerkissä 6 negatiiviset arvioinnit liittyvätkin juuri ikään. Sen sijaan raskauteen ja vauvaan liittyvät arvioinnit ovat kaikki positiivisia, kuten taulukosta 6 voi nähdä:

Taulukko 6. Suhtautumisen ilmaisut esimerkissä 6.

Ilmaus	Lähde	Affekti	Arvottaminen (inh)	Arvottaminen (asia)	Kohde
vasta 18 vuotta huolimatta	maria321		-normaalius		pari/ikä
olisimme kuitenkin 19 vuotiaita innoissaan	maria321		-normaalius		pari/ikä
ensihämmästyksissään	maria321 ystävä	+ilo	+normaalius		pari/ikä raskauden yritys
eivät hyväksyisi erilainen halailivat ja onnittelivat	ystävät ystävä	+/- hämmennys	-uskottavuus +kykenevyys		pari/ikä maria321
positiivisia kovin ollaan täpinöissään	ystävät vanhemmat	+ilo		+arvo	raskauden yritys raskaus
	maria321	+ilo			raskauden yritys

Positiivinen asennoituminen tekstissä on esitetty edellisen esimerkin tapaan tunteiden ilmaisuilla mentaalisenä prosessina (*olivat kyllä erittäin innoissaan*), epäsuorasti (*kovin ollaan täpinöissä*) sekä tekemisenä (*kovasti halailivat ja onnittelivat*). Raskaasuutiset taas määritellään poikkeuksellisesti asia-arvottamisen keinoin. Sekä esimerkissä 5 että esimerkissä 6 vauvaan ja lapsen hankintaan suuntautuvat ilmaisut on siis esitetty lähinnä tunteiden ilmaisuilla, kun taas itseen ja muihin ihmisiin suhtautuminen on esitetty inhimillisen toiminnan arvottamisena. Lisäksi positiiviset ilmaisut kohdistuvat suurimmilta osin perheen perustamiseen ja negatiiviset ilmaisut koskevat inhimillisen toiminnan arvottamista, pariskunnan ikää.

Esimerkki 7 on poikkeuksellinen paitsi edellisessä aluvuossa esiin tulleelta sitoutumiseltaan myös asennoitumiseltaan. Viesti sisältää ainoastaan negatiivista asennoitumista, mutta

kuten esimerkeissä 5 ja 6 negatiivinen asennoituminen kohdistuu inhimillisen toiminnan arvottamiseen.

(7) **hyvä ihme...**

Ihan oikeesti ipanat! unohtakaa noi teidän "haaveet" nyt muutamaksi vuodeksi ja eläkää lapsina/nuorina vielä. ehditte sitten 10-20 vuoden päästä ajatella asiaa uudelleen. tiedätte itsekkin miten järjetöntä tuollainen on! (teinin äiti 27.9.2010, viesti no. 18.)

Taulukko 7. Suhtautumisen ilmaiset esimerkissä 7.

Ilmaus	Lähde	Affekti	Arvottaminen (inh)	Arvottaminen (asia)	Kohde
hyvä ihme... ihan oikeasti	teinin äiti	-ihmetys			keskustelu
ipangat	teinin äiti		-kykenevyys		genreyhteisön jäsenet
järjetöntä	teinin äiti		-kykenevyys/ -normaalius		perheen perustamisesta haaveilu

Esimerkkiviestin otsikkona oleva kiteytynyt konstruktio *hyvä ihme* on affektinen huudahduslauseenkaltainen ilmaus, joka kuvaa ihmettelyä (VISK § 890). Ilmaus voi saada sekä positiivisen että negatiivisen merkityksen, mutta tässä tapauksessa konteksti kallistaa merkityksen negatiiviseksi. Ilmausta seuraakin hyvin negatiivinen suhtautuminen muualla tekstissä. Moititivassa puhutteluilmaisussa (ks. VISK § 1078) *Ihan oikeesti ipanat* kirjoittaja käyttää negatiivissävytteistä kutsumaa muista ketjun kirjoittajista. *Ipana* ei itsessään välttämättä ole negatiivinen substantiivi, vaan se on Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *ipana*) mukaan 'leikillinen ilmaus pikkulapsesta'. Kontekstissa sana luo lausumaan kuitenkin negatiivisen merkityksen: Lausuman alussa käytetyn kiteytyneen ilmauksen *ihan oikeesti* voisi tulkita kannanottona ja päivittelylausekkeena (VISK § 879), ja sen voi ajatella olevan kiteytynyt affektinen ilmaus, joka koostuu kahdesta intensiteettisanasta ja kuvaa kirjoittajan turhautumista. Ilmausta käytetään yleensä puhekielessä, kun toivottua toimintaa ei ole ensimmäisillä pyynnöillä saatu aikaiseksi, esim. *ihan oikeasti, tule alas sieltä katolta*. Usein lausumaan liitetään myös partikkeli *nyt* tai *hei*, kuten puhutteluilmaisuuun monesti liitetään (VISK § 1078), esim. *ihan oikeasti, eikö sana kuulu?* Toisaalta ilmausta *ihan oikeesti* käytetään myös puhtaasti hämmästelytarkoitukseen niin positiivisessa kuin negatiivisessa mielessä, esim. *ihan oikeesti, tää on niin ihanaa!*; *ihan oikeesti, miten toi voi olla noin tyhmä?* (vrt. VISK § 879 *ihan tosi*). Samalla kirjoittaja siirtää lausumassa pikkulapsen piirteitä genreyhteisön jäsenille, minkä voisi ajatella negatiivisena arviona genreyhteisön jäseniä kohtaan – lausuman voi ajatella implikoivan, että genreyhteisön jäsenet ovat kykenemättömiä pitämään huolta edes itsestään.

Lausuma *tiedätte itsekkin miten järjetöntä tuollainen on* arvottaa genreyhteisön toimintaa eksplisiittisesti normaalista poikkeavaksi. Lausumassa perheen perustamisesta haaveilu nuorella iällä tuomitaan jyrkästi ja arvotetaan inhimillistä toimintaa voimakkaan negatiivisesti adjektiivilla *järjetöntä*. Lisäksi lausuman *tiedätte itsekkin* voi ajatella korostavan *järjettömyyttä*, sillä järjettömästä toiminnasta tekee vielä järjettömämpää se, että tekijä toimii tietoisesti. Lausuma *ehditte sitten 10-20 vuoden päästä ajatella asiaa uudelleen* taas implikoi kärsimättömyyttä, jonka voi tulkita negatiiviseksi kykenevyyden arvioksi – onhan kärsimättömyys myös piirre, joka kuuluu pikkulapselle, mihin viestin kirjoittaja viittaa aiemminkin tekstissään. Lisäksi tämä lausuma antaa ymmärtää, että genreyhteisön jäsenet ovat vähintään 10 vuotta liian nuoria perustamaan perhettä.

Lisäksi kirjoittajan valinta kirjoittaa substantiivi *haaveet* lainausmerkkeihin lausumassa *unohtakaa noi teidän ”haaveet”* tuo negatiivisen konnotaation lausumaan. Kuten edellisessä alaluvussakin tulee ilmi, lainausmerkkien voisi toki ajatella merkitsevän sanan suoraa siteeraamista. Koska lainausmerkit ovat yksittäisen sanan tai lausekkeen ympärillä keskellä kertontaa, niillä on kuitenkin usein muu tehtävä kuin puhdas siteeraaminen, kuten kirjoittajan ironisoivan asenteen esiin tuominen (VISK § 1460). Semanttinen prosodia tukee jälkimmäistä tulkintatapaa, ja kirjoittajan tarkoitus onkin luultavasti saattaa genreyhteisön jäsenten haaveet kyseenalaisiksi.

Esimerkissä 8 ketjun aloittaja esittää vastakkaista asennoitumista vastauksena aiempaan viestiin. Genreyhteisön ulkopuoliseen jäseneseen ei kohdisteta eksplisiittistä arvottamista, mutta asennoituminen tulee epäsuorasti ilmi. Genreyhteisön jäseniä sen sijaan arvotetaan positiivisesti niin suoraan kuin epäsuoraankin.

- (8) eiköhän jokainen meistä täällä **tiedä paremmin** oman elämäntilanteensa milloin on hyvä aika alkaa tehdä perheenisäystä. *jos et sattunut huomaamaan* niin suurin osa meistä on **yli kahdenkymmenen ja naimisissa**. että **eiköhän kyse ole aikuisista ihmisistä**. (ap 28.9.2010, viesti no. 19.)

Taulukko 8. Suhtautumisen ilmaisut esimerkissä 8.

Ilmaus	Lähde	Affekti	Arvottaminen (inh)	Arvottaminen (asia)	Kohde
tiedä paremmin	alkup. kirjoittaja (ap)		+kyvykyys		genreyhteisön jäsenet
yli kahdenkymmenen ja naimisissa	ap		+kyvykyys		genreyhteisön jäsenet
eiköhän kyse ole aikuisista ihmisistä	ap		+kyvykyys		genreyhteisön jäsenet

Positiivinen asennoituminen genreyhteisön jäseniä kohtaan tulee esiin lausumissa *eiköhän jokainen meistä täällä tiedä paremmin, suurin osa meistä on yli kahdenkymmenen ja naimisissa* sekä *eiköhän kyse ole aikuisista ihmisistä*, joissa kaikissa genreyhteisön jäsenten kyvykkyyttä arvioidaan positiivisesti. Ensimmäisessä lausumassa arvottavana sanana toimiva komparatiivi *paremmin* liittyy inhimillisen toiminnan arvioimiseen, ja genreyhteisön jäsenet esittävät kyvykkäinä – ainakin suhteessa edelliseen kirjoittajaan. Kahdessa jälkimmäisessä lausumassa kirjoittaja esittää genreyhteisön jäsenet kyvykkäiksi vedoten ikään ja kypsyyttä osoittaviin seikkoihin. Kyse on samankaltaisesta arvottamisesta kuin esimerkissä 6. Tässäkin tapauksessa genreyhteisön jäseniä arvotetaan positiivisesti iän kautta, mutta samalla alaikäiset nuoret äidit ja isät toimivat lausumassa negatiivisena vertailukohtana.

Lausumassa *eiköhän jokainen meistä täällä tiedä paremmin* komparaation vertauskohtana on implisiittisesti puhunnan kohde. Lausuma myös siis toisaalta implikoi, että kirjoittaja ei ajattele edellisen viestin kirjoittajan olevan yhtä kykenevä arvioimaan tilannetta kuin genreyhteisön jäsenet ovat. Tällä lausumalla kirjoittaja siis samalla arvottaa toisaalta genreyhteisön jäseniä positiivisesti ja toisaalta yhteisön ulkopuolista kirjoittajaa negatiivisesti. Retoriseksi tulkittavassa lausumassa *jos et sattunut huomaamaan* ei myöskään tapahdu eksplisiittistä arvottamista, mutta kuten alaluvussa 4.1 totesin, kyseinen konstruktio saakin itse asiassa useamman mahdollisen tulkinnan: puhuteltava on joko huomannut kirjoittajan esittämän asian, mutta tietoisesti sivuuttanut sen ajaessaan omaa kantaansa tai puhuteltavan *olisi pitänyt* huomata kirjoittajan esittämä seikka, mutta jostain syystä puhuteltava ei ole sitä huomannut. Kun otetaan huomioon lisäksi edellisen lausuman tuottama negatiivinen asennoituminen puhuteltavaa kohtaan, voidaan tämä lausuma tulkita niin, että se implikoi puhunnan kohteen jättäneen seikan huomiotta joko silkkää ilkeyttään tai lukutaidottomuuttaan. Näin ajatellen myös lausuman *jos et sattunut huomaamaan* voi tulkita genreyhteisön ulkopuolista kirjoittajaa negatiivisesti arvottavaksi ilmaukseksi.

Raskautta ja raskauden yritystä kohtaan osoitetut positiiviset tunteiden ilmaisut liittyvät useimmiten halun ja onnellisuuden kategorioihin, ja niitä ilmaistaan suurelta osin mentaalina reaktioina, kommentteina ja tekemisen ilmaisuina. Negatiiviset tunteiden ilmaukset sen sijaan liittyvät suurimmilta osin turvallisuuden tunteeseen. Ylivoimaisesti suurin osa näistä negatiivisista ilmauksista on ilmaistu mentaalina reaktioina tai prosesseina. Analyysin perusteella voisi siis sanoa, että yleisesti ketjussa suhtaudutaan äitiyteen ja raskauteen positiivisesti. Perheen perustaminen nähdään haluttavana ja yhteiskunnallisesti hyväksyttävänä sekä arvostettuna asiana, mikä näkyy sekä kirjoittajien omasta suhtautumisesta että tekstissä kai-

utetuissa ulkopuolelta tulevissa äänissä. Toisaalta äitiyteen ja raskaaksi tulemisen prosessiin liittyy kuitenkin paljon pelkoja ja epävarmuutta. Tämä selittää negatiivisten ilmausten suurta määrää ja toisaalta tukee voimakkaasti ajatusta, että äitiyskeskustelujen genre on kirjoittajille tärkeä vertaistuen foorumi.

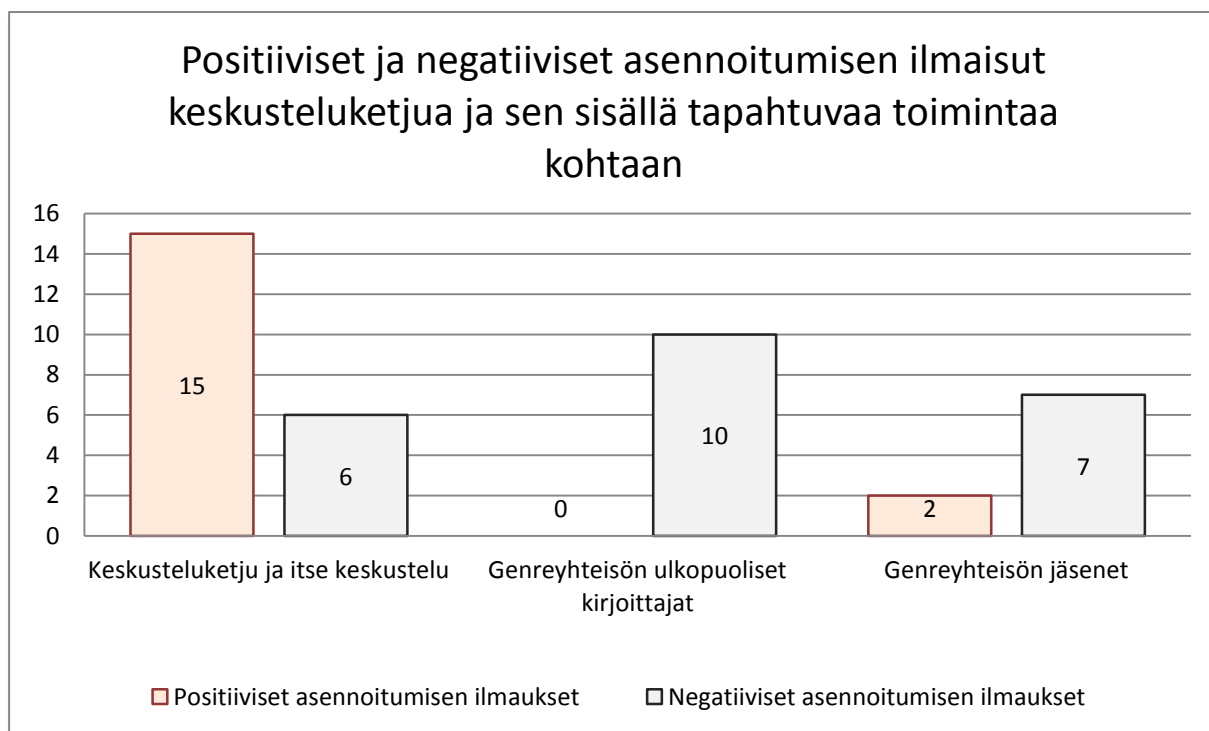
5.3 Suhtautuminen keskusteluketjun genreen ja sen sisäiseen toimintaan

Edellisissä alaluvuissa olen tarkastellut suhtautumista ja sitoutumista yleisesti aineistossa puheessa oleviin asioihin. Tässä alaluvussa siirryn analysoimaan tarkemmin, mihin ja millä tavalla suhtautumista osoitetaan itse keskusteluketjuun ja sen sisäiseen toimintaan sekä sitä, mitä tämä paljastaa suhtautumisesta keskusteluketjun genreen.

Analysoimastani aineistosta löytyy yhteensä 34 ilmausta, joissa genreyhteisön jäsenistä lähtöisin oleva ketjuun ja sen sisällä tapahtuvaan toimintaan kohdistuva arvottaminen tulee eksplisiittisesti ilmi. Aineistosta löytyy myös muutama genreyhteisön ulkopuolisesta kirjoittajasta lähtöisin oleva arvottamisen ilmaus. Nämä olen merkinnyt taulukkoon 7. Lisäksi ketjusta löytyy myös melko paljon ilmauksia, jotka implisiittisesti osoittavat asennoitumista genreä ja sen sisällä tapahtuvaa toimintaa kohtaan. Itse genreen ja genren sisällä tapahtuvaan toimintaan, niin genreyhteisön jäseniin että sen ulkopuolisiin kirjoittajiin, liittyvää suhtautumista löytyy siis yllättävänkin runsaasti. Kuten luvun 4.2 kuvioista 6 voi nähdä, genreen liittyvä (eksplisiittinen) suhtautuminen jakautuu niin, että negatiivisten suhtautumisten ilmauksia esiintyy hieman enemmän kuin positiivisia.

Eksplisiittisten negatiivisten suhtautumisten ilmausten kohteena on useimmiten genreyhteisön ulkopuolinen kirjoittaja, ja positiiviset suhtautumisen ilmaisut liittyvät keskustelun aktiivisuuteen, genreyhteisön jäseniin sekä keskusteluketjuun kirjoittamisympäristönä. Silti myös itse ketjuun ja genreyhteisön jäseniin liittyvää negatiivista suhtautumista ilmenee yllättävän runsaasti. Suhtautumisen ilmausten jakautumista kuvaan kuviossa 7. Kuten kuviossa näkyy, negatiiviset suhtautumisen ilmaukset ovat jakautuneet keskusteluketjun ja itse keskustelun asia-arviointiin (*keskusteluketju ja itse keskustelu*), genreyhteisön ulkopuolisen keskustelijan toiminnan arviointiin (*genreyhteisön ulkopuoliset kirjoittajat*) sekä genreyhteisön jäsenten toiminnan arviointiin (*genreyhteisön jäsenet*), mutta positiivinen arvottaminen painottuu lähes täysin keskusteluketjun ja keskustelun arviointiin:

Kuvio 7. Positiiviset ja negatiiviset arvottamisen ilmaisut ketjua/ketjun sisällä toimimista kohtaan Suomi24.fi:n vauvakuumekeijussa.

Vaikka olenkin kiinnostunut erityisesti keskusteluketjun ja sen genren arvottamisesta, on genreyhteisön jäseniin sekä sen ulkopuolisiin kirjoittajiin kohdistuvan suhtautumisen tutkiminen tärkeää, sillä havaintoni mukaan genreä arvotetaan erityisesti genreen kirjoittaviin suuntautuvan inhimillisen arvottamisen kautta. Havainnollistan genreen liittyviä suhtautumisen ilmaisuja tarkemmin taulukossa 7, johon olen kerännyt aineistossani esiintyvät genreä kohtaan ilmenevät eksplisiittiset suhtautumisen ilmaisut. Epäsuoria ilmaisuja analysoin esimerkkikatkelmien avulla. Samoin kuin edellisessä kappaleessa, taulukoin ilmaisut sen mukaan, kuka on suhtautumisen lähde, miten suhtautumista ilmaistaan ja ketä tai mitä kohtaan suhtautumista ilmaistaan. Merkitsen positiivisen asenteen plus-merkillä (+) ja negatiivisen asenteen miinus-merkillä (-).

Taulukko 9. Genreä kohtaan ilmenevät suhtautumisen ilmaisut vauvakuumekeijussa.

Ilmaus	Lähde	Affekti	Arvottaminen (inh)	Arvottaminen (asia)	Kohde
mukava	AnnikaK			+laadukkuus	keskustelun aktiivisuus
kiva (jänskättää)	maria321			+vaikutus	keskustelu
ihanaa	zuzk			+laadukkuus	keskustelu
ois kivaa	zuzk	+halu			keskustelu
kiva	maria321			+laadukkuus	keskustelun aktiivisuus
huoh	terhinennn	-onnel.			genren ulkopuolinen
huono	terhinennn			-laadukkuus	keskustelu
kaikenmaailman	terhinennn		-normaalius		genren ulkopuolinen
katkerat	terhinennn	-onnel.			genren ulkopuolinen
idiootit	terhinennn		-kyvykkyys		genren ulkopuolinen
todella sääliittäviä juttujaan	terhinennn			-vaikutus	genren ulkopuolisen teksti
provoja vaan	maria321		-todenm.		genren ulkopuolinen
ihanaa	Filena			+laadukkuus	keskustelun aktiivisuus
on kiva	zuzki			+laadukkuus	keskustelu
mukava	Eliza++			+laadukkuus	keskustelu
ipangat	teinin äiti		-kyvykkyys		genreyhteisön jäsenet
järjetöntä	teinin äiti		-kyvykkyys/ -normaalius		genreyhteisön jäsenet
vanha kääkkä	kyllästyny!	-onnel.	-kyvykkyys		genren ulkopuolinen
helv...n katkera	kyllästyny!				genren ulkopuolinen
vanha rouva	kyllästyny!		-kyvykkyys		genren ulkopuolinen
ei nää neidit oo yh- tään hukkateillä	kyllästyny!		+kyvykkyys		genreyhteisön jäsenet
sinä olet (hukkateillä)	kyllästyny!		-kyvykkyys		genren ulkopuolinen
HÄPEÄ!	kyllästyny!	-tyytyv.	-asiallisuus		genren ulkopuolinen
voi pahus	zuzk1			(-laadukkuus)	keskustelupalsta
tökkii	zuzk1			-laadukkuus	keskustelupalsta
ihan P...	zuzk1			-laadukkuus	keskustelupalsta
ei oo parempaakaan tekemistä	maria321		-kyvykkyys	(-arvo)	keskustelu / (genreyh- teisön jäsen)
kiva	Eliza++			+laadukkuus	keskustelu
kiva	maria321		+kyvykkyys	+laadukkuus	keskustelu
uskaltautunu	maria321				genreyhteisön jäsen
ihana	annimu			+laadukkuus	keskustelupalsta
aktiivinen	annimu			+laadukkuus	keskustelu
mielelläni	sunflowers			+vaikutus	keskustelu
oho	maria321			+vaikutus	keskustelun aktiivisuus
ihanaa	maria321			+laadukkuus	keskustelun aktiivisuus
anteeksi pitkä kirje enkä tiedä, kannattiko	pikkukuume			-tasapaino	keskustelu
edes kirjoittaa	pikkukuume		-soveliaisuus	(-arvo)	genreyhteisön jäsen/ (keskustelu)
höpöttään	maria321		-uskottavuus	(-arvo)	-/-
höpötellä	zusk1		-uskottavuus	(-arvo)	-/-

Kuten taulukosta ilmenee, genren ja sen sisällä tapahtuvan toiminnan arvottamisessa ihmillisen toiminnan arviointi liittyy enimmäkseen kyvykkyyden ja normaaliuden arviointiin. Genreyhteisön jäseniin kohdistuu sekä positiivista että negatiivista asennoitumista. Positiivinen asennoituminen genreyhteisön jäseniä kohtaan on lähtöisin jäsenistä itsestään, kun taas negatiivista arviointia esittävät niin genreyhteisön jäsenet itse kuin genreyhteisön ulkopuolienkin kirjoittaja. Genreyhteisön ulkopuolinen kirjoittaja arvottaa muita kirjoittajia erityisesti kykenevyyden arvioinnin kautta: Kuten alaluvussa 5.2 esitin esimerkissä 7, genren ulkopuolinen kirjoittaja siirtää pikkulapsen piirteitä genreyhteisön jäsenille kutsumalla heitä *ipanoiksi* ja näin arvottaa heidän kyvykkyyttään negatiivisesti. Lisäksi ulkopuolinen kirjoittaja arvottaa genreyhteisön toimintaa normaalista poikkeavaksi käyttämällä sanaa *järjetön*. Lausumalla *ehditte sitten 10-20 vuoden päästä ajatella asiaa uudelleen* hän esittää negatiivisen kykenevyyden arvion. Lisäksi kirjoittajan valinta kirjoittaa sana *haaveet* lainausmerkkeihin lausumassa *unohtakaa noi teidän "haaveet"* implikoi, että haaveet ovat jollain tapaa vääriä tai eivät "oikeita" haaveita laisinkaan. Näin kirjoittaja mitätöi genreyhteisön kirjoittamisen aiheita ja arvottaa toimintaa negatiivisesti.

Kuten alaluvuissa 5.1 ja 5.2 on tullut ilmi, genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan teksti eroaa aineiston muista teksteistä niin sitoutumiseltaan kuin asennoitumiseltaan, ja siinä käytetty kieli rikkoo genreyhteisön kielenkäytön konventioita. Ei ole ihmeäkään, että genreyhteisön ulkopuolinen kirjoittaja saa genreyhteisön jäseniltä negatiivisia asennoitumisen ilmaisuja, kuten esimerkissä 9 tulee esiin:

(9) *Hyvä teinin äiti*

Kyseessä on vauvakuume palsta. ja koska olet itse teinin äiti tarkoittaa se sitä että itse olet jo **vanha kääkkä**, ja koska luet tätä palstaa niin ilmeisesti vauvakuumeessa, eli et saa enää lapsia, **eli olet helv....n katkera!** kuules vanha rouva, kannattaisiko sinunkin siirtyä oman palstalaistesi pariin. johonki eläke ryhmään vaikka!

tiesitkös että nainen on hedelmällisimmillään 20 vuotiaana. 27 vuotiaana hedelmällisyys alkaa laskemaan pikkuhiljaa... eli **ei nää neidit oo yhtään hukkateillä.**

mutta sinä olet. en ymmärrä miksi tällä palstalla täytyy olla jos ei kestä vauvakuume juttuja! **HÄPEÄ!** (kyllästynyt! 1981 2.10.2010)

Tässä esimerkissä genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan kykenevyyttä arvioidaan kovin sanoin esimerkiksi halventavalla ilmaisulla *vanha kääkkä*. Viestin otsikon *Hyvä teinin äiti* hyvin muodollinen ja kohteliaisuutta ilmaiseva tyyli ei tunnukaan istuvan kirjoituksen sisältöön saati genreyhteisön vapaamuotoiseen ilmaisuun. Tällainen erityisen kohtelias lausuma onkin tulkit-

tavissa ironiseksi: kirjoittaja sanoo aivan muuta kuin tarkoittaa, ja kielteisyys on piilotettu erityisen kohteliaaseen esitystapaan, mikä tekee siitä monitulkintaisen (Rahtu 2006: 1–2). Lopussa viestin tekstissä sanoma onkin hyvin kritisoiva ja negatiivinen. Lausumalla *koska luet tätä palstaa niin ilmeisesti vauvakuumeessa, eli et saa enää lapsia* kirjoittaja leimaa genreyhteisön ulkopuolisen vanhaksi ja hedelmättömäksi ja esittää seuraavassa lausumassa päätelmän, että tämän takia puhuteltava on katkera. Kirjoittaja käyttää poikkeuksellisesti inhimillisen toiminnan arvottamiseen myös affektista ilmausta, jossa hän kuvaa ulkopuolisen kirjoittajan tunnetta, katkeruutta. Ulkopuoliselle kirjoittajalle osoitetussa lausumassa *olet helv...n katkera* tunnetta kuvaavaa sanaa käytetään esittämällä se ominaisuutena. Se siis toimii pikemmin inhimillisen toiminnan arvottamisena kuin tunteen ilmauksena, vaikka se tekstissä onkin ilmaistu tunnesanana. Katkeruus on negatiivinen tunne, ja sen ajatellaan hämärtävän myös tuntijan arvostelukykyä. Tässä tapauksessa ulkopuolisen kirjoittajan kuvaaminen tunnesanalla siis arvottaa tämän kyvykkyyttä negatiivisesti. Kirjoittaja painottaa sanomaa lisäksi käyttäen kirosanaa.

Koko ensimmäinen kappale esimerkkiviestissä 9 keskittyy puhuteltavan iän korostamiseen. Kirjoittaja käyttää puhuteltavan vanhemman iän esiin tuomista välineenä negatiivisen kuvan luomiseen tästä. Lausumassa *kuules vanha rouva, kannattaisiko sinunkin siirtyä oman palstalaistesi pariin. johonki eläke ryhmään vaikka!* kirjoittaja kuvaa puhuteltavaa negatiivisesti iän kautta. Lausuma implikoi, että puhuteltavalla ei kirjoittajan mielestä ole mitään asiaa kyseiseen keskusteluketjuun: hän on liian vanha ja eksynyt väärälle palstalle. *Kuule*-verbin imperatiiviin liittyvä *-s*-partikkeli antaa lausumalle tulkinnan, että sillä ehdotetaan välittömästi noudatettavaa toimintaa. *-S*-partikkeli tuo siihen vetoavan sävyn, ja 2. persoonan preesensmuotoisena lausuma saa direktiivin tulkinnan. (VISK § 838.) Viestin toisessa kappaleessa *-s*-partikkeli liittyy sen sijaan kysymyssanaan, mikä tuo lausumaan lisämerkityksen 'oikein' tai 'oikeastaan' (VISK § 837). Ilmauksen *tiesitkös* takia lausuman voikin tulkita retoriseksi ja muistuttelevaksi samaan tapaan kuin alaluvussa 4.2 analysoimani retoriseksi tulkittava lausuma *jos et sattunut huomaamaan*. Tässä tapauksessa ilmaus *tiesitkös* voi implikoida, että puhuteltavan tulisi tietää kirjoittajan esittämä seikka, mutta puhuteltava ei asiaa tiedä tai hän sivuttaa sen.

Lausumassa *ei nää neidit oo yhtään hukkateillä* kirjoittaja arvottaa genreyhteisöön kuuluvia jäseniä positiivisesti inhimillisen toiminnan arvottamisen kautta: jäsenet eivät ole hukkateillä, he ymmärtävät mistä puhuvat, he siis ovat kyvykkäitä. Lausumassa *mutta sinä olet [hukkateillä]* kirjoittaja sen sijaan arvottaa puhuteltavaa negatiivisesti esittäen hänet vastakoh-

tana genreyhteisön jäsenille: puhuteltava on hukkateillä, hän ei ole kyvykäs. Lausumassa *en ymmärrä miksi tällä palstalla täytyy olla jos ei kestä vauvakuume juttuja!* kirjoittaja arvioi puhuteltavan toimintaa epämääräiseksi/oudoksi (*en ymmärrä*) ja puhuteltavaa henkisesti heikoksi (*ei kestä*). Viestin lopussa oleva imperatiivi *HÄPEÄ!* on muotonsa ja kontekstinsa puolesta tulkittavissa erittäin negatiiviseksi toivotukseksi (VISK § 1647). Toivotuksella kirjoittaja kehottaa puhuteltavaa häpeämään, mikä antaa ymmärtää, että puhuteltavan toiminta on kirjoittajan mielestä epäasiallista/säädytöntä. Esimerkissä 9 kirjoittaja arvottaakin genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan henkistä ja fyysistä kyvykkyyttä hyvin negatiivisesti.

Myös muualla ketjussa genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan kyvykkyyttä arvioidaan negatiivisesti, kuten esimerkeissä 10 ja 11:

(10) **huoh...**

se **huono puoli** tässä nettivertaistuksessa on, että **kaikenmaailman katkerat idiotit** pääsee kommentoimaan väliin **todella säälittäviä** juttujaan, mutta *ei anneta sen häiritä* :) (terhinennn 26.9.2010.)

(11) Niinpä.. *Turha niistä on välittää, selviä provoja vaan! Ollaan vaan huomioimatta, sitähan ne just toivoo että aletaan röyhäämään takas* ;) (maria321 26.9.2010.)

Esimerkissä 10 kirjoittaja suuntaa sanansa muille genreyhteisön jäsenille ja nimeää genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan kirjoitusalueen huonoksi puoleksi. Ilmauksessa *kaikenmaailman katkerat idiotit* tähän viitataan peräti kolmella peräkkäisellä negatiivisen merkityksen saavalla sananvalinnalla. Genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan tekstiä kuvataan adjektiivilla *säälittävä*, jota lisäksi voimistaa intensiteetin ilmaus *todella*. Ilmauksella *todella säälittäviä juttujaan* kirjoittaja siis arvottaa genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan tekstin laadukkuutta ja vaikutusta negatiivisesti arvottaen samalla myös kommentoimansa tekstin kirjoittajaa. Lausuma *Ei anneta sen häiritä* :) implikoi, että genreyhteisön ulkopuolinen kirjoittaja kenties oikeasti häiritsee kirjoittajaa, mutta seikka on niin vähäpätöinen, että hän aikoo sivuuttaa asian ja kehottaa muita genreyhteisön jäseniä tekemään samoin.

Esimerkin 11 kirjoittaja osoittaa samanmielisyyttä edellisen esimerkkitekstin kirjoitukseen ja kutsuu genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan tekstejä *selviksi provoiksi*¹⁴. Lausumassa *selviä provoja vaan!* kirjoittaja siis kyseenalaistaa kirjoittajan totuudenmukaisuuden. Lausumat *turha niistä on välittää* ja *ollaan vaan huomioimatta* implikoivat, etteivät genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan tekstit ole huomion arvoisia: ne eivät siis ole arvokkaita. Lausumassa

---

¹⁴ *Provo* tarkoittaa internetslangilla kirjoittajaa tai viestiä, jonka tarkoituksena on ainoastaan provosoida muita keskusteluun osallistuvia.

sitähän ne just toivoo että aletaan röyhäämään takas ;) genreyhteisön ulkopuolinen esitetään riidanhaluisena, mikä arvottaa tämän asiallisuutta negatiivisesti.

Esimerkeissä 10 ja 11 kirjoittajat eivät suuntaa puhettaan lainkaan genreyhteisön ulkopuoliselle kirjoittajalle, vaan viestit on suunnattu genreyhteisön jäsenille siitäkkin huolimatta, että genreyhteisön ulkopuolinen kirjoittaja on yksi ketjun kirjoittajista ja saattaa palata lukemaan ketjua ja oletettavasti tällöin tulee lukemaan em. viestin. Esimerkin 11 lopussa oleva silmää iskevän hymiön voi tulkita lisäksi positiiviseksi huomionosoitukseksi genreyhteisön jäsenille. Genreyhteisön ulkopuolinen kirjoittaja sivuutetaan luultavasti siis hyvin tietoisesti, mikä osaltaan osoittaa negatiivista suhtautumista tätä kohtaan. Genreyhteisön ulkopuolista kirjoittajaa kohtaan suhtaudutaan ketjussa siis erittäin negatiivisesti, ja tämän henkistä sekä fyysistä kykenevyyttä, asiallisuutta/säädyllyisyyttä ja uskottavuutta arvotetaan negatiivisesti.

Genreyhteisön sisällä tapahtuvaan toimintaan liittyvät positiiviset inhimillisen toiminnan arvioinnit sen sijaan kohdistuvat genreyhteisön jäseniin ja ovat lähtöisin genreyhteisön jäsenistä. Kuten edellä on tullut ilmi, eksplisiittisesti positiivinen asennoituminen tulee esiin lausumassa *eiköhän jokainen meistä täällä tiedä paremmin*. Tässä lausumassa genreyhteisön jäsenet esitetään kyvykkäinä, ainakin suhteessa edelliseen kirjoittajaan. Eksplisiittistä positiivista asennoitumista inhimillistä toimintaa kohtaan löytyy vain kaksi, joista toinen tulee ilmi esimerkissä 12:

(12) **Kiva** kun tänne on taas **uskaltautunut** joku uus kirjottelee! :) *ilmottelehan sitten pikasesti tännekin mitä testi näyttää ;)* ja *toivotaan kovasti ettei menkkoja näy eikä kuulu!* (maria321 4.10.2010.)

Toinen eksplisiittinen positiivisen asennoitumisen ilmaus inhimillistä toimintaa kohtaan on siis lausuma *Kiva kun tänne on taas uskaltautunut joku uus kirjottelee*, jossa verbi *on uskaltautunut* arvottaa genreyhteisön jäsenen kykenevyyttä positiivisesti esittämällä kirjoittaja rohkeana. Samalla lausuma kuitenkin implikoi, että ketjuun kirjoittaminen vaatisi uskaltamista. Miksi näin on? Voisi ajatella, että omien toiveiden ja henkilökohtaisten asioiden kertominen on pelottavaa, ja pelkästään jo tämän takia kirjoittaminen vaatii uskaltamista. Kyse voi olla myös huumorinkäytöstä. Mutta voisiko tämä kertoa myös jotain siitä, kuinka keskusteluketjuun suhtaudutaan? Vaatiiko kirjoitteluun osallistuminen uskallusta, koska se ei ole sosiaalisesti arvostettua, kuten median antamasta kuvasta voi päätellä?

Keskusteluketjun sisällä tapahtuvaan toimintaan liittyvää inhimillisen toiminnan suoraa positiivista asennoitumista ilmaisevaa lausumaa löytyy aineistosta siis vain kaksi kappaletta, ja ne kumpikin implikoivat myös negatiivista arvottamista jotain muuta kohtaan. Sen sijaan epäsuorasti esitettyä positiivista arvottamista löytyy aineistosta enemmän. Esimerkissä 12

adjektiivi *kiva* osoittaa positiivista arvottamista asiaintilaa kohtaan (*kiva* kun näin on tapahtunut), mutta samalla tämä arvottaa positiivisesti uuden kirjoittajan toimintaa ja näin implisiittisesti myös inhimillistä toimintaa. Positiivinen arvottaminen tulee esiin kuitenkin enimmäkseen yhteiskunnallisesti hyväksytyjen ominaisuuksien esittämisen kautta (esim. *suurin osa meistä on yli kahdenkymmenen ja naimisissa; eiköhän kyse ole aikuisista ihmisistä*), jotka puolestaan arvottavat genreyhteisön jäsenten kykenevyyttä positiivisesti. Vaikka tässä tapauksessa inhimillisen toiminnan arvottaminen ei suuntaudu suoraan genren sisäiseen toimintaan, liittyy se ketjussa kirjoittamiseen, sillä inhimillisen toiminnan arviointia käytetään tässä oikeuttamaan äitiyskeskusteluun osallistumista.

Genreyhteisön jäsenet osoittavat myös negatiivista asennoitumista omaa toimintaansa kohtaan. Negatiivinen suhtautuminen omaan toimintaan tulee kuitenkin epäsuorasti esille pienissä, huumoriakin sisältävissä kommentteissa, kuten esimerkeissä 13 ja 14:

(13) oon täällä kirjottamassa *jo toista kertaa tänään...* :D -- (ap 28.9.2010.)

(14) Mäkin vastailen täällä *jo toista kertaa* :D (**ei oo parempaakaan tekemistä**) -- (maria321 28.9.2010.)

Näissä esimerkeissä kirjoittajat kuvaavat keskusteluketjuun osallistumisensa aktiivisuutta. Esimerkit ovat tulkittavissa toisaalta keskusteluketjuun suuntautuvaksi positiiviseksi asia-arvottamiseksi (*kirjoitan toista kertaa, ketju on vangitseva*), toisaalta kirjoittajaa kohtaan negatiiviseksi inhimillisen toiminnan arvioinniksi (*kirjoitan jo toista kertaa; vietän liikaa aikaa keskusteluketjussa*). Vaikka lausumat *oon täällä kirjottamassa jo toista kertaa tänään* ja *Mäkin vastailen jo toista kertaa* eivät sinänsä sisällä arvottavaa sanastoa, tulee asennoituminen esille muilla keinoilla. Temporaalinen partikkeli *jo* korostaa toistuvuutta ja konstruktio (*joku on jo (järj. numeron partitiivi) kertaa (jossain)*) implikoi asiaintilan tai tapahtuman erityisyyttä – kenties kirjoittaja on erityisen innoissaan kirjoittamisesta tai siihen liittyvästä aiheesta tai kenties kirjoittaja on ylpeä tai häpeissään suorituksestaan. Pelkästä lausumasta merkitys ei avaudu. Lausumien perässä olevat nauravat tunneikonit kuitenkin implikoivat, että lausumissa on jotain hauskaa, kenties jopa naurettavaa. Nimenomaan kirjoittamisen toistuvuus lyhyen ajan sisällä esitetäänkin lausumissa hassuina asioina.

Hauskuutta tai hullunkurisuutta ei tietenkään voi tulkita automaattisesti negatiiviseksi tai positiiviseksi asiaksi. Edellisten esimerkkien nauravia kasvoja symboloivat tunneikonit tekevät lausumat kuitenkin itseironisiksi heitoiksi tulkittaviksi. Kirjoittajat luultavasti tietävät, mitä internetin äitiyskeskusteluihin osallistumisesta yleisesti ajatellaan ja osoittavat tätä itseironialla. Esimerkissä 14 esiintyvän lausuman *ei oo parempaakaan tekemistä* voi myös näin

ollen tulkita itseironiseksi, humoristiseksi heitoksi, mutta huumorin takaa voi tulkita myös muuta: lausuman voi tulkita myös niin, että kirjoittaja on valinnut ”huonomman” tekemisen toimettomuuden takia, jolloin lausuman voi ajatella arvottavan sekä kirjoittajan kykenevyyttä että keskusteluketjun arvoa negatiivisesti.

Esimerkissä 15 kirjoittaja kyseenalaistaa koko kirjoitusaktin kannattavuuden lausumassa *enkä tiedä kannattiko edes kirjoittaa*:

(15) Anteeksi pitkä kirje, (*enkä tiedä kannattiko edes kirjoittaa*), mutta TSEMPPIÄ KAIKILLE YRITTÄJILLE!! :) (pikkukuume 23.11.2010.)

Esimerkkikatkelma on viimeinen kappale pitkästä viestistä, jossa kirjoittaja pohtii perheen perustamista ja sukunsa suhtautumista perheenisäyksen. Kirjoittaja kertoo, että hänellä on kova vauvakuume, mutta pariskunta ei vielä ole aloittanut yritystä. Avoimeksi jää kirjoittajan syy kyseenalaistukseen: Eikö hän tunne kuuluvansa genreyhteisöön, koska perheenperustaminen on vasta harkinnan asteella? Kokeeko hän ketjuun kirjoittamisesta häpeää? Pitääkö hän koko kirjoitusaktia kerta kaikkiaan turhana, ei-arvokkaana? Oli syy mikä tahansa, lausuman voi tulkita arvottavan kirjoittajan toimintaa sosiaalisen hyväksynnän kannalta negatiivisesti. Suoraa negatiivista arvottamista ketjussa tapahtuvaa omaa toimintaa kohtaan ei genreyhteisön jäsenten teksteissä esimerkin 14 lausuman *ei oo parempaakaan tekemistä* lisäksi esiinny. Esimerkkien 13, 14 ja 15 epäsuorien arvottavien ilmaisujen voisi kuitenkin ajatella toistavan osittain samaa merkitystä kuin lausuma *ei oo parempaakaan tekemistä*. Tämän takia tulkitseen niiden arvottavan inhimillistä toimintaa negatiivisesti – vaikka merkitys ei tulekaan esille sanaston tasolla, vaan epäsuoremmin lausekonstruktioissa ja kontekstissa. Vaikka kirjoittajat eivät itse ajattelisi negatiivisesti genreyhteisön jäsenistä tai ketjusta negatiivisesti, he luultavasti ovat tietoisia internetin äitiyskeskusteluiden maineesta ja tämä negatiivinen suhtautuminen pilkahtelee myös heidän puheestaan.

Kuten myös taulukossa 7 näkyy, keskusteluketjuun kirjoittamisesta ja yleisesti äitiysaiheisten keskustelujen käymisestä käytetään lisäksi sanoja *höpöttää* ja *höpötellä*. Esimerkeissä 16, 17 ja 18 tulevat keskusteluun viittaavat sananvalinnat hyvin esille:

(16) Mun puolesta mukaan vaan! Kiva jos saatais tänne enemmän porukkaa *höpöttään* ;P Peukut pystyssä sunkin puolesta! (maria321 26.9.2010.)

(17) Vitsi miten on kiva, kun täällä voi *höpötellä* näitä juttuja teille. Meillä isäntä aina joskus hermostuu mun jatkuviin *vauvahöpinöihin*.:) (Zuzk1 27.9.2010.)

(18) Mäki oon jo täällä kauheesti suunnitellu mitä kaikkea ostan vauvalle jo siinä vaihees ku odotan mies taas ei yhtää jaksais enää kuunnella ku oon niin täpinäs koko ajan :D tänne on mukava aina tulla *höpöttään* :) (Eliza++ 28.9.2010.)

Höpöttää-verbin voi tulkita osaksi genreyhteisön kirjoittajien yhteistä slangia, joka etäännyttää vakavasta aiheesta, ikään kuin niinkin suuresta asiasta kuin perheen perustamisesta puhuminen olisi kevyttä jutustelua. Samalla tämä voi laskea kynnyistä osallistua keskusteluun. Toisaalta kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *höpöttää, höpistä*) mukaan *höpöttää* merkitsee 'itseksseen hiljaa puhumista, turhan puhumista ja perättömien puhumista'. *Höpöttää*-verbi voikin antaa keskustelusta epäsuotuisan konnotaation. Näin ajateltuna voisi tulkita, että ketjussa käytyä keskustelua pidetään turhan puhumisena. Kun esimerkkien 13–18 lausumia tarkastelee rinnakkain, syntyy kuva, että keskusteluketjussa *höpötellään*, kun *parempaa tekemistä* ei ole. Vaikka *höpöttää*-verbiä ei ketjussa varsinaisesti käytetäkään negatiivisessa mielessä, sananvalinta herättää kuitenkin kysymyksen siitä, millainen kuva äitiyskeskusteluista lausumien takana vaikuttaa. Sananvalinta voikin kenties kertoa taustalla – esimerkiksi myös mediassa – vaikuttavista suhtautumistavoista, ja sen voi tulkita arvottavan negatiivisesti sekä inhimillistä toimintaa että itse keskusteluketjua ja koko genreä.

Genreen ja sen sisällä tapahtuvaan toimintaan liittyvää positiivista asennoitumista ilmaistaan aineistossa eniten keskusteluketjua ja siellä käytyä keskustelua kohtaan. Valtaosa positiivisesta asia-arvottamisesta liittyy laadukkuuden arviointiin: Keskusteluun ja keskusteluketjuun viitataan runsaasti adjektiiveilla *ihana*, *kiva* ja *mukava*, kuten esimerkeissä 19, 20 ja 21.

(19) **Kiva** jänskättää muiden kanssa jotka on samassa tilanteessa ! => (maria321 25.9.2010.)

(20) **Vitsi miten on kiva**, kun täällä voi höpötellä näitä juttuja teille. Meillä isäntä aina joskus hermostuu mun jatkuviin vauvahöpinöihin:) (zuzk1 27.9.2010)

(21) Mäki oon jo täällä kauheesti suunniteltu mitä kaikkea ostan vauvalle jo siinä vaihees ku odotan mies taas ei yhtää jaksais enää kuunnella ku oon niin täpinäs koko ajan :D tänne on **mukava** aina tulla höpöttään :) (Eliza++ 28.9.2010.)

Ketjua ja keskustelua arvotetaan siis eksplisiittisesti positiivisesti, ja arvottaminen liittyy asian synnyttämään reaktioon, joka mielensisäisenä prosessina on asia-arvottamisessa lähinnä tunnetta. Tämä ei ole ihme, kun muistetaan, että keskusteluketju on kirjoittajille tärkeä vertaistuen foorumi. Keskusteluketjuun liitetään siis paljon positiivisia tunteita.

Tasapainoon liittyvää negatiivista asia-arvottamista taas tulee esille lähinnä aiemmin esittämässäni esimerkissä 15, joka on katkelma foorumiviestiksi pitkäähkön kirjoituksen lopusta. Siinä kirjoittaja arvottaa tekstinsä tasapainoisuutta negatiivisesti pyytämällä anteeksi tekstinsä pituutta ja antaen näin olettaa, että pitkässä viestissä on jotain vikaa. Esimerkissä 15 kirjoittaja myös epäilee koko kirjoittamisen järkevyyttä. Jo aiemmin analysoimassani lausumas-

sa *enkä tiedä kannattiko edes kirjoittaa* kirjoittaja arvottaa inhimillistä tekemistä, mutta samalla implikoi negatiivista asia-arvottamista: kannattavuuteen liittyy tiiviisti myös puheessa olevan asian arvo, tässä tapauksessa kirjoituksen arvo. Kuten alaluvussa 3.2.2 esitän, asian arvon arvioimista voi jäljittää kysymyksellä ”Oliko se ajan tai rahan arvoista?”. Kyseenalaistamalla kirjoittamisen kannattavuutta kirjoittaja samalla kyseenalaistaa sen, onko teksti kirjoittamiseen käytetyn ajan arvoinen tai onko keskusteluketju hänen kirjoituksensa arvoinen. Tästä syntyy kuva, ettei kirjoittaja siis välttämättä juurikaan arvosta tekstiään ja/tai keskusteluketjua.

Genren ja keskustelun arvottamisen kannalta mielenkiintoisinta onkin, kuinka kirjoittajat viittaavat kirjoittamiseen eli millaisilla sananvalinnoilla kirjoittaja merkityksellistää kirjoittamista, tekstiä ja keskusteluketjua. Kuten edellä on tullut esille, keskusteluketjuun kirjoittamiseen viittaavat lausumat ja sananvalinnat voi tulkita humoristisesti, mutta niistä pilkahtelee negatiivinen arvottaminen: niiden perusteella ketjuun kirjoittamisesta ja itse keskusteluketjusta syntyy kuva, etteivät ne ole sosiaalisesti (saati taloudellisesti) arvokkaita.

5.4 Suora ja epäsuora henkilöviittaus keskusteluketjussa

Edellisissä alaluvuissa olen analysoinut keskusteluketjussa esiintyvää arvottamista ja sitoutumista suhtautumisen teorian näkökulmasta. Tässä alaluvussa keskityn analysoimaan henkilöviittausten tapoja ja niiden vaikutusta arvottavan merkityksen rakentumiseen. Kiinnitän analyysissä huomiota erityisesti minään, meihin ja puhuteltaviin kohdistuviin viittauksiin. Minään viittaaminen tarkoittaa, että kirjoittaja viittaa tekstissään itseensä. Meihin viittaaminen voi tarkoittaa sekä kirjoittajaan ja hänen kumppaniinsa että genreyhteisön jäseniin viittaamista. Puhuteltaviin kohdistuvilla viittauksilla tarkoitan sekä genreyhteisöön kuuluihin että genreyhteisön ulkopuolisiin keskusteluketjussa kirjoitaviin kohdistuvia viittauksia. Muihin puheessa oleviin henkilöihin, kuten kirjoittajan kumppaniin tai muuhun lähipiiriin, viittaavat ilmaukset jätän analyysin ulkopuolelle. Kiinnitän huomiota sekä suoriin että epäsuoriin viittauksiin. Esimerkkiteksteissä suorat viittaukset on **lihavoitu** ja epäsuorat viittaukset *kursivoitu*. Avointa nollaa merkitsen symbolilla Ø.

Esimerkkiviesti 22 on erittäin tyypillinen ketjun alussa esiintyvä teksti. Kuten aiemmin on tullut ilmi, sen tekstuaaliset konventiot toistuvat lähes jokaisessa viestissä läpi ketjun. Sama pätee myös henkilöviittauksiin.

(22) *onko muita nuoria pareja jotka yrittävät tai haaveilevat vauvasta? Ø olisi mukava vaihtaa vähän ajatuksia. laittakaahan tietojanne* (ikää, elämäntilannetta, yrityskierrosta, monettako kuumeillette, miten vanhemmat tai kaverit on suhtautuneet ym.) ylös.

itse olen 20 vuotias, mieheni 26vuotias. ajatus on lähtenyt miehen vauvakuumeesta mutta **tarttunut pikkuhiljaa minuunkin** :) *viikko sitten alkoi toinen yrityskierros. elikkä tässä viikon sisään Ø pitäisi ahkerasti taas touhuilla ;)*

molemmat olemme vakituisessa työssä, minä ollut nykyisessä työpaikassani vähän yli kaksi vuotta ja mies on ollut työelämässä jo 7vuotta. *että sen suhteen Ø on ihan hyvä ajankohta vauvoille ;)*

emme ole kertoneet kellekkään että yritämme vauvaa. (AnnikaK 24.9.2010, viesti no. 1.)

Tässä esimerkissä suoria minä-viittauksia esiintyy, kun kirjoittaja esittelee itseään: Lausumassa *itse olen 20 vuotias* minään viitataan käyttämällä pronominia *itse* ja yksikön ensimmäistä persoonapäätettä verbissä *olen*. Sekä lausumissa *tarttunut pikkuhiljaa minuunkin* että *minä [olen] ollut nykyisessä työpaikassani vähän yli kaksi vuotta* kirjoittaja viittaa minään yksikön ensimmäisellä persoonapronominilla. Epäsuoran minuun kohdistuvan viittauksen keinona tekstissä käytetään nollaa. Lausumassa *Ø olisi mukava vaihtaa vähän ajatuksia* on subjektin paikalla nolla, mutta kontekstin kautta on selvää, että kirjoittaja viittaa itseensä. Lausumaa edeltävässä virkkeessä kysymys *onko muita* sisältää oletuksen, että on olemassa jo yksi pari, joka yrittää tai haaveilee vauvasta. Tämä yksi pari on *me*, joten lausuman voi ajatella viittavaan *meihin*, ja nollan paikalla voisi lausumassa *Ø olisi mukava vaihtaa vähän ajatuksia* olla-kin monikon ensimmäisen persoonapronominin elatiivi *meistä*. On kuitenkin epätodennäköistä, että kirjoittaja viittaa nollalla pariskuntaan, sillä hän referoi muissa ketjuun kirjoittamisensa viesteissä kumppaninsa ajatuksia ja tekemisiä. Siksi tämä lause tulisikin tulkita viittaukseksi minuun: *[minusta] olisi mukava vaihtaa vähän ajatuksia*. Nollapersoonaiseksi minään viittaamiseksi voisi tulkita myös virkkeen *että sen suhteen Ø on ihan hyvä ajankohta vauvoille*, mutta lausuman voisi tulkita myös epäsuoraksi viittaukseksi *meihin*, mitä pohdin myöhemmin tässä luvussa.

Pälli (2005: 61) esittää, että minä-viittaukset ja minä-muotoinen puhe rakentavat sekä yksilön identiteettiä että yksilöä ryhmän jäsenenä. Esimerkissä kirjoittajan suorat minä-viittaukset rakentavatkin toisaalta yksilön identiteettiä (*olen 20-vuotias; minulla on vauvakuume; olen vakituisessa työssä*), ja toisaalta kirjoittaja samalla merkitsee lausumallaan, että myös hän on perheestä haaveileva nuori nainen ja osoittaa paikkaansa näin ryhmään kuuluvana yksilönä. Toisaalta hän ketjun aloittajana myös rakentaa ryhmää ympärilleen ja muodostaa yhteisiä kielenkäytön konventioita. Mielenkiintoista aineistoni teksteissä on, että suorien ja

epäsuorien viittausten vaihtelut näyttävät liittyvän puheessa olevaan asiaan: Suorat viittaukset liittyvät kirjoittajan omaan esittelyyn ja epäsuorat viittaukset itse ketjun teemaan liittyviin aiheisiin, perheen perustamiseen ja raskaudesta haaveiluun.

Samoin kuin viittauksissa minään, myös meihin viitatessa epäsuorien ja suorien viittausten vaihtelu näyttää liittyvän kontekstiin. Esimerkissä 22 suoraa me-viittauksia on lausumissa, joissa kirjoittaja esittelee pariskuntaa, kuten lausumassa *molemmat olemme vakituisessa työssä*, ja kertoo perheen perustamisen olevan salaisuus: *emme ole kertoneet kellekkään että yritämme vauvaa*. Suoria viittauksia meihin pidetään yleisesti ryhmää rakentavana kielenkäytön keinona, ja niiden käyttäminen on keino puhua laajemmin ja yleistäen niin, että oikeastaan kuka tahansa voisi olla asianosainen (Pälli 2003: 108). Puhetavan ajatellaan rakentavan yhteisöllisyyttä puhujan ja vastaanottajan välille. Suoraa me-viittausta ryhmään, jonka jäsenet käyvät ilmi kontekstista, ei Pällin mukaan kuitenkaan voida tulkita ryhmää rakentavaksi samalla tapaa kuin suoraa viittausta minuun. Meistä puhuminen viittaakin tässä esimerkissä puhujaan ja yhteen muuhun henkilöön, kirjoittajan puolisoon. Tässä *me* viittaa siis ryhmään, jonka jäsenet käyvät ilmi kontekstista, ja ryhmän jäsenet ovat ylipäättään nimettävissä olevia: minä ja mies (Pälli 2003: 102–103). Me-muodon korrelaatiot ovat siis näkyvillä ja ne viittaavat tiettyihin yksilöihin. Tältä kannalta *me* viittaa ”vain” tiettyihin henkilöihin, eikä me-viittauksilla tässä kontekstissa ole ryhmää rakentavaa vaikutusta.

Kuten epäsuoraa viittausta minään, kirjoittaja käyttää myös epäsuoraa meihin viittausta kirjoittaessaan yrittämisestä: *viikko sitten alkoi toinen yrityskierros; Ø pitäisi ahkerasti taas touhuilla; sen suhteen Ø on ihan hyvä ajankohta vauvoille*. Vaikka näistä esimerkeistä puuttuu suora viittaus henkilöön, on ilmeistä, että lausumat koskevat meitä: *yrityskierroksen* aloittamiseen tarvitaan tekijöiksi vähintään kahta ihmistä, kuten myös *touhuilemiseen*. Kontekstin perusteella lausumassa *että sen suhteen Ø on ihan hyvä ajankohta vauvoille* nollalla viitataan myös ryhmään *me*: samassa kappaleessa, jossa tämä lausuma esiintyy, kirjoittaja viittaa meihin eksplisiittisesti. Ryhmä siis voitaisiin esittää myös kieliopillisesti monikon ensimmäisen persoonan avulla: *aloitimme viikko sitten toisen yrityskierroksen, meidän pitäisi ahkerasti taas touhuilla ja sen suhteen meillä on ihan hyvä ajankohta vauvoille*. Myös esimerkin 23 ensimmäisen virkkeen *onko muita nuoria pareja jotka yrittävät tai haaveilevat vauvasta?* voisi tulkita viittaavan epäsuorasti meihin, kuten jo edellä olen esittänyt. Vaikka kyseessä onkin kysymys, joka on osoitettu muille ketjuun kirjoittaville ja jossa viitataan suoraan juuri näihin muihin ketjuun kirjoittaviin, kysymys *onko muita* sisältää oletuksen, että on olemassa

jo yksi pari, joka yrittää saada lapsen tai ainakin haaveilee vauvasta. Tämä yksi pari on *me*, joten lausuman voi ajatella viittaavaan *meihin*.

Esimerkissä on myös melko tyypillisiä viittauksia puhuteltaviin eli muihin ketjuun kirjoittaviin genreyhteisön jäseniin. Suoria viittauksia muihin genreyhteisön jäseniin on vain yksi. Lausumassa *laittakaahan tietojanne* viitataan puhuteltaviin toisen persoonan monikon imperatiivilla, jota kirjoittaja pehmentää kuitenkin liitepartikkelilla *-han*. Lausumia *onko muita nuoria pareja jotka yrittävät tai haaveilevat vauvasta ja olisi mukava vaihtaa vähän ajatuksia* voisi tulkita implisiittisiksi viittauksiksi muihin kirjoittajiin. Kirjoittajan valitsemasta tekstiympäristöstä ja muusta kontekstista voi päätellä, että *onko muita nuoria pareja* -lausuma sisältää oletuksen, että muita nuoria pareja on ja niitä löytyy juuri tämän ketjun lukijakunnasta. Voisi ajatella, että virkkeessä viitataan juuri heihin. Tämän johtopäätöksen voi vetää erityisesti lausumasta *Ø olisi mukava vaihtaa vähän ajatuksia*, joka olisi turha, jos kirjoittaja ei olettaisi muita vauvasta haaveilevia nuoria tosiasiallisesti olevan. Jos tällaista ennako-oletusta esimerkin 22 lausumissa ei ottaisi huomioon, voisi näiden silti ajatella viittaavan muihin tällaisiin ketjuun kirjoittaviin. Vaikka kysymys ei ole osoitettu oikeastaan kenellekään erityisesti, viittaa imperatiivilause juuri tietynlaisiin ketjun lukijoihin: heihin, jotka täyttävät kysyjän määritelmän.

Samanlaista suorien ja epäsuorien viittausten vaihtelua esiintyy myös esimerkissä 23:

(23) *Hei vaan kaikille!*

Meidänkin toiveessa olisi jo tuo jälkikasvu, itse olen 22 ja mies 24. Molemmat olemme vakitöissä.

Ensimmäinen yritys Ø takana, menkkoja ei vielä ole kuulunut Ø (kp 35 nyt mennossa). Testiä en kiirehdi vielä, Ø katsoo sitten ensiviikolla jos ei kuukautisia ole kuulunut. Joitakin oireita on ollu, mm. pahoinvointi, rintojen arkuus, alavatsan kipristely... Voihan nuo olla vaan ns. valeraskaus juttuja kun Ø on niin kova vauvakuume. (mammaksi88 26.9.2010, viesti no. 8.)

Tässä esimerkiviaviestissä suoria viittauksia minään on kaksi. Esimerkissä 22 suorat viittaukset minään liittyvät kirjoittajan itsensä esittelyyn, ja sama ilmiö tulee ilmi esimerkin 23 lausumassa *itse olen 22*. Toinen suora viittaus minään lausumassa *testiä en kiirehdi vielä* liittyy tässä kuitenkin poikkeuksellisesti enemmänkin raskauden yritykseen ja raskaustestin tekemiseen. Tässäkin esimerkissä ketjun teeman mukaisesta asiasta eli lapsen haaveilusta ja raskauden yrittämisestä puhutaan enimmäkseen viittaamalla puhujaan epäsuorasti: Nollapersoonainen viittaus, kuten *Ø katsoo sitten ensi viikolla*, jossa nolla on subjektin paikalla, ei kerro kehen tai keihin lausumissa viitataan. Lausumissa, joissa nolla on muussa kuin subjektin asemassa (*Ø on niin kova vauvakuume, Ensimmäinen yritys [on] Ø takana, menkkoja ei vielä ole*

kuulunut Ø, kp 35 nyt menossa Ø ja Joitakin oireita on ollu Ø), ei myöskään tule ilmi, *kenellä* on vauvakuume, *kenen* yritys on *minkä* tai *kenen* takana, *kuka* ei ole kuullut *kenen* menkoista, *kenellä* on menossa kp 35 (eli kuukautisten 35. kiertopäivä) ja *kenellä* on ollut oireita. Epäsuorat viittaukset todennäköisesti ovat implisiittisiä viittauksia minään (vaikka lausuman *Ensimmäinen yritys takana* on tulkittavissa myös pariskuntaan eli meihin viittaavaksi). Kontekstista ja asiayhteydestä voi kuitenkin tulkita, että lauseiden toimijana on useimmissa tapauksissa oikeastaan itse kirjoittaja: puheessa on hänen omat kuukautisensa, kuukautiskiertonsa ja vauvakuumeensa.

Suorat viittaukset meihin liittyvät samalla tavoin pariskunnan esittelyyn kuin esimerkiksi 22: lausumissa *Meidänkin toiveissa olisi tuo jälkikasvu* ja *Molemmat olemme vakitöissä* kirjoittaja esittelee meitä eli paria ja parin tilannettaan. Voisi ajatella, että suorien viittausten funktio tässä onkin minän ja meidän nostaminen esille yksilönä ja omana tiiviinä yksikkönä, ja korostaa näin kirjoittajan yksilöllisyyttä. Henkilökohtaisuus, sosiaalisen maailman havainnointi siinä toimimisen kautta perustelee ja tekee todeksi puhujan esittämää argumentaatiota (Pälli 2003: 66). Epäsuora viittaus lausumassa *Ensimmäinen yritys [on] takana* viittaa implisiittisesti meihin samaan tapaan kuin esimerkkitekstin 22 virke *viikko sitten alkoi toinen yrityskierros*.

Esimerkissä 23 suoria viittauksia puhuteltaviin ei juuri ole, ellei lasketa alussa olevaa tervehdystä *Hei vain kaikille*. Viestin aloittava tervehdys on suunnattu suoraviivaisesti luettuna kenelle tahansa, joka ketjua lukee. Sitä voisi kuitenkin pitää viittauksena muihin ketjun jäseniin, ketjussa syntyvään ryhmään. Tämä erityisesti siksi, että sitä seuraavan lausuman *meidänkin toiveessa olisi jo tuo jälkikasvu* voisi tulkita implikoivan, että jonkun muunkin toiveissa on jälkikasvu: persoonapronominin *-kin*-liitepartikkeli implikoi, että jotain vastaavaa on ollut esillä (VISK § 1097). Kontekstista tietysti ilmenee, että niin esimerkkiviesti 22:n kirjoittajalla kuin lähes kaikilla muillakin ketjuun kirjoittajilla on haaveena perheen perustaminen. Tässä tapauksessa viittauksen kohteena ovat tulkintani mukaan siis edelliset kirjoittajat ja implisiittisesti myös tulevat kirjoittajat, jotka kokevat samoin.

Tavallisesti tarkastelemani ketjun viesteissä muihin genreyhteisön jäseniin viitataan usein epäsuorasti, kuten esimerkissä 24:

(24) *Ihanaa, jos saatais pidettyä tää ketju pystyssä. Mekään ei olla kelleen kaverille kerrottu, että vauvaa ollaan yrittämässä, no molempien vanhemmat silloin tällöin kyllä vihjailleet, etenkin nyt häitten jälkeen. Ois kivaa jännätä yhdessä Ø ja vaihtaa kokemuksia:)* (zuzk 26.9.2010.)

Puhekielisessä lausumassa *Ihanaa, jos saatais pidettyä tää ketju pystyssä* kirjoittaja käyttää passiivimuotoa [*me*] *saatais* monikon ensimmäisen persoonan muotona. Passiivimuodon voi ajatella häivyttävän spesifisten ja ei-spesifisten persoonien rajaa hieman samaan tapaan kuin nollapersoona yksikössä (VISK § 1272). Kontekstista päätellen kirjoittaja viittaa *meillä* genreyhteisön jäseniin eli itseensä ja muihin ketjussa kirjoittaviin ryhmän jäseniin. Lausumassa *Mekään ei olla kelleen kavereille kerrottu, että vauvaa ollaan yrittämässä ilmauksen mekään* liitepartikkeli *-kään* implikoi viittausta muihin genreyhteisön jäseniin samalla tavalla kuin esimerkin 23 ilmauksen *meidänkin* liitepartikkeli *-kin*. Lausumassa *Ois kivaa jännätä yhdessä Ø ja vaihtaa kokemuksia:*) objektin paikalla on nolla, ja sen voi tulkita tarkoittavan puhuteltavaa/puhuteltavia (*yhdessä* 'yhdessä teidän kanssanne') eli muita genreyhteisöön kuuluvia kirjoittajia (VISK § 1362).

Suoria te-viittauksia aineistossa käytetään yleensä otsikon ja viestin viimeisissä virkkeissä, joissa usein kysellään muiden kirjoittajien kuulumisia, kuten esimerkin 6 lopussa olevassa lausumassa *Mites teillä, onko tullut "raskausoireita" kovan toivon tuloksena?* Myös toivotukset muille kirjoittajille ovat tyypillisiä virkkeitä, ja niissä viitataan suoraan muihin kirjoittajiin, kuten esimerkin 2 lausumassa *Onnea teillekin yritykseen!* :). Tällainen viittaaminen teihin rakentaa keskustelua ja me-henkeä (mm. Pälli 2003: 113).

Ryhmää rakentava jako ”meihin” ja ”muihin” sen sijaan tulee esille erityisesti esimerkeissä 25 ja 26.

(25) hyvä ihme...

Ihan oikeesti ipanat! unohtakaa noi teidän "haaveet" nyt muutamaksi vuodeksi ja eläkää lapsina/nuorina vielä. ehditte sitten 10-20 vuoden päästä ajatella asiaa uudelleen. tiedätte itsekkin miten järjetöntä tuollainen on! (teinin äiti 27.9.2010.)

Valtaosa viittauksista esimerkissä 25 on suoraa viittausta puhuteltaviin, genreyhteisön jäseniin. Yksikön toisen persoonan imperatiivien *unohtakaa* ja *eläkää* käyttäminen kohdistaa sanoman suoraan genreyhteisön jäsenille. Keskusteluketjun kielenkäytön konventioihin imperatiivin käyttäminen ei sovi, ja sen voikin tulkita hyökkääväksi kielenkäytöksi. Samoin on toteavien yksikön toisessa persoonassa olevien verbien *ehditte* ja *tiedätte* laita. Keskusteluketjun kielenkäytön konventioihin sopisikin paremmin epäsuora viittaustapa (*10-20 vuoden päästä ehtii sitten ajatella asiaa uudelleen*), jossa nollapersoona olisi häivyttänyt, kenelle lausuma oikeastaan on kohdistettu. Kirjoittaja aloittaa koko tekstinsä lausumalla *ihan oikeesti ipanat*, jossa genreyhteisön jäseniin viitataan negatiivisella kutsumanimellä *ipanat*, mikä antaa koko viestille hyökkäävän kaiun.

Myös esimerkissä 26, jossa genreyhteisöön kuuluva kirjoittaja vastaa yhteisön ulkopuoliselle kirjoittajalle, suurin osa henkilöviittauksista on suoraa:

(26) eiköhän **jokainen meistä täällä tiedä paremmin** oman elämäntilanteensa milloin on hyvä aika alkaa tehdä perheenisäystä. **jos et sattunut huomaamaan niin suurin osa meistä on** yli kahdenkymmenen ja naimisissa. *että eiköhän kyse ole aikuisista ihmisistä.* (ap 28.9.2010.)

Suorat me-viittaukset esimerkissä toisaalta rakentavat ja vahvistavat ryhmään kuuluvien yhteisöllisyyttä ja toisaalta tekevät eroa meidän ja muiden välille. Esimerkin ensimmäisessä virkkeessä kirjoittaja viittaa *meihin*, ja kuten alaluvussa 4.3 on tullut esille, liittää viitattuihin positiivisen (kyvykkyyden) merkityksen. Samalla tehdään eroa yhteisön ulkopuoliseen kirjoittajaan, ja lausuman *eiköhän jokainen meistä täällä tiedä paremmin* voisikin kirjoittaa myös: *eiköhän jokainen meistä täällä tiedä paremmin kuin sinä*. Voisi siis ajatella, että lausumassa viitataan epäsuorasti myös *sinuun*, vaikka komparatiivin vertauskohtaa ei ole tässä lausuttu julki. Kirjoittaja käyttää yksikön toista persoonaa lausumassa *jos et sattunut huomaamaan*, jossa kirjoittaja implikoi negatiivista suhtautumista puhuntansa kohteeseen. Kuten esimerkissä 25, myös tässä tapauksessa kirjoittaja käyttää suoraa viittausta sinuun niin, että sen voi tulkita hyökkääväksi kielenkäytöksi.

Suorien ja epäsuorien viittausten vaihtelu näyttääkin edellä esitetyn nojalla liittyvän sekä yhteisöllisyyden rakentamiseen, muista erottautumiseen että kohteliaisuuteen. Ryhmäidentiteettiä ja omaa identiteettiä ryhmän jäsenenä rakennetaan sekä yksikön ensimmäisen persoonan viittauksella (*olen 20-vuotias; minulla on vauvakuume; olen vakituisessa työssä*) että muille ryhmän jäsenille esitetyillä suorilla lausumilla ja viittaamalla implisiittisesti ryhmään (*Mites teillä; Onko muita vauvasta haaveilevia; Meidänkin toiveissa olisi tuo jälkikasvu*). Ryhmää rakennetaan myös monikon ensimmäistä persoonaa käyttämällä sekä tekemällä eroa ”meihin” ja ”muihin” (*eiköhän jokainen meistä tiedä paremmin*). Kohteliaisuus genreyhteisön jäsenten välillä tulee esille persoonaviittausten välttämässä ja häivyttämässä, kun puheakti osoitetaan muille genreyhteisöön kuuluville (mm. Hakulinen 2001: 211–213). Genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan ja genreyhteisön jäsenen välisissä puheakteissa persoonapronominien käyttöä ei kuitenkaan ole vältelty, vaan kummassakin käytetään joko yksikön tai monikon toista persoonaa. Yksikön ja monikon toiseen persoonaan kohdistuvissa viittauksissa ei siis ole pyrittykään suojelemaan keskustelukumppanin kasvoja, päinvastoin.

Muille kirjoittajille, sekä genreyhteisön jäsenille että genreyhteisön ulkopuolisille, suunnatuissa puheakteissa suoran ja epäsuoran viittauksen käyttäminen vaikuttaakin kohteliaisuusstrategioiden ja ryhmän rakentamisen kannalta selvältä. Mielenkiintoisin seikka ai-

neistossa onkin epäsuoran henkilöviittaamisen vaihtelu yksikön ensimmäiseen persoonaan liittyvässä viittaamisessa. Yhden tulkinnan mukaan voisi ajatella, että epäsuorasti kerrottu puhujan kuvaama toiminta on jollain tapaa itsestä riippumatonta (Pälli 2003: 66–67). Tätä ajatusta vasten esimerkiksi lausumat *viikko sitten alkoi toinen yrityskierros ja menkkoja ei vielä ole kuulunut* voisi tulkita tällaiseksi toiminnaksi, joka on kirjoittajasta itsestään riippumatonta. Toisaalta taas voisi ajatella, että näissä lausumissa itse toiminta on olennaista, ei se, kuka on tekijä tai kokija. Kolmannen tulkinnan mukaan puhettavan voisi ajatella myötäilevän ryhmässä vallitsevia kielenkäytön konventioita.

Minä-viittausten vaihtelua voisikin selittää ryhmän rakentamisen resurssina, kuten edellä olen esittänyt. On kuitenkin mielenkiintoista, miten epäsuora viittaaminen liittyy juuri tiettyihin teemoihin. Epäsuoraa viittausta itseän, erityisesti nollan käyttöä, esiintyy varsinkin, kun puhunnan kohteena on raskauden yrittäminen (*Ø katsoo sitten ensi viikolla jos ei kuukautisia ole kuulunut; Ø on niin kova vauvakuume*). Nollaa käytetäänkin Hakulisen (2001: 215) mukaan myös lauseissa, jotka ilmaisevat puhujan toivetta tai suunnitelmaa. Toisaalta, koska lapsen hankkiminen on arkaluontoinen puheenaihe, voisi nollaa selittää myös Hakulisen (mas. 212–213) esittämät hienotunteisuussyyt. Itse keskusteluketjuun ja keskusteluun liittyvissä lausumissa suoran ja epäsuoran minä-viittauksen vaihtelut ovat myös mielenkiintoisia. Yksikön ensimmäisen persoonan käyttäminen näyttää liittyvän keskusteluketjun negatiiviseen arvottamiseen, kun taas nollapersoonan käyttö liittyy enimmäkseen positiiviseen arvottamiseen, kuten esimerkeissä 27 ja 28 havainnollistan:

- (27) a) **oon** täällä kirjottamassa jo toista kertaa tänään
 b) **Mäkin** vastailen_u täällä jo toista kertaa
 c) **enkä** tiedä kannattiko edes kirjoittaa
- (28) a) *Ø ei oo* parempaakaan tekemistä
 b) *Ø (on) Kiva jänskättää* muiden kanssa jotka on samassa tilanteessa
 c) Vitsi miten on kiva, kun täällä *Ø voi höpötellä* näitä juttuja teille
 d) tänne on mukava aina *Ø tulla*

Näissä esimerkeissä nollapersoonan ja yksikön ensimmäisen persoonan viittausten vaihtelut liittyvät nimenomaan suoran ja epäsuoran arvottamisen ilmauksiin. Epäsuoriksi negatiivisiksi arvottamisten ilmauksiksi tulkittavien lausumien (esimerkki 27, kohdat a ja b) esittämisessä käytetään suoraa viittausta, kun taas suorissa positiivisen arvottamisen ilmaisuissa (esimerkki 28, kohdat b, c ja d) kokijan tai tekijän paikalla on nolla. Suoran negatiivisen arvottamisen kohdalla (esimerkki 27, kohta c; esimerkki 28 kohta a) sen sijaan arvottamisen ja persoonaviittauksen välillä olevaa yhteyttä ei voida kuitenkaan tulkita näin suoraviivaisesti.

Näyttäisi kuitenkin siltä, että suora persoonaviittaus painottuisi ilmauksiin, jotka liittyvät oman toiminnan kuvaamiseen ja epäsuora viittaaminen ilmauksiin, jotka liittyvät joko suoraan tai epäsuoraan asia-arvottamiseen.

Jos tarkastellaan tätä vaihtelua edellä mainitun hienotunteisuusstrategian kautta, voisi ajatella, että itseen liittyviä negatiivisia arvioita on helpompi kohdistaa suoraan, kun taas yhteiseen asiaan liittyvä arvottaminen esitetään kohteliaisuussyistä häivyttämällä oma persoona ilmauksista. Toinen motivaatio epäsuoran ilmaisun käyttöön positiivisissa keskustelun arvioinneissa voi tosin olla myös se, että keskusteluketjuun liittyy paljon piilotettua negatiivista suhtautumista. Ehkä negatiivisen suhtautumisen aikaan saama häpeä on syynä siihen, että ketjua ja sen sisällä tapahtuvaan toimintaa kohtaan kehdataan osoittaa positiivista arviointia vain, kun oma persoona häivytetään tekstissä. Myös negatiivista asennoitumista ketjua kohtaan implikoivat esimerkkilausumat *oon täällä kirjottamassa jo toista kertaa tänään, Mäkin vastailen täällä jo toista kertaa ja enkä tiedä kannattiko edes kirjoittaa* voi tästä syystä olla helpompi kirjoittaa oma persoona esiin tuoden – oman toiminnan ja ketjun vähättely on sosiaalisesti hyväksyttävää.

Vaikka siis analysoimissani teksteissä sekä nollapersoonaiset viittaukset että muut epäsuorat viittaukset toisaalta toimivat joissain tapauksissa ryhmää rakentavina kielenaineiksina, näyttää epäsuorien viittausten käytössä olevan taustalla muutakin: epäsuoran ilmaisun käyttö liittyy suuresti tekstin tematiikkaan ja kontekstiin. Analyysin perusteella näyttää siltä, että persoonaviittaukset rakentavat ja paljastavat osaltaan suhtautumisia puheessa oleviin asioihin.

6 ÄITIYSKESKUSTELUN REPRESENTAATIOITA JA DISKURSSEJA

Niin kuin edellä olen esittänyt, suhtautumisen ilmaukset rakentavat osaltaan representaatioita puheessa olevista asioista, meistä ja muista. Nämä representaatiot rakentuvat ja jäsenyvät diskursiivisesti keskusteluketjun kirjoittajien teksteissä. Tässä luvussa esittelen representaatioita, jotka nousivat vahvimmin esille kirjoittajien teksteissä välittyvistä suhtautumisten ilmauksista, ja pohdin niiden diskursiivista järjestymistä. Alaluvussa 5.1 kokoa vanhemmuudesta, genreyhteisön jäsenistä ja ulkopuolisista kirjoittajista syntyviä representaatioita sekä itse keskusteluketjusta syntyviä representaatioita. Alaluvussa 5.2 pyrin avaamaan analyysini pohjalta aineistossa esiintyviä diskursseja ja yhdistämään niitä laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin.

6.1 Äitiyden ja äitiyskeskustelujen representaatioita

6.1.1 Hyvän vanhemmuuden representaatioita

Luvussa 4.2 analysoimieni tunneilmaisujen perusteella syntyy kuva, että perheen perustaminen ja halu hankkia lapsi on sisäisesti motivoitua. Toisaalta teksteistä nousee esiin myös näkökulma, jonka mukaan lasten hankinta on myös yhteiskunnallisesti arvostettua. Tätä ajatusmallia luo sekä luvussa 5.1 analysoimani sitoutuminen että luvussa 5.2 esiin noussut arvottaminen perheenperustamista ja lapsia kohtaan. Yhteiskunnallisesti lapsirakkautta pidetään normaalina, positiivisena piirteenä, ja ulkopuolisten äänien toiveiden tuominen teksteihin rakentaa osaltaan kuvaa, että pariskunnan perheenperustamiseen kohdistuu myös ulkopuolisia toiveita ja odotuksia, mikä toisintaa positiivista suhtautumista. Tekstit rakentavat perheen perustamisesta ja lasten hankkimisesta positiivista representaatiota, jossa perheen perustaminen on sekä sisäisesti motivoitua, luonnollista että yhteiskunnallisesti hyväksyttävää ja toivottavaa – ainakin, jos täyttää tietyt ehdot.

Aineistossa nousee esille asennoitumista tiettyjä ominaisuuksia kohtaan, ja nämä esiintyvät tekstissä tavallaan kriteereinä, jotka tulee täyttää ollakseen hyvä vanhempi. Yksi kaikista voimakkaimmin esiin tuleva seikka on ikä, jota käytetään arvottamiseen sekä genreyhteisön jäsenten että ulkopuolisen kirjoittajan toimesta. Ikään suhtaudutaan aineistossa ristiriitaisesti: Toisaalta genreyhteisön jäsenet vakuuttavat, että ikä on vain numero. Toisaalta taas kanta, jossa lasten hankinta nuorena nähdään huonona, tulee esiin implisiittisesti itse genreyhteisön

kirjoittajien teksteissä (*nuoresta iästä huolimatta*) ja hyvin eksplisiittisesti genreyhteisön ulkopuolisen tekstissä (*ihan oikeasti ipanat ja tiedätte itsekin miten järjetöntä tuollainen on*). Genreyhteisön ulkopuolinen kirjoittaja sitoutuu ajatukseen vahvasti esittämällä lausumansa yksiiänisenä ja toteavana, kun taas genreyhteisön jäsen irtisanoutuu väittämästä implikoiden samalla, että nuoressa iässä itse asiassa on jotain vikaa lapsen hankinnan kannalta. Tämä tuntuu heijastelevan ja osaltaan toisintavan yhteiskunnan asettamaa normia: nuoria vanhempia ei pidetä normaalina suomalaisessa yhteiskunnassa.

Toinen esille nouseva kriteeri on sosiaalisiin ja taloudellisiin seikkoihin liittyvät ominaisuudet, joita aineistossa arvioidaan kyvykkyyden kautta. Kirjoittajat perustelevat perheenperustamissuunnitelmia sosiaalisilla ja taloudellisilla seikoilla, ja monet kirjoittajat toistavat sekä arvottavat positiivisesti yhteiskunnallisesti arvostettuja ja tavoiteltavia asioita. Luvussa 4.2 esimerkiksi nostetaan vakituksessa työssä oleminen yhdeksi perheen perustamisen oikeutajaksi. Kolmantena seikkana nousee esille asenne parisuhteen kestoja kohtaan: pitkä parisuhde esitetään oikeutuksena perheen perustamiselle. Lisäksi teksteissä implikoidaan, että perheen perustaminen on luonnollinen jatkumo vakaalle parisuhteelle. Vakituinen parisuhde esitetään, jos ei siis aivan vaatimuksena lapsen hankintaan, niin ainakin jonkinlaisena lasten hankintaan kausaalisen suhteen saavana asiana: yhdessäoloaika korreloi jollain tapaa odotusta lapsen hankkimisesta, ja tekstissä syntyy kuva luonnollistuneesta ajankohdasta perheen perustamiselle.

Näistä aineistossa esiintyneistä arvottamisista rakentuu representaatio hyvästä vanhemmuudesta. Perhettä perustaakseen henkilön tulee olla tietyn ikäinen (vaikka sopiva ikä tosin on jäänyt tarkemmin määrittelemättä) ja hänellä tulee olla vakaa työpaikka sekä pitkä parisuhde. Nämä kriteerit on täytettävä, jos haluaa perheenperustamissuunnitelmilleen sosiaalista hyväksyntää. Huomionarvoista tässä on, että edellä kuvattu arvottaminen voi tapahtua tiedostamatta. Kirjoittaja ei välttämättä itse ajattele arvottavansa asioita, vaan heijastaa tekstissään yhteiskunnassa yleisesti vallalla olevia arvoja. Tämä tulee esille erityisesti ikäkysymyksen kohdalla, jota genreyhteisön jäsenet arvottavat ristiriitaisesti. He suhtautuvat ikään neutraalisti tai positiivisesti suorissa mielipiteen esityksissä, mutta epäsuorasti esiin tulee myös negatiivista arvottamista.

6.1.2 Genreyhteisön jäsenten ja yhteisön ulkopuolisen kirjoittajan representaatioita

Kuten luvussa 5.3 tulee ilmi, genren ja sen sisällä tapahtuvan toiminnan arvottamisessa inhimillisen toiminnan arviointi liittyy enimmäkseen kyvykkyyden ja normaaliuden arviointiin. Genreyhteisön ulkopuolisesta kirjoittajasta lähtöisin oleva arvottaminen genreyhteisön jäseniä

kohtaan on hyvin negatiivista. Kuten suhtautumisen analyysissä esitin (ks. esimerkki 7 luvussa 5.2), kirjoittaja muun muassa siirtää pikkulapsen piirteitä genreyhteisön jäsenille ja arvottaa heidän kyvykkyyttään sekä suorasti että epäsuorasti. Genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan käyttämä arvottava sananvalinta *järjetön* noudattaa lisäksi samoja kielenkäytön konventioita kuin johdantokappaleessani mainitsemani lehtitekstit. Samoin kuin toimittajat lehtiteksteissään, myös genreyhteisön ulkopuolinen kirjoittaja mitätöi genreyhteisön kirjoituksia ja kirjoittajia sekä arvottaa toimintaa negatiivisesti. Lisäksi luvuissa 5.1 ja 5.4 tulee esille, että sekä sitoutumisen strategioiden avulla että suoraa ja hyökkäviä persoonaviittauksia käyttämällä genreyhteisön ulkopuolinen kirjoittaja positioi itsensä auktoriteetin asemaan. Tämä luo representaatiota, jossa ulkopuolinen kirjoittaja näyttää kypsemmältä ja kykenevämmältä kuin muut ketjussa kirjoittavat.

Genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan tekstissä luodaan siis negatiivista representaatiota sekä genreyhteisön jäsenistä että itse keskustelusta – muut ketjuun kirjoittavat ja heidän käymänsä keskustelu representoidaan lapsellisina, hölmöinä ja turhanpäiväisinä. Kirjoittajasta itsestään taas rakentuu kuva, että hän on auktoriteettisessa asemassa ja hänellä on oikeus kritisoida muita kirjoittajia. Genreyhteisön jäsenien toimesta genreyhteisön ulkopuolista kirjoittajaa arvioidaan sen sijaan hyvin negatiivisesti sekä kyvykkyyden että totuudellisuuden kautta. Ulkopuolinen kirjoittaja representoituu genreyhteisön jäsenten teksteissä vanhana, katkerana, epäuskottavana ja niin henkisesti kuin fyysisestikin kyvyttömänä.

Genreyhteisön jäsenistä itsestään lähtöisin olevassa suhtautumisessa jäsenet esitetään sen sijaan kyvykkäinä, vaikka eksplisiittistä, positiivista asennoitumista ei jäseniä kohtaan esitetä kovinkaan paljoa. Sen sijaan genreyhteisön jäsenet esittävät positiivista arviointia itseään ja toisiaan kohtaan erityisesti yhteiskunnallisesti hyväksytyjen ominaisuuksien esittämisen kautta, jotka luovat kirjoittajista kuvaa kypsinä, kykenevinä ja yhteiskunnalle hyödyllisinä aikuisina. Genreyhteisön jäsenet osoittavat kuitenkin myös negatiivista asennoitumista omaa toimintaansa kohtaan. Negatiivinen asennoituminen tulee esille muutamissa suorissa lausumissa, mutta negatiivinen suhtautuminen pilkahtelee teksteistä myös epäsuorasti. Esimerkiksi omaan kirjoitteluun viittaaminen verbillä *höpöttää* arvottaa negatiivisesti kirjoittajien totuudenmukaisuutta ja/tai uskottavuutta. Genreyhteisön jäsenien teksteissä kirjoittajat representoivat itsensä kypsinä aikuisina, mutta omaa toimintaa ketjussa representoidaan turhanpäiväisenä höpöttelynä. Inhimillisen toiminnan arvottaminen näyttääkin jälkimmäisessä tapauksessa liittyvän enemmän puheessa olevaan asiaan eikä niinkään tekijään.

6.1.3 Keskusteluketjun ja äitiyskeskustelun representaatioita

Itse keskusteluketjuun ja keskusteluun liittyy myös sekä positiivista että negatiivista suhtautumista. Kuten luvussa 5.3 tulee esille, valtaosa positiivisesta asia-arvottamisesta liittyy laadukkuuden arviointiin. Keskusteluun ja keskusteluketjuun viitataan runsaasti positiivista arviointia ilmaisevilla ilmauksilla, ja ketjua sekä keskustelua arvotetaan eksplisiittisesti positiivisesti, useimmiten asian synnyttämää reaktiota ilmaisten. Keskusteluketjuun liitetään siis paljon positiivisia tunteita, ja se representoituu genreyhteisön teksteissä helposti lähestyttävänä, mukavana ja tärkeänä ympäristönä.

Epäsuorasti esitetyt negatiiviset arvioinnit keskusteluketjua kohtaan sen sijaan antavat ymmärtää, että ketjuun kirjoittaminen ei ole tärkeää tekemistä ja että keskusteluketjun arvoa arvioidaan negatiivisesti. Negatiivista asennoitumista sisältävissä lausumissa genreyhteisön jäsenet kyseenalaistavat kirjoittamisaktin sekä keskusteluketjun arvon. Teksteissä implikoidaan myös, että pitkien viestien kirjoittamisessa ja ketjussa käymisessä useasti lyhyellä aikavälillä on jotain väärää. Nämä seikat ja se, että ketjuun kirjoittamiseen viitataan *höpönä* ja että toisaalta keskusteluketjuun kirjoittaminen vaatisi rohkeutta, representoivat ketjua turhanpäiväisenä, naurettavana ja jollain tapaa häpeällisenä. Tätä representaatiota vahvistaa lisäksi luvussa 5.4 esittämäni keskusteluketjun arvottamiseen liittyvä suoran ja epäsuoran henkilöviittauksen vaihtelu, jossa suorat positiiviset arvioinnit ketjua ja keskustelua kohtaan esitetään useammin häivyttäen oma persoona lausumista, kun taas negatiiviset arvioinnit esitetään oma persoona vahvemmin esille tuoden. Vaihtelun liittyminen tiettyihin teemoihin rakentaa kuvaa, että keskusteluketjun positiiviseen arvottamiseen liittyy jotain häpeällistä, kun taas negatiivinen arvottaminen on sosiaalisesti hyväksytympää.

Analyysin perusteella keskusteluun ja keskusteluketjuun suuntautuva arvottaminen jakautuukin siten, että positiivisen suhtautumisen ilmaiseminen sijoittuu eksplisiittiseen reaktioon ja negatiivinen suhtautuminen sijoittuu arvon ja soveliaisuuden arvioimiseen. Ottaen huomioon edellisessä kappaleessa esille tuomani seikat, tämä voisikin tarkoittaa, että genreyhteisön jäsenet kokevat keskusteluketjun itselleen tärkeänä, mutta eivät usko sen olevan sosiaalisesti arvokas ja pelkäävät leimautuvansa osallistuessaan epäsoveliaaseen toimintaan. Kuten aiemmin olen maininnut, keskusteluketjua ja keskustelua arvotetaan myös inhimillisen arvottamisen kautta. Edellisessä alaluvussa esittämäni representaatiot inhimillisistä toimijoista vaikuttavat myös keskusteluketjun arvottamiseen: Kun keskusteluketjun pääsääntöisiä rakentajia eli genreyhteisön jäseniä arvotetaan esimerkiksi kyvykkyydeltään positiivisesti, on uskottavampaa, että myös heidän suosimansa asiat ovat tärkeitä. Sama toimii myös negatiivisessa

merkityksessä. Kun genreyhteisön jäsenet luovat genreyhteisöön kuulumattomasta kirjoittajasta negatiivista representaatiota, he samalla mitätöivät tämän puheita. Toisaalta genreyhteisön jäsenten oman toiminnan negatiivinen arvottaminen luo keskusteluketjusta negatiivista representaatiota.

Aineistostani nousevat representaatiot keskusteluketjusta ovat siis hyvin ristiriitaisia. Negatiiviset representaatiot noudattelevat kuitenkin hyvin pitkälti genreyhteisön ulkopuolelta tulevia, sekä genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan että lehtikirjoittelusta nousevia arvottamisia. Seuraavassa alaluvussa pohdin, millaisten diskurssien läsnäolosta nämä representaatiot kertovat, ja kuinka ne liittyvät laajempiin yhteiskunnallisiin konteksteihin.

6.2 Taistelevat diskurssit

Monia aineistostani nousevia representaatioita voi pitää hyvin stereotyyppisinä. Esittelemäni niin sanotut hyvän vanhemmuuden representaatiot palautuvatkin selvästi suomalaisessa yhteiskunnassa vallalla oleviin asenteisiin, joita rakentavaa ja toisintavaa diskurssia kutsun tässä *stereotyyppiseksi hyvän vanhemmuuden diskurssiksi*. Stereotyyppiseen hyvän vanhemman diskurssiin liittyy alaluvussa 6.1.1 esiin nostamani hyvän vanhemmuuden representaatio, jossa lapsen hankinnan arvostusta rajaa ajatus oikeasta iästä, ydinperheestä, turvatusta toimeentulosta sekä sopivasta parisuhteen pituudesta. Kun henkilö mahtuu tähän muottiin (tai toisaalta täyttää tämän muotin), hänet voidaan laskea yhteiskuntakelpoiseksi yksilöksi ja hän saa sosiaalista arvostusta. Tämä diskurssi ei näyttäydy vain genreyhteisön ulkopuolisen kirjoittajan tekstissä, jossa kirjoittaja kritisoi voimakkaasti kirjoittajien kyvykkyyttä lähinnä iän kautta, vaan genreyhteisön jäsenet arvottavat omaa kykenevyyttä positiivisesti lähinnä silloin, kun täyttävät stereotyyppisen kriteeristön. Oikeastaan kykenevyyttä arvotetaan positiivisesti juuri stereotyyppisten kriteerien esittämisen kautta.

Tätä stereotyyppistä diskurssia uhkaa kuitenkin keskusteluketjussa nouseva toinen diskurssi, jossa hyvän vanhemman kriteerit ovat väljemmät ja jossa korostuu perheen perustamisen henkilökohtaisuus. Keskusteluketjussa onkin havaittavissa kaksi ”taistelevaa” diskurssia, joiden suurin ideologinen kädenvääntö käydään ikä-kysymyksen ympärillä. Toisen ideologian mukaan iällä ei ole väliä, kun taas toisessa ideologiassa nuoria äitejä ei voi pitää hyvinä äiteinä. Stereotyyppiseen hyvän vanhemmuuden diskurssiin liittyykin vahvasti tällainen ns. hyvän äidin myytti, jossa naiselle asetetaan tietyt rajat. Erityisesti genreyhteisön ulkopuolinen kirjoittaja toistaa tätä diskurssia voimakkaasti, ja diskurssit rakentuvat tekstissä näkyviin erityisesti genreyhteisöön kuuluvien kirjoittajien ja genreyhteisöön kuulumattoman kirjoittajan

välisissä puheakteissa. Nämä kaksi eri diskurssia tulisivat kuitenkin teksteissä esille myös ilman yhteisön ulkopuolista vastakohtan esitystä, sillä ketjussa vallalla oleva käsitys ”iällä ei ole väliä” itse asiassa pyörretään myös genreyhteisöön kuuluvien kirjoituksissa. Nuoreen ikään suhtaudutaan ristiriitaisesti, kuten alaluvussa 6.1.1 on tullut esille. Kanta, jossa lasten hankinta nuorena nähdään huonona, tulee usein esiin implisiittisesti itse genreyhteisön kirjoittajien teksteissä heidän korostaessaan stereotyyppisiä aikuisuuteen liitettäviä ominaisuuksiaan. Genreyhteisön käyttämässä diskurssissa haastetaan siis normaalina pidetty vanhemmuus, mutta heidän teksteissään näkyy vallalla olevan diskurssin välittämät ideologiat. Stereotyyppinen hyvän vanhemmuuden diskurssi näyttää näin ollen läpäisseen koko keskusteluketjun, ja sitä toistetaan kenties täysin tiedostamatta genreyhteisön jäsenten teksteissä. Genreyhteisön jäsenten kirjoitukset näyttävätkin sisältävän paljon tällaisia piilotettuja asenteita.

Samanlaista kahden diskurssin kamppailua esiintyy myös itse keskusteluketjuun liittyvässä keskustelussa. Foorumia ja foorumille kirjoittamista arvotetaan eksplisiittisesti positiivisesti, mutta samaan aikaan foorumille kirjoittamista ja keskustelua vähätellään implisiittisesti käyttämällä negatiivisia konnotaatioita sisältäviä affektisia ilmauksia. Kuten alaluvussa 6.1.3 on tullut esille, ketju toisaalta representoituu genreyhteisön teksteissä helposti lähestyttävänä, mukavana ja tärkeänä paikkana, mutta toisaalta turhanpäiväisenä, naurettavana ja jollain tapaa häpeällisenä. Näiden representaatioiden takana voi nähdä kaksi erilaista diskurssia, joista toisessa äitiyskeskusteluiden genre nähdään tärkeänä ja toisessa turhanpäiväisenä. Näistä viimeksi mainitsemani voi palauttaa ns. *patriarkaaliseen diskurssiin*, jossa naisen puhetta ei pidetä tärkeänä ja vaikuttavana. Tätä vastaan nousee toinen, äitiyskeskustelujen genreä tärkeäksi arvottava ajatusmalli, jota voisi tässä kutsua *voimaannuttavaksi naiskulttuurin diskurssiksi*. Keskusteluketjussa esiin nousevassa naiskulttuurin diskurssissa naiset ottavat tilaa itselle tärkeistä asioista puhumiseen ja arvottavat tätä tilaa positiivisesti.

Kuten alaluvuissa 5.3, 5.4 ja 6.1.3 on tullut esiin, toistavat myös genreyhteisöön kuuluvat kirjoittajat vallalla olevaa patriarkaalista diskurssia. Tavallaan omaa tilaa olla kavennetaan tällä tavalla ja asetetaan omalle puheelle ja olemiselle rajoituksia: Kirjoittajan tulee toisaalta samaan aikaan suhtautua genreen ja genreyhteisössä positiivisina pidettyihin asioihin suopeasti, mutta toisaalta hänen tulee ymmärtää nolostella keskusteluun osallistumista ja aiheesta puhumista. Tämä rajaa oikeastaan myös sitä, mitä saa tuntea. Vaikuttaakin siltä kuin jokin ulkopuolinen taho määräisi, mitä keskusteluketjuun kirjoittava nainen oikeastaan saa tuntea ja kuinka omaan tekemiseen ja tunteisiin saa suhtautua. Voisi siis ajatella, että tarkastelemastani aineistosta löytyy oikeastaan kaksi suurempaa diskurssikokonaisuutta, jotka teksteissä hake-

vat paikkaansa. Koko ketjun näyttää läpäisseen valtavirran diskurssi, jonka ideologian mukaan yhteiskunnassa on tietyt kirjoittamattomat säännöt, joita ei tule rikkoa sosiaalisen sanktion uhalla. Toisen, marginaalisemmassa asemassa olevan diskurssin ideologian voi sen sijaan ajatella pyrkivän avaamaan ja laajentamaan näitä rajoja eli sääntöjä siitä, kuinka olla ja arvottaa inhimillistä toimintaa sekä asioita.

7 POHDINTA

Tämän tutkielman alkuun paneva voima oli havainto ja ihmetys siitä, että internetin äitiyskeskustelujen genren sisältä ja ulkoapäin tulevien arvottamisten välillä on selkeä ristiriita. Tutkielmassani kävi ilmi, että pelkästään genreyhteisön ulkoapäin tuleva arvottaminen ei ole ristiriidassa keskusteluketjuun kirjoittavien tunteiden kanssa, vaan myös genreyhteisöön kuuluvien kirjoittajien itsensä esille tuoma arvottaminen keskusteluketjuaan kohtaan näyttää olevan ristiriidassa kirjoittajien tunteiden kanssa. Keskusteluketjua ja siihen kirjoittamista arvotetaan eksplisiittisesti positiivisesti, mutta samaan aikaan foorumille kirjoittamista ja keskustelua vähätellään implisiittisesti käyttämällä negatiivisia konnotaatioita sisältäviä affektisia ilmauksia. Ketju siis toisaalta representoituu genreyhteisön teksteissä tärkeänä paikkana, mutta toisaalta turhanpäiväisenä, naurettavana ja jollain tapaa häpeällisenä.

Analyysini perusteella keskusteluun ja keskusteluketjuun suuntautuva positiivisen suhtautumisen ilmaiseminen sijoittuu eksplisiittiseen reaktion ilmaisuun, kun taas negatiivinen suhtautuminen sijoittuu arvon ja soveliaisuuden arvioimiseen. Tästä rakentuu kuva, että keskusteluketjun positiiviseen arvottamiseen liittyy jotain häpeällistä, kun taas negatiivinen arvottaminen näyttäytyy sosiaalisesti hyväksyttävämpänä. Tämä voisi tarkoittaa sitä, että genreyhteisön jäsenet kokevat keskusteluketjun itselleen tärkeänä, mutta eivät usko sen olevan sosiaalisesti arvokasta ja pelkäävät leimautuvansa osallistuessaan epäsoveliaaseen toimintaan. Vallalla oleva, ulkopuolelta tuleva suhtautuminen pilkahtelee siis myös genreyhteisöön kuuluvien teksteissä, sanavalinnoissa ja henkilöviittaussuhteissa.

Tarkastelemanani keskusteluketjun kirjoittajien suhtautumisella äitiyskeskusteluiden genreen näyttää analyysin perusteella olevan yhteys johdannossa esittämiäni mediatekstien rakentamiseen suhtautumiseen ja laajempiin yhteiskunnassa vallalla oleviin diskursseihin ja ideologioihin. Tämä ei sinänsä ole yllättävää, onhan valtamedian ja erityisesti lehtitekstien ajateltu olevan yksi kokonaisvaltaisimmista ja vaikutusvaltaisimmista ideologioiden siirtäjistä (mm. van Dijk 2008: 55). Keskusteluketjussa esiin tulevat vanhemmuuden, äitiyden ja äitiyskeskustelun representaatiot paljastavat puhujille asetetut tiukat rajat, jotka elävät yhteiskunnassa vallalla olevissa diskursseissa (myös mm. Berg 2008). Aineiston perusteella naisille on olemassa hyvin rajoitettu tila, jossa he voivat keskustella yhdestä suuresta elämänsä osa-alueesta. Näyttää siltä, että yhteiskunnassa vallalla olevasta patriarkaalisesta diskurssista lähtöisin oleva suhtautuminen on läpäissyt puhuntakohteensa. Tämä näkökulma antaa äitiyskeskustelun genreyhteisöstä kuitenkin passiivisen kuvan, mikä ei sittenkään pidä täysin paikkaansa. Analyy-

sisästä tuli vahvasti esiin, että tätä diskursiivista valtaa nousee vastustamaan toinen, äitiyskeskusteluun osallistuvista kirjoittajista lähtöisin oleva diskurssi. Tässä diskurssissa hyvän vanhemman kriteerit ovat väljemmät, ja siinä korostuu perheen perustamisen henkilökohtaisuus.

Erilaiset suhtautumistavat keskusteluketjua ja sen sisällä tapahtuvaa toimintaa kohtaan sekä representaatiot keskusteluketjusta ja itse keskusteluun osallistuvista nostivatkin esille erityisesti kaksi keskenään kamppailevaa diskurssia. Toisessa äitiyskeskustelu ja keskusteluketju nähdään tärkeänä, toisessa turhanpäiväisenä. Näistä viimeksi mainitsemani voi palauttaa ns. patriarkaaliseen diskurssiin, jossa naisen puhetta ei pidetä tärkeänä ja vaikuttavana. Tätä vastaan nousee toinen, äitiyskeskustelujen genreä tärkeäksi arvottava ajatusmalli, jota kutsun voimaannuttavaksi naiskulttuurin diskurssiksi. Keskusteluketjussa patriarkaalista diskurssia vastaan nousevassa voimaannuttavan naiskulttuurin diskurssissa naiset ottavat tilaa itselle tärkeistä asioista puhumiseen ja arvottavat tätä tilaa positiivisesti. Aiemmissä tutkimuksissa on esitetty, että tytöt tarvitsevat turvallisen tilan, jossa he voivat kokeilla uusia identiteettejä ilman itsensä sensuroimista (mm. Mazzarella 2005). Ajatusta voi soveltaa myös tutkimani keskusteluketjun genreyhteisöön: Yhteisön funktiona voisikin nähdä olevan vertaistuen saamisen lisäksi myös oman tilan vaatiminen nuorille, perheen perustamista suunnitteleville naisille. Genreyhteisön konventionaaliset kielenkäytön säännöt luovat turvallisen paikan, jossa voi testata omaa naiseuttaan ja omaa kuvaa tulevana äitinä.

Kuten analyysissäni olen todennut, keskusteluketjun arvottaminen näyttäytyy aineistosani hyvin ristiriitaisena, ja genreyhteisöstä lähtöisin olevien suhtautumisten ristiriidan taustalla näkyy yhteiskunnassa hegemonisessa asemassa olevan patriarkaalisen diskurssin vaikutus. Mutta miksi genreyhteisön jäsenet, joiden teksteistä nouseva toinen diskurssi näyttää vastustavan patriarkaalista diskurssia, toistavat itsekkin tämän diskurssin ideologioita? Kyseessä näyttää olevan sama ilmiö, josta Blommaert (2005: 30) on kirjoittanut: hegemoniseen asemaan nousseet diskurssit ovat muuttuneet normeiksi ja niitä pidetään itsestäänselvyyksinä, ja kirjoittajat itsekkin toistavat niitä omasta vapaasta tahdostaan, usein huomaamatta ja kyseenalaistamatta. Äitiyskeskustelun tapauksessa kirjoittajat ovat omaksuneet tavan puhua genres-tään alentuvaan sävyyn – siitäkkin huolimatta, että kirjoittajat ylistävät ketjua ja sosiaalista ympäristöä genreyhteisössään. Tässä tulee näkyväksi, kuten sekä teorialuvussa että analyysissäni olen esittänyt, että asenteet ja suhtautumiset rakentuvat diskursseissa, ja suhtautumiset siirtyvät helposti kulttuurissa vallalla olevien diskurssien mukana.

Aineistoni kirjoittajien suhtautumisen keskusteluketjuunsa voi ajatella kertovan myös laajemmin suhtautumisesta äitiyskeskusteluiden genreen sekä äitiys- ja naiskulttuuriin. Kir-

joittajien ristiriitainen suhtautuminen toisaalta keskusteluketjuun ja toisaalta äitiyden myytteihin ja kriteereihin heijastelee yhteiskunnassa vallalla olevaa patriarkaalista diskurssia. Analyysissä esiin tulevat havainnot vastaavat myös aiempia havaintoja sekä naisten että miesten suhtautumisen ambivalenttiudesta naiseuteen, äitiyteen ja naiskulttuuriin (esim. Berg 2008; Gordon 2001; Ronkanen 2001). Samalla genreyhteisön kirjoittajien teksteistä nousevan suhtautumisen ja siitä esiin tulevan voimaannuttavan naiskulttuuridiskurssin voi ajatella heijastavan feminististä ajatusta naisten emansipaatiosta, vapautumista patriarkaalista hegemoniasta. Tutkielmani perusteella arvostus naiseutta, äitiyttä, naiskulttuuria ja siitä puhumista kohtaan näyttää suomalaisessa kulttuurissa olevan monijakoista (ks. myös Berg 2008 äitimyytin ristiriitaisista odotuksista).

Mitä tutkielmani pitäisi siis tarjota ongelman ratkaisuun, pitäisikö sen tarjota ratkaisua laisinkaan – ja mikä oikeastaan on ongelma? Ongelmana on nähdäkseni feministisen kulttuuritutkimuksen hengessä naiskulttuurin ja normina pidetyn mieskulttuurin välinen epätasa-arvo yhteiskunnassamme. Analysoimani keskusteluketjun suhtautumisessa pilkahtelee perinteinen jako arvokkaampana pidettyyn julkiseen ja vähemmän arvokkaana pidettyyn yksityiseen puheeseen, joka vaikuttaa myös laajemmin naisten toiminnan arvostukseen yhteiskunnassamme (mm. Cameron 1992; Coates 2013). Tutkielmani ei tarjoa ratkaisua tähän ongelmaan – eikä sitä laajemmalla tutkimuksella ehkä pystytä ratkaisemaan. Tutkielmani kuitenkin avaa osaltaan tätä valta-asetelmaa, ja valtasuhteiden paljastaminen on jo alku valta-asetelman purkamiselle. Jatkotutkimusta ajatellen tutkielmani tarjoaa pohjan laajemmalle internetin äitiyskeskusteluja kohtaan suuntautuvan arvottamisen ja internetin äitiys-aiheisten keskustelufoorumien kielen tutkimukselle.

Suhtautumisen teoria ja kriittinen diskurssianalyysi toimivat tutkielmassani hyvin mikro- ja makrotason analyysin yhdistämisessä. Suhtautumisen teorian välineitä käyttämällä aineistosta nousi esiin arvottamista ja kielenaineiksia, jotka rakensivat representaatioita sekä äitiydestä että analyysin kohteena olevasta keskusteluketjusta. Representaatiot ja arvottamiset olivat puolestaan yhdistettävissä yhteiskunnassa vallalla oleviin diskursseihin, ja tutkimuksen kohteena olleen kielen yhteisöllisten ja yhteiskunnallisten tehtävien analyysia voi tältä osin pitää onnistuneena. Aineistoni kieli ja tutkielman kysymykset olivat monikerroksisia, joten myös tutkielman analyysi muotoutui monikerroksiseksi. Tutkielman aihe olisi vaatinut kuitenkin tiukempaa rajausta, ja käytännön syistä analyysi jäi joiltakin osin valitettavan pintapuoliseksi. Esimerkiksi internetin äitiys-aiheisten keskustelufoorumien genretutkimus sekä näissä keskusteluissa vaihtelevat henkilöviittaukset vaatisivat syvempää tarkastelua.

Jatkotutkimuksessa voisikin pohtia tarkemmin internetin äitiys- ja vauva-aiheisten keskustelufoorumien intertekstuaalisuutta sekä sitä, mikä oikeastaan tekee internetin äitiyskeskusteluista genren. Olisi myös erittäin mielenkiintoista tutkia analyysissäni esiin tullutta epäsuorien ja suorien henkilöviittausten vaihtelua suhteessa suhtautumisen laatuun sekä siihen, millaiseen aihepiiriin liittyvään asiaan suhtautumista osoitetaan. Havainto suorien ja epäsuorien henkilöviittausten painottumisesta erilaisilla eri teemoihin herätti kysymyksen siitä, onko tämä yleisempikin ilmiö vai onko kyseessä osa tarkastelemani keskusteluketjun omia kielenkäytön konventioita. Tutkielmani on siis avannut äitiys-aiheisiin internetin keskustelufoorumeihin kohdistuvia kulttuurisia suhtautumisen ja arvottamisen tapoja, mutta toisaalta nostanut esille useita pohdinnan arvoisia jatkokysymyksiä. Internetin äitiyskeskustelujen tutkimus tuntuukin olevan vasta aluillaan.

LÄHTEET

- Ahonen, Marko 2012: Vauvassa on pahuutta.
– <http://www.ksml.fi/yhteiso/blogit/markolla/vauvassa-on-pahuutta/1231797> 20.3.2013.
- Allyson, Julé 2008: *A Beginners Guide to Language and Gender*. Multilingual Matters.
- Altman, Rick 2006 [1999]: *Film / Genre*. London: Bfi Publishing.
- Arpo, Robert 2005: *Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus Internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnosta ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja no. 39. Joensuun yliopisto. – <http://urn.fi/URN:ISBN:952-458-705-X> 17.4.2016.
- Baym, Nancy K. 1995: The emergency of community in computer-mediated communication. – Steven G. Jones (toim.), *CyberSociety* s. 138–163. Newbury Park, CA: Sage.
- Berg, Kristiina 2008: *Äitiys kulttuurisina odotuksina*. Väitöskirja, Turun yliopisto. Helsinki: Väestöliitto. – <http://www.doria.fi/handle/10024/42524> 12.4.2016.
- 2009: Kulttuuriset odotukset äitiyden rakentajina. – *Janus: sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 17: 2 s. 170–175.
- Bhatia, Vijay K. 2004: *Worlds of written discourse: A genre-based view. Advances in applied linguistics*. London: Continuum 2004.
- Blommaert, Jan 2005: *Discourse. A critical introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brown, Penelope & Levinson, Stephen 1987: *Politeness. Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cameron, Deborah 1996: *Sukupuoli ja kieli*. Tampere: Vastapaino.
- Coates, Jennifer 2004: *Women, men and language: sociolinguistic account of sex differences in language*. London: Longman.
- 2013 [2009]: *Women, men and everyday talk*. United Kingdom: Palgrave Macmillan.
- Fairclough, Norman 1992: *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- 1997: *Miten media puhuu*. Suomentaneet Virpi Blom & Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, Norman & Wodak, Ruth 1997: Critical discourse analysis. – T. A. van Dijk (toim.), *Discourse Studies. A multidisciplinary introduction, Vol. 2. Discourse as social interaction* s. 258–284. London: Sage.
- Fairclough, Norman & Wodak, Ruth 2010: Critical discourse analysis in action. – Theresa M. Lillis, Kieran O’Halloran & Caroline Coffin (toim.), *Applied linguistics methods : a reader*. Oxon: Routledge.
- Foucault, Michel 1982 [1969]: *Archeology of knowledge*. Kääntänyt englanniksi A. M. Sherida Smith. London: Tavistock.
- 2014 [1976]: Diskurssin ei pidä katsoa olevan... – Suomentaneet Tapani Kilpeläinen, Simo Määttä & Johan L. Pii. *Michel Foucault. Parhaat* s. 152–154. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry.
- Gordon, Tuula 2001: Hiljaiset tytöt ja suulaat ”mujat”: naisen ääntä oppimassa. – Minna Nikunen, Tuula Gordon, Sanna Kivimäki & Riitta Pirinen (toim.), *Nainen / naisuus / naisellisuus* s. 93–116. Tampere: Cityoffset Oy. – <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-5469-3> 18.4.2016.
- Hakulinen, Auli 2001 [1987]: Persoonaviittauksen välttäminen suomessa. – Lea Laitinen, Pirkko Nuolijärvi, Marja-Leena Sorjonen & Maria Vilkuna (toim.), *Lukemisto. Kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä* s. 208–218. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2001 [1992]: Kieli ja kielenkäyttö: onko suomi suku(puoli)neutraali kieli? – Lea Laitinen, Pirkko Nuolijärvi, Marja-Leena Sorjonen & Maria Vilkuna (toim.), *Lukemisto. Kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä* s. 331–341. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hall, Stuart 1992: The question of cultural identity. – Hall, Stuart & Held, David & McGrew, Anthony (toim.), *Modernity and its futures* s. 274–316. Cambridge: Polity Press in association with the Open University.
- 1997: *Representation*. London: SAGE Publications.
- Halliday, M. A. K. 1985: Systemic Background. – James D. Benson & William S. Graves (toim.), *Systemic perspectives on discourse. 1, Selected theoretical papers from the 9th International Systemic Workshop* s. 1–15. Norwood, N.J.: Ablex.
- Halliday, M. A. K. & Matthiessen, M. I. M. Christian 2014 [1985]: *Halliday’s introduction to functional grammar*. London and New York: Routledge.
- Heikkinen, Vesa 1999: *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Heikkinen, V., Hiidenmaa, P. & Tiililä, U. (toim.) 2000: *Teksti työnä, virka kielenä*. Helsinki: Gaudeamus.

- Heimala-Lindqvist, Riikka 2010: *Internetkielen variaatio ja sen funktiot rautaneito-keskustelupalstalla*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos, suomen kieli. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juyu-201010152986> 10.4.2012.
- Heinonen, Mira-Maria 2012: *Yhteisöllisyyttä rakentamassa – Kuinka Suomi24.fi:n keskusteluketjun genreyhteisö rakentuu*. Kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos, suomen kieli.
- Helasvuo, Johansson & Tanskanen 2014: *Kieli verkossa: näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hynönen, Emmi 2008: Keskustelufoorumit – ajatusten vaihtoa verkossa. – Sara Routarinne & Tuula Uusi-Hallila (toim.), *Nuoret kielikuvassa – Kouluikäisten kieli 2000-luvulla*. Tietolipas 220 s. 186–190. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Ikonen, Inka 2014: Uskomaton riisiväittäely jatkonut Suomessa jo 6 vuotta: Mitä oikeasti tarkoittaa 1 osa riisiä, 2 osaa vettä? – <http://www.iltasanomat.fi/perhe/art-1288784058832.html> 5.10.2015.
- Iltalehti 2010: Alapääkuvat nettiin. – http://www.iltalehti.fi/uutiset/2010072612087027_uu.shtml 12.10.2014.
- 2011: Äidit latasivat tissikuvat nettiin. – http://www.iltalehti.fi/kauneus/2011071914082713_ka.shtml 12.10.2014.
- Juvonen, Riitta 2014: *Kirjoitelma ja tekijän ääni. Kehystämisen yhdyslauseet suomenkielisen ylioppilasaineen dialogisuuden hallinnassa*. Väitöskirja. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten ja kirjallisuuksien laitos. – <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-0264-5> 5.10.2015.
- Kalliokoski, Jyrki 1996a: Johdanto. – *Kieli 9. Teksti ja ideologia*. Jyrki Kalliokoski (toim.), Helsinki: Hakapaino Oy.
- 1996b: Kieli, tunteet ja ideologia uutistekstissä. Näkymiä tekstilajin historiaan ja nykyisyyteen. – *Kieli 9. Teksti ja ideologia*. Jyrki Kalliokoski (toim.), Helsinki: Hakapaino Oy.
- Katajamäki, Heli 2006: Arvottavien merkitysten rakentaminen taloussanomalehtien pääkirjoituksissa. – Esa Lehtinen & Nina Niemelä (toim.), *Erikoiskielet ja käännteoria* s. 97–108. Vakki-symposiumi XXVI. VAKKI ry. – <http://lipas.uwasa.fi/~hkat/Vakkiartikkeli2006.pdf> 15.4.2016.
- 2007: Kyvykkyyden merkitykset taloussanomalehtien pääkirjoituksissa. – Nina Niemelä & Esa Lehtinen (toim.), *Ikä ja kieli* s. 99–110. VAKKI-symposiumi XXVII. VAKKI ry.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 166. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone 2012. – <http://mot.kielikone.fi/mot/jyu/netmot.exe?motportal=80> 16.4.2016.
- Kytölä, Samu 2013: *Multilingual language use and metapragmatic reflexivity in Finnish internet football forums. A study in the sociolinguistics of globalization*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopiston kieltenlaitos.
- Laitinen, Lea 1988: Nainen, kieli ja kielentutkimus. Esitelmä Kotikielen Seuran kokouksessa 1.12.1988. – *Virittäjä* 93: 110–120. – http://www.kotikielenseura.fi/virittaja/hakemistot/jutut/1989_110.pdf 17.8.2016.
- 1995: Nollapersoonaa. – *Virittäjä* 99: 337–358.
- Lakoff, Robin 1973: Language and Woman's Place. – *Language in Society* 2 s. 45–80. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lautamatti, Liisa 1988: Naisia neuvottelupöydän äärellä. Naisten ja miesten valmiudet julkisiin neuvottelutilanteisiin. – Laitinen, Lea (toim.), *Isosuinen nainen: tutkielmia naisesta ja kielestä* s. 185–197. Helsinki: Yliopistopaino.
- Lehtonen, Mikko 1998: *Merkitysten maailma. Kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökohtia*. Vastapaino, Tampere.
- Litosseliti, Lia 2006: *Gender & Language. Theory and practice*. London: Hodder Arnold.
- Luukka, Minna-Riitta 1992: Akateemista metadiskurssia. Tieteellisten tekstien tekstuaalisia, interpersonaalisia ja kontekstuaalisia piirteitä. – *Korkeakoulujen kielikeskuksen julkaisuja n:o 46*. Jyväskylä.
- 1994: Minä, sinä, hän. Tieteellisten tekstien ihmissuhteet. – *Virittäjä* 98: 25–42.
- Malin, Maili 2001: ”Luomulapsi, pakkashemmot ja Täti Punainen” – lapsettomuutta kokeneiden naisten vertaisryhmä Internetissä. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 38 s. 120–138.
- Martin, J. R. 1985: Process and text: Two aspects of human semiosis. – James D. Benson & William Graves (toim.), *Systemic perspectives on discourse. Volume 1: Selective theoretical papers from the 9th International Systemic Workshop* s. 248–274. Nordwood, New Jersey: Ablex.
- Martin, J. R. & White, P. P. R. 2005: *The language of evaluation: appraisal in English*. New York: Palgrave MacMillan.
- Mazzarella, Sharon R. 2005: *Girl Wide Web – Girls, the Internet, and the negotiation of identity*. New York: Peter Lang Publishing, Inc.
- Mehto, Katri 2008: *Lausunta taiteena ja tapahtumana – tekstikeskeisyys, esittäjäkeskeisyys ja lausunnan positiot lausuntaa koskevan kirjallisen aineiston ja teatterintutkimuksen viitekehityksessä*. Lisensiaatintyö. Helsingin yliopisto, Taiteiden tutkimuksen laitos. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe200904231353> 18.4.2016.
- Mikkonen, Inka 2010: ”Olen sitä mieltä, että...” Lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenne ja argumentointi. Väitöskirja. Jyväskylän yliopiston kieltenlaitos. – urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3826-0 18.4.2016.
- Miller, Carolyn R. 1984: Genre as social action. – *Quarterly Journal of Speech* 70 s. 151–167.

- Määttä, Urho 1999: Kielen sosiaalinen perusta ja sääntöjen emergoituminen. – Urho Määttä, Pekka Pälli, Matti K. Suojanen (toim.), *Kirjoituksia sosiolingvistiikasta* s. 23–52. *Folia fennistica & linguistica* 22. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja.
- Niemi-Pynttari, R. 2009: Genre luovana muotona ja verkkoproosana. – Joensuu, J. ym. (toim.), *Luova laji* s. 130–148. Jyväskylä: Atena.
- Penttilä, Marianna 2015: *Suhtautuminen Aamulehden Särkänniemi-aiheisissa lehtijutuissa*. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201505121817>
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pälli, Pekka 1999: Asenteet ja mielipiteet diskursiivisena toimintana. – Urho Määttä, Pekka Pälli & Matti K. Suojanen (toim.), *Kirjoituksia sosiolingvistiikasta*. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- 2003: *Ihmisyryhmä diskurssissa ja diskurssina*. Acta Universitatis Tamperensis. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Rahtu, Toini 2006: Ironian ja ironiantutkimuksen ydin. – *Virittäjä* 3/2006: 1–5.
- Reisigl, Martin & Wodak, Ruth 2001: *Discourse and discrimination*. London: Routledge.
- Saanilahti, Marja & Nahkola, Kari 2000: Suomalainen slangi kielellisenä ja sosiaalisena ilmiönä. – *Sananjalka* 42 s. 87–113. Turku: Suomen Kielen Seura.
- Seppänen, Eeva-Leena 1998: *Läsnäolon pronominit. Tämä, tuo, se ja hän viittaamassa keskustelun osallistujan*. Väitöskirja. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Shore, Susanna 2014: Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalisessa teoriassa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 169.
- Shore, Susanna & Mäntynen, Anne 2006: Johdanto. – Mäntynen, A.; Susanna, S. & Solin A. (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 9–41. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Svinhufvud, Kimmo 2006: Genre redux. – *Virittäjä* 2/2006: 277–280.
- Swales, John 1990: *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tainio, Liisa 2001: *Puhuvan naisen paikka. Sukupuoli kulttuurisena kategoriana kielenkäytössä*. Väitöskirja. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Thurlow, Crispin, Lengel, Laura & Tomic, Alice 2004: *Computer mediated communication*. London: SAGE Publications.
- van Dijk, T. A. 1993: *Elite discourse and racism*. London: SAGE Publications.
- 2008: *Discourse and power*. Palgrave Macmillan.
- Veijalainen, Sari 2010: *Toiseustarinat. Äitinä suomalaisessa yhteiskunnassa*. Maisterintutkielma. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteen laitos.
- Visakko, Tomi 2015: *Self-promotion as semiotic behavior. The mediation of personhood in light of finnish online dating advertisements*. Väitöskirja. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuden laitos. – <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1399-3> 15.4.2016.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja-Riitta Heinonen & Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. – <http://scripta.kotus.fi/visk> 15.1.2012.
- Vähäkuopus, Eila 2001: *Virtuaaliyhteisön yhteisökulttuuri: tapaustutkimus Verkkoklinikan vauvanodotus- ja vauvanhoitokeskustelupalstoista*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitos. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-2001877983> 15.4.2016.
- Wodak, Ruth 1997: *Gender and Discourse*. London: SAGE Publications Inc.
- 2015: *The Politics of Fear: What Right-Wing Populist Discourses Mean*. London: Sage.

Aineistolähteet

Suomi24.fi: <http://keskustelu.suomi24.fi> 24.6.2015.

nuoria kuumeilijoita/yrittäjiä!! :): <http://keskustelu.suomi24.fi/node/9351105> 18.4.2016.